

Universitätsbibliothek Wuppertal

Ivstiniani Avgvsti Historia

Procopius <Caesariensis>

Lugduni, 1594

De bello Persico

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-147](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-147)

PROCOPII

DE BELLO PERSICO

LIBER PRIMVS, RA-

phaele Volaterrano

interprete.

BREVIARIVM.

1 Procopiana histo-
ria scopus & dignitas. Te-
porum collatio. Arma se-
culi Iustiniani. Historia
exordium ab Arcadij ex-
cessu, cuius filius Theodo-
sius Isdigerti Persarum re-
gi testamento commissus
est.

2 Belli quod Perozas
Persarum rex Hunnis Eu-
thalitis intulit descriptio.

3 Fidem Hunnis da-
tam frangit Perozas, un-
de illi & exercitui interi-
tus. De unione historia.

4 Cabades Peroxe
succesor ob turpissimam
legem latã in vincula con-

iicitur. Arsacis Armenij
tragædia.

5 Vxoris opera. Ca-
bades è carcere clapsus ad
Hunos profugit, regnum
recuperat, paulo post Ana-
stasio Romæorum Impe-
ratori bellum infert, Ami-
dam obsidet & tandem
expugnat.

6 Duces quidam con-
tra Persas mittuntur ab
Anastasio, quorum negli-
gentia Romæorum exerci-
tus insignibus cladibus af-
ficitur. Romani Amidam
obsident & recipiunt.

7 Anastasius portis
Caspjis repudiatis, pacem

A. j.

2
 querit & moritur. Huic succedit Iustinus. Cabadis de successore sollicitudo, & ad Iustinum litera de quibus grauiſſima conſultatio. Legati ad pacē conſtituendam miſi re infecta diſcedunt. Seofes Perſa in ius ideo vocatus capite multatur.

8 Cabadis bellum aduerſus Iberos Chriſtianos, quorum rex ad Lazos fugit. Initium Belli Grecorum ſeu Romaeorum aduerſus Perſas, & variæ expeditiones. Iuſtinianus Iuſtino ſuccedit.

9 Belſarij cōtra Perſas res geſte. Andreae cuiuſdam Ludimagiſtri Graeci duplex duellum nobile. Belſarij litera ad Perſici exercitus ducem, cuiuſdemque ſuperba reſponſa.

10 Mirrhanis Perſe & Belſarij orationes militares paulo ante pugnam. Aigæ ducis ſtrategema. Perſarum clades.

11 Alia contra Romanos expeditio Cabadis Sitte ducis præclara facinora. Florentij virtus. Narſes (poſtea clariffimus bellicus dux) cum fratre & ma-

tre ad Rom. tranſit.

12 Ruſini ad Cabadem oratio. Cabadis reſponſum. Perſe inuadunt Comagenem, que cum Meſopotamia & Euphrate deſcribitur. Mirrhaneſ ob rem malè geſtam punitus.

13 Alamandari Saraceni ad Cabadem animi anxium oratio. Eiuſdem Alamandari res geſte.

14 Belſarij contra Perſas noua expeditio, & Oratio dehortatoria ad milites. Cōcio Ezaretha Perſe ad ſuos. Pugna Rom. & Perſarum, in qua Aſcanis & Belſarij fortitudo elucet. Perſe ſpoliatis cadaveribus; maxima clade affecti, domum repetunt.

15 Ezarethas propter rem infeliciter geſtam honore ſpoliatur. Aethiopes & Homeritæ ſædus ineunt cum Iuſtiniano, cui Phœniciam donat Abocharatus. Blemyes & Nobatas circa Nilum habitare iubet Iuſtinianus, & Blemyarum crudelia ſacrificia abolet.

16 Bellum inter Aethiopes & Homeritas. Ad eofdem Iuſtiniani legatio.

ratio. De Serici mercatura. Ex Oriente Belisarius reuocatur, vt in Vandalos exercitum duceret. Martyropolim à Persis obsessam qua arte Iustinianus liberare conatur.

17 Cabadi Cosroes succedit. Martyropolis obsidio soluitur. Pacis leges à Cosroe concessæ. Eiusdem indoles & fortuna.

18 In suos Cosroes variis cadibus grassatur. Cabadis nepos ad Iustinianum confugit.

19 Seditio Constantinopoli mota, unde ciuimaniens, urbis incendium, Ioannis præfæcti prætorio & Tribunian quaestoris exauctorationes, Hypatij in imperatorem electio.

20 Animosa mulieris Theodora Augusta consilium. Belisarius & Mundus opponuntur Hy-

atio. Ingentem in populo cædem edit Belisarius. Hypatius & Pompeius capti, à militibus cæsi, & in mare proiecti.

21 Tribunianus in pristinam dignitatem restitutus vitæ abit. Ioanni Theodora Augusta & Antonina Belisarij coniux insidias struunt, eiusdemque consilia cognita Iustiniano aperiant, cuius mandato Ioannes ad necem queritur, sed elapsus ad templum confugit.

22 Ioannes magistratu deiectus relegatur. Cylicis nouas turbas excitat, ideo in carcerem coniectus, facultatibus exutus, indusio tantum tectus, per varias prouincias circumductus stipem ab obuiis petere cogitur. Ioannem quendam alium perduellem milites statim interficiunt.

DROCOPIVS Casariensis bella conscripsit, quæ Iustinianus Romæorû Imperator contra Barbaros tam orientales, quam occidentales gessit, vt res contigerunt: ne opera ipsius præclara, orationis inopia obliuioni posteris

seculis traderentur: quorum ipse memoriam operæ precium ante omnia & præsentibus, & futuris fore putauit: vt si quando similia contingerent certamina, inde homines monstratione iuuarentur, vbi par historia legeretur, ex qua rerū finem in consultationibus deliberantes facile deprendant. Nec mortalium vllus ad ea memoranda magis quam ipse idoneus, quod Belisario consiliarius adfuit, & rebus omnibus, dum agerentur, interfuit. Nam sicuti Rhetoricæ dicendi vehementiam, & Poeticæ fabulositatem, sic Historiæ veritatem conuenire existimauit: neque quicquam hæc scribendo vel amicorum turpe propterea cælauit, sed quæ cuique fieri siue bene, siue aliter contigerunt, diligenter expressit. nihil profecto his bellis aut clarius, aut fortius, quemadmodum volenti cōsiderare licebit, in quibus & magnitudo rerum, & vtilitas, tales euenierunt, vt superiorum temporum palmis in hoc genere non cedant, neque illis vlla ex parte inferiores existimentur. Quod enim antiquitus & sagittarij, & sintigeri, ac cominus & eminus pugnantes, & his similia in ordinibus nomina memorentur, ea propter quidam eorum ad nos virtutem minime peruenisse putāt: opinionem de his longe feliciorē, quam veritas habeat, proculdubio faciunt, nec eis succurrit, vt qui apud Homerum sagittarij ponuntur, arte ac disciplina maxime carentes spe decidebant. Non enim illis equus erat, non hasta, non scutum, aut aliud corporis munimentum, ex quo in congressu latitare necesse fuit sub ferentibus scutum, aut apud aliquam sepulchri columnā, seu alio confugere, vbi neque terga vertentes seruari, neque fugientes persequi hostes poterant. Neque item ex manifesto, sed furtim quodammodo pugnare videbantur. Præterea arcu tam lente ac imperite utebantur, vt (sicut apud eundem est poëtam)

Fides auctoris.

Historia oculis.

Dignitas horum temporum historia.

Collatio priorum cum posterioribus temporibus.

poëtam) neruum protrahentes vsque tantum ad
 mammam, sagittam *ὀνιδάειον* id est, inutilem ac fru-
 stra emitterent. At nunc sagittarij in bellum tho-
 racati procedunt, tibialia vsque ad genu induti, ab
 vno latere pharetra, ab altero ense adcincti. Sunt &
 qui hastam ferant, & paruum supra humerum scu-
 tum, vt ora ceruicemque tueatur. Equitant insuper
 peritissime, vt vel equo currente obiter hostem &
 persequendo possint & fugiendo ferire. Arcum i-
 psum longe validiorem vsque in dextram tendunt
 aurem. Tali igitur apparatu emissam sagittam mi-
 rum non est frustra non iaci, cui neque thorax vl-
 lus, neque scutum resistere queat. Qui autem hæc
 minime consideratione perpendunt, tantum priora
 collaudant tempora, neque arti aut diligentiae
 plus tribuere videntur, quibus profecto fit, vt no-
 stra illis minime concedant. Sed ad institutam no-
 bis inter Romæos ac Persas historiam reuertar.
 Arcadius Imperator Byzantij, iam iam moriturus,
 ac de successore sollicitus, Theodosio filio paruo
 admodum in cunis existenti cogitabat quem nam
 curatorem sociumque administrationis simul &
 institutionis optimè adhiberet, qui & inimicos vir-
 tute expelleret, & rem postremo incolumè trade-
 ret. Multi enim, vt par est, offerebantur potius ty-
 ranni, quàm administratores futuri, quoniam By-
 zantij iam nullus confanguineus relictus erat. Ho-
 norius enim patruus satis idoneus non videbatur,
 quod res Italiæ turbatæ iam erant, & bellum in
 Oriente Persarum nihilo minus formidabat, æta-
 tem pueri admodum spernentium. In hac animi
 angustia Arcadius constitutus, quanquam aliàs na-
 tura minime ingeniosus erat, salutare consilium i-
 niuit, quo filium pariter & imperium seruauit, si-
 ue de procerum suorū, qui & continuo adsistebant,
 sententia; seu diuino impulsus spiritu. testamen-

*Arma se-
 culis Iustinia
 nei.*

*Historia
 Procopiana
 exordium,
 Arcadij
 mors & te-
 stamentum.*

*Honorij ves-
 cordia.*

*Isdigertes
Theodosio
tutor datus,
officium fide
le præstat.
Rarum ex-
emplum.*

*el. Varan-
nes.*

*Anatolij
prudentia
pacem pa-
rit. Magna
efficit tem-
pestiva hu-
militas.*

*Digestio
de bello
quod Pero-
zas Persia
Hunnis Eu-
thalitis intu-
lit.*

tum condidit, in quo hæredem filium instituit, tu-
torem vero illius Isdigertem Persarum regem: cui
quum plurima mandauit, tum vt Theodosio impe-
rium sua & prudẽtia pariter, & potentia incolume
seruaret. Hoc itaque modo rebus constitutis, e vi-
ta decessit. Isdigertes vbi testamentum ei oblatum
legit, si prius indole ac magnitudine animi clarus
habebatur, tunc maxime admiratione dignus appa-
ruit. Arcadij enim mandata fidẽmque in eum mi-
nime spernens, pacem cum Romæis toto tempo-
re, tum imperium Theodosio custodiit, ac litteras
statim ad Senatũ scribens, officium continuo ad-
sumpto negotio sese præstaturum, & hostes, si o-
pus, omnino prohibiturum promisit. Theodosio
deinde iam ætate proæcto, Isdigertes moritur: nec
mora, Vararanes successor in Romæorum agrum
cum exercitu magno irrupit: vbi nihil agens ma-
gnum, rebus infectis se breuiter domũ recepit
hoc modo. Anatolium Oriẽtis ducem, Theodosius
legatum ad Persas misit: qui vbi prope fuit, de equo
solus desilijt, pedibus in Vararanem vadens, quem
quum ille conspiceret, proximos interrogat, qui
nã homo aduersus veniret: quumque illi Romæo-
rum ducem dicerent, stupefactus tanto erga se ho-
nore rex statim equum retro vertit, sequente Per-
sorum populo, domique legatũ multa humanitate
exceptit, pacẽmque ei conditionibus, quales ab
ipso postulauerat, dedit; vt neutri arcem de nouo
aliquam in confinibus inuicem regionum exædi-
ficare liceret.

2 TEMPORE vero insequente Perozas Persarũ
rex in cõtentionem de finibus venit cum Hunnis
Euthalitis, quos albos vocãt, aduersus quos magno
cum exercitu venit. Sunt enim Euthalitiæ Hunni-
cum genus reliquis Hunnis nequaquam vicini,
neque ad eos pertinentes, sed Persis propinqui
Boreani

Boream versus, quorum ciuitas Gorga nomine in Persidis confinibus sæpe cum colonis de ipsis finibus pugnat. Nec ut reliqui Hunni Nomades sunt, vitam agentes pastorem, sed optimam iam pridem incolunt regionem. Hi nunquam in Romæorum terram, nisi cum Persarum exercitu sunt ingressi, solique Hunnorum albi sunt, neque item sædi adspectu, neque ferarum modo, ut illi, victitantes; sed sub vno degentes principe politicam agunt vitam inter se, & cum vicinis ius fasque colunt, æque ac Romani, & alij omnes. fortunatiores inter eos vsque viginti amicos habent, seu plus si contingat, qui conuiuæ continuo sunt, quibusque communis pecunia simul & potestas est. decedentem ex eis aliquem ad sepulchrum efferri mos est. Contra hos igitur Euthalitas eunti Perozæ, Eusebius ab Imperatore Zenone missus legatus adfuit. Euthalitæ autem, vbi inimicorum exercitum vident, timorem simulantes in fugam vertuntur, cursuque in locum quendam contenderunt, quem prærupti vndique montes cingunt, frequentibus obducti arboribus. Intra montes vero longe procedenti via quædam lata appareret in medio, exitum vero nusquam habet, sed infra ipsum montium ambitum terminat. Perozas igitur nullum meditans dolum, per inconsiderantiam in hostili ingressus persequitur. Hunni vero pauci admodum antea fugerunt, sed longe plures in locis iniquis absconditi à tergo inimicorum exercitui existentes nondum se manifestare volebant, ut illi longe intra montium anfractus penetrantes non amplius redire possent. Has itaque insidias Persæ sentientes (nam periculum iam expertis facile deprendere fuit) timore maximo perculsi consilium Perozæ clam damnabant, Eusebiûmque legatum, quem supra nominaui, multis obsecrant,

A. iij.

Horum mores minimè barbari.

*Euthalitæ-
rum stratagemata.*

*Incogitatio
maximum
in bello ma-
lum. Quam
turpe enim
& exitiosum
Imperatoris
dicere non
putarant.*

regi persuadeat, vt rationem malorum, quæ euenire possent, habendo; securitati potius consulere vellet, quam temere audendo in re non necessaria periclitari, ac demum si qua sit ad salutem via, cogitare. Hic vero quum in conspectum Perozæ venit, præsens quidem periculum non subito manifestauit: a fabula autem incipiens ait, leonem olim in hircum incidisse. quem quum timentem in locum quendam paulo altiore, vt rapturum in escam persequeretur; incidit in foueam latam, angustam vndique viam habentem, vnde exitus non erat. Hoc itaque ira pastoris commenta est, vt leonem per insidias venaretur. Hæc Perozas audiens timere cœpit, ne Persæ maligna simulatione in persequentes vterentur, nec vltius processit, ac ipsum præstolando rem in consultatione posuit. Hunni autem iam ex latebris sese manifestantes, aperte exitum, ne illi redire possent, custodiebant. Tunc vero Persæ proculdubio insidias, & in quod incidissent malum, animaduertentes; nullum iam periculo remedium habuere. Euthalitarum autem rex nonnullos è suis ad Perozam misit, qui eius in persequendo temeritatem accusarent, ex qua seque ac omne genus suum magna verecundia prodidisset: salutem postremo pollicerentur, si Perozas se vti dominum adorare voluerit, ac iureiurando patrio adfirmare, Persas non amplius Hunnos bello petiturus. Hæc vbi Perozas audiuit, Magos qui secum aderant interrogat, an præcepta essent faciunda. Illi autem responderunt, quod circa iusiurandum præstandum ei liberum esset. In altero vero, sapientia quadam circumuenire inimicum oportere: nam Persis adorare tantum solem esse legem, propterea tempus in hac re obseruandum, vt mane regem Euthalitarum conueniat, ac ad ortum solis conuersus eum adoret: hoc modo patrio more

*Præiudicia maxima
partem exercitus conferuat. Principes solertia quadam de officio admouendi.*

Temeritas perstringenda est Hunni regis magnus animus.

Magorum consilium ne esset arduum.

more seruato, facti ignominiam eum vitaturum. Perozas igitur de pace cautione data, inimicum e Magorum iussu adorat: protinusque cum toto exercitu ex locorum asperitate libenter domum se recepit.

*Perozas: Hū
nū adorat.*

3 **N**EC multo post tempore promissa irritando acceptam ab eis contumeliam vlcisci statuit. Omnes itaque ex omni loco Persas ac socios cogēs, in Euthalitis mouit, Cabade tantum filio, tunc primum pubescentē domi relicto; reliquos, qui xxx. fuere, secum ducens. Euthalitæ autem eius apparatus sentientes, magnopere mœrebant, simulque regem suum incusabant vt Persis rem prodentem.

*Fidem sal-
lit Perozas,
unde illi &
Persis interē
tus.*

At ille ridens quid inquit, perdidissent, terramne an arma, vel quid aliud ex omnibus opibus? Hi vero excipientes, nihil aliud responderunt, quam occasionem, quæ reliqua omnia intra se continet.

*Hunni re-
gis constan-
tia.*

Quando vero res huc deducta esset, vt inimicis venientibus vltro confestim occurreretur, rogabant. Ille vero in præsens prohibuit, quod eorum adhuc exitus manifestus non esset, nec propriam egressos esse terram constaret. Quapropter eos in eodem loco præstolans hæc præparauit. In campo Euthalitarū, in quem Persas erat suspicio venturos, tumulum fossa circumdedit altissima latæque satis, in medio loci eminentis ac præcipitis tantum relinquens, quantum decem caperet equos: arundinibus vero fossam superne terra contactis operuit. Hunnis verò præcepit, postquam inde retro adequitarent, per locum in breui se congregantes numero paulatim ac ociosius irent, obseruantes ne in præceps ruerent. Paginam quoque in summo prætorij signo suspendit, in qua Perozas iuramentum præstitit, quod ille contemnens contra Hūnos venit. Igitur donec eum intra suas munitiones contineri vidit, in eodem loco expecta-

*Occasionis
vis.*

*Strategema
Hūnsre, 15.*

*Observandū
factū, quod
persiliam
Persis obit-
cit.*

uit. Postquam vero eos in urbem Gorgam in confinibus Persidis venisse ab exploratoribus audiuit, & inde rursus discedentem in Euthalitis ire: ipse cum magna exercitus parte intra munitiones mansit: paucos vero misit exploratum inimicos per campum: quibus forte visis statim retro exploratores fugerant, recordantēque regis mandatorū, quando fossæ propius fuere, parua per interualla ex successione pedetentim supra eam transferunt, ac reliquo se exercitui coniunxerunt. Persæ interim insidias minime sentientes, animo magno per campum admodum accliuem in hostes inuecti in fossam omnes cecidere, non solum primj, sed quot pone secuti sunt ob impetum persequendj, nihil & ipsi fraudis animaduertentes, cum equis & armis corruendo facile illos pondere interfecerunt, ac vna ipsi perierunt. Inter quos Perozas fuit vna cum omnibus filiis; qui se morientem sentiens, vniionem candore ac magnitudine conspicuum, qui ex aure ei dextra pendebat, celeriter proiecisit dicitur, ne quis mortalium cum postea ferret. Quod mihi verisimile nequaquam fit, vt ei in tanta perturbatione aliquid simile in mentem venerit: sed in eo casu auriculæ ictu excussum ac deperditum crediderim. Quem Romæus imperator magno studio ex Euthalitis emere quærens minime potuit, quum ipsi magno labore conquistum nequaquam reperire valuerint. Nonnulli tamen ab eis repertū existimāt, sed aliū Cabadi filio redditum. Quæ autem de hoc vniione Persæ prædicant, operæ precium narrare; cuius forte sermo non vsque quaque incredibilis videbitur. Dicunt enim, hunc quondam in pectine in mari Persico fuisse, quem non procul à littore aperta concha natantem, in cuius medio vnio erat, pulcherrimum præbuisse spectaculum nulli comparandum ob magnitudinem

*Perozas & se
Persarum
clades.*

*Periazū lu-
ctuosam mer-
ces.*

*De vnione
mira histo-
riæ.*

dinem simul & pulchritudinem, quæ capem maria-
 riam miræ magnitudinis in eius amorem sol-
 licitauit. Hic dies atque noctes eum sequutus,
 si quando fames vrgeret, aliquid escarum occur-
 rentium in eodem loco breuiter sibi sumebat, do-
 nec eum comprehendens desiderium omne videndi
 expleuit. Quidam vero piscator hoc animaduertens,
 ac belluam simul & periculum formidans,
 regi Perozæ rem detulit. Is in eius item deside-
 rium magnopere venit, blanditiâque ac palpa-
 tione non modica piscatorem inducere ad eum
 capiendum quærit. At ille monstrans nullum tan-
 tæ rei dignum compensari præmium posse, ait;
*Mi rex, opes quidem homini optabiles, verum longe
 optabilior vita, omnium denique charissimi liberi,
 quorum gratia quis omnia forte audebit. Ego qui-
 dem & hanc belluam me spero capturum, & vnio-
 nis te dominum constituturum: verum à te hinc mi-
 hi magna referri premia æquum fuerit, vel mortuo
 (si forte ab hac bellua absumar) filijs meis benigne
 faciendo paternum satum compensare: sic & ego de-
 functus dignum laboris præmium feram, tu vero libe-
 ralitatis gloriam, hos, qui pro te periculum adierunt, mu-
 nerando referre.* Hæc dicens piscator, discedens ve-
 nit in locum, vbi piscis erat, simul & canicula se-
 cetratrix, ac supra petram quandam residentem ob-
 seruat, quando hæc in cibo sibi obuio occupata e-
 xistat. tunc dimissis in littore his, qui secū ministe-
 rio erant, ipse in piscem inuadens eum extraxit;
 quod canicula animaduertens, subito latrauit. Vi-
 dens autē sagenator concham in littore tractâ, ili-
 co sagittauit: vnde paulo post extinctam, suscipien-
 tes hi qui in littore relictæ huic operi erant, vnionē
 ilico exceptū regi cūcta quæ euenerant narrantes
 tulere. Et hæc quidem Persæ de vnione referunt.
 Nūc ad ea, quæ mihi supra proposita erāt, reuertar.

*Piscatoris
 ad regem
 Perozæ oratio.*

*Persa isti sa-
pius. Felices
quos faciunt
propria pe-
ricula can-
tos.*

*Violenta &
in naturam
ipsam impia
Lex, autho-
ri periculum
creas.*

*Blases Per-
sarum rex.*

*Commodum
suis suisque
dat consilium,
quod illi suo
malo repu-
diant.*

** eundem
negocium
facturum.*

4 PEROZAS hoc modo cum vniuerso exercitu
extincto, si qui erant reliqui, statim in hostium ma-
nus venerunt. Ex illo igitur lex Persis, non amplius
in hostilem, etiam si vis vltro irrueret, incurrere.
Qui autem milites cum Peroza fines non exiit, e-
hi regem Cabadem domi solum ac natu minorem
relictum, regem sibi elegerunt. Persæque ab Eutha-
litis annis duobus dominati, eousque videlicet
fuere, donec Cabades virtute fretus tributum am-
plius dare dedignatus est. Post hæc idem violenti-
us Persis imperitando legem tulit, vt omnes
fœminæ communes essent. Quum multitudo mi-
nime probaret, aduersus eum insurgentes, captum
in vinculis habuere, Blase Peroz & fratre rege con-
stituto, quando ex Cabade virilis proles nulla reli-
cta est. Persis autem non fas priuatum aliquem re-
gno præficere, nisi forte regium genus admodum
exile ac obscurum fuerit. Blases igitur regno acce-
pto, Persarum optimos consilio sibi delegit: quibus
in consultatione proposuit, quid de Cabade agen-
dum. Multitudini quidem interficiendus non vi-
debat. Hic plures vtrinque sententiæ dictæ. Sur-
gens autem quidam ex eis Gusanascades, honore
Chanaranges: (hic enim magistratus inter Persas
extremos & Euthalitis confines vti prætor puta-
batur) gladium ostentans, quo Persæ vngues acci-
dere consueuerunt, digitali longitudine, crassitu-
dine vero tertia digiti parte; *Hunc, inquit, breuem
admodum gladium videtis, hic aptus, inquam, præsens
negocium absoluere, quod paulo post ne viginti hominum
armatarum milia perficere poterunt. Hoc ideo dixit,
manifestans, nisi Cabadem sustulerint, Persis post-
modum * idem negocium facere. Nonnulli san-
guine regio vrum minime necare volentes, in cu-
stodia seruandum, quæ Lethe vocabatur, consu-
lebant. Inter hæc conrigit Persas contra alios
barbaros*

barbaros non longe ab Armeniis habitantes bellum gerere. Armenij enim conantes in Persas fœderatos beniuolentiæ ac pacis studium ostendere, in horum barbarorum terras incurrere statuerunt. Quod Persæ cogoscentes, improuisi & ipsi ruentes, ferè omnes puberes interfecerunt. Post hæc Blasus quosdam e suis fidelibus ad Arfacem Armeniæ regem rogatum mittit, uti sub fide veniret. Quem ubi adfuit, quum humanitate reliquisque officiis est prosequutus, tum loco fratris habuit, iurântque demum inter se beniuolos inuicemque Persas & Armenios in perpetuum socios fore. His actis statim eum domum remisit. Tempore vero non multo post, quidam Arfacem calumniari, ut rebus nouis studentem, cœperunt: quibus Pacurius credens, rursus rogatum mittit, uti veniat, se cum eo de omnibus, quæ agenda, velle communicare. At ille statim morem ei gerens, fortissimos Armeniorum, quum alios, tum Bassitium duxit, qui dux eius in bello pariter & consiliarius fuit, quum & fortitudine & prudentia longo præstaret. Quos ubi Pacurius vidit, ambos multis obiurgauit, perfidiæque accusauit, quod iusiurandum irritum fecissent, ac tam cito ad defectionem spectassent. Hi autem negantes persanctæ iurauerunt, nihil ab eis horum excogitarum. Pacurius autem in custodia multa cum ignominia ab initio tenuit. Deinde cōsultis Magis, quid in eos faciendum, illi responderunt, de his que negarentur, nec manifesta appareant, sententiam ferri fas non videri, modum autem eum docuere, quo Arfaces seipsum sponte accusare cogeretur. Regiæ itaque aulæ pavimentum terra operire iusserunt, sumpta dimidia ex Armeniorum agro, altera dimidia ex agro Persarum: quod quum rex fecisset, Magi suis artibus in his vrentes ei dicunt, ut deambulationes cum Arface in hoc spa-

Arfacis Armenia regis historia & lamentabilis exitus.

Pacurius Symplicius aulicus aurem præbens Arfacem euertere cogitat.

Magorum consilium in Arfacis capitur.

tio faciat, querendo simul pacta violata, sese autem colloquutioni interesse vti telles oportere. Rex igitur statim sic agens Magis presentibus interrogat, cuius rei gratia hac vti etur perfidia, foedera irritando, & Persas simulque Armenios maximis

*Arsacis mi-
rus animus.*

Armenios

Armenios

obiciendo malis. Arsaces autem donec in loco fuit vbi terra ex Perside iacta est negavit, & iuramentis grauissimis vtens, sese captiuum in fidem obtulit. Postquam vero spatij medium praeteriens in suam tellurem venit, audacius ilico sermone habuit, ac ei & Persis omnibus minitendo sese acceptam e- uindicaturum iniuriam, vbi primum dominus eius efficeretur: atque haec iactans & fremens simul de- bulbabat, donec rursus reuertens in Persidis terram, tunc item mutatus verba misera proferre visus est, & iterum in suam reuertens superbe loqui. Sic denique multoties factitando nihil arcanorum caela- uit. Tunc igitur Magi ipsum vt foetidissimum ac per- iurum condemnarunt. Ex quo Pacurius Bassicij pellem detractam, vt rem constituit palea plenum, arborique altissime suspendit. Arsacem vero quod regij sanguinis caede se commaculare noluerit, custodiae Lethes tradidit. Tempore vero post quida

*Magorum
sententia.*

*Regem san-
guinem est
fundere Per-
sa nefas du-
cit.*

Amicus

*Arsacem in
carcere oc-
cidit: quod
ideo factum
videtur.*

*Armeniorum
procerum
consilio, ut
qui regem
inter eos vi-
nerat, regio
quodam su-
nere et vi-
sa exitu de-
coraretur.*

Armenius ex Arsacis valde fidelibus, qui cum eo in Persidem venerat, Persis postmodum contra barbaras gentes multas vt vir fortissimus spectate Pacurio egregiam nauauit operam, potissimaque victoriae illius causa fuit. Ex quo Pacurius ei muneris optionem eorum quae cuperet dedit. At ille sese tantum vna die Arsaci ministrare quomodo cuperet velle ait. Quae res quum regem vt ehementer tristitia adficeret, tollere antiquam legem coactum, quae fuit, vt nullus eundem, nisi moriturus ingrederetur, vnde carceri Lethe nomen fuit: vt tamen verus esset, postulata concessit. Ille vero postquam in custodiam ingressus est, Arsacem cofaluraui, con- gressique

gressi que inuicem dulci lamentatione presentem fortunam conquesti fleuere, vixque iunctis dextris ab inuicem diduci valentes, vbi lachrymis exfaturati quieuerunt, Armenius Arsacem imprimis lauit, deinde in regium habitum restitutus, in thoro collocauit. Hic etiam adsistentes ei regie accumbere iussit, veluti prius consueuerat. In hoc itaque conuiuio multi & varij sermones habiti, qui Arsacem valde delectauere, multa que alia in medio quæ ad eius faciebant voluptatem parata, comotatione vlt que in noctem protracta, plurimisque delinimèris habitis, quum iam hora digrediendi esset, Arsacem dixisse ferunt, quemadmodum dulcissimum omnium diem peregisset: in qua feliciter actum cum eo esset, si vltima foret congressio cum omnium amantissimo viro: nec reliquam se deinde æquo animo calamitatem amplius passurum. Atque hæc dicentem, Armenius sumpto gladio ex mensa, quæ de industria paratum ad hochabuerat, eum interfecit. Sic igitur Arsacis exitus, vti Armeniorum historia refert, esse contigit. Ego vero vnde sum digressus reuertar.

5 CABADI sic incluso, vxor necessaria ministrabat, quam carceris præfectus quod esset forma præcellenti tentauit, quod vbi Cabades ab ea didicit, iussit illi morem gerere. Sic itaque ille in eius veniens amorem atque complexum, optanti facile desiderata concessit, vt videlicet ingressam ad maritum continuo haberet, nemine prohibente, ac quocumque tempore. Erat inter Persas vir existimatione magna, nomine Seofes, Cabadi valde amicus, qui apud carcerem diu immoratus obseruabat, si qua via ad colloquendum cum eo daretur, & per vxorem ei significauit, quemadmodum equi simul cum hominibus præparati non longe à carcere essent, locum ei manifestans: eandem insuper induxit, vt nocte sequente muratis cum Cabade

*Cabadem
nescio virum
feliciorum
dixerim,
quod talem
uxorem ha-
buerit, an
miseriorem,
quod prostitu-
erit. Illa
autem tam
violentum
precium pro-
mavit libe-
ratione per-
soluens, re-
stata est qua-
tum mari-
talis flama
casto illo pe-
lore clausum
gestaret. Quæ
corpus an-
tea dede-
rat, vitam
postea pro-
marito pro-
fundere mi-
nimè distu-
lit.*

vestibus ipsa pro eo in carcere remaneret. Ille vero egrediens vestitu muliebri, custodisque fallens liberatus est: vbi autem illuxit, custodes feminam virili habitu adspicientes admirati, virū hic etiam latere suspicantur. Pluribus quoque in hac opinione diebus erant, donec ille procul emenso itinere apparuit. At postquam in lucem muliebres insidiæ venerunt, quod nam pœnæ genus in eam statuerint non habeo dicere, quum Persæ minimè inter se facta communicent. Cabades interim clam omnibus cum Scose ad Hunnos Eurhalitas peruenit, vbi regis filia in matrimonium ducta, exercitū eorum

Mira res vices. Cabades qui feminas communes esse edicto iussit, suam communem vidit: hocq; supplicio castigatus restituitur. Et aduersarius Blasens dolit de medio.

in Persas ingentem duxit. Cui hostes quum resistere sese impares esse animaduertent, protinus in fugam se verterunt. Postquam verò Cabades in loco fuit, vbi Gusanascades imperabat, versus ad quosdam è suis fidelibus ait, quemadmodum illum virum Chanarangem constitueret, qui ea die Persarum primus in conspectum veniens ei ministrare vellet: dicentem verò statim sermonis pœnituit, quoniam lege admonebatur, quæ Persas prohibebat in alienos imperia ferre, sed quibus honor cuilibet secundum genus conueniat. Timuit itaque, ne quis obuiam fieret Chanarangi propinquus non existens, ac propterea legem soluere, vt verus fieret, cogeretur. Hæc igitur meditantem contigit fortuito vt neque legem soluendo dicta seruaret. Euenit autem vt primus Adergudunibades homo iuuenis, propinquus Gusanascadi, ac bello aptissimus occurreret, qui Cabadè regem protinus adorauit, sese vti seruum cuius v sui offeres. Cabades itaque in regiam nullo labore perueniēs, Blasens omnibus circa præsiidiis destitutum offendens, exercuit modo quo Persæ viros improbos exercere solent, oleo videlicet feruente supra oculos apertos infuso, seu cuspidè aliqua ferrea per

vim

vim extrahente, reliquo tempore in custodia habuit quum regnasset annis duobus. Gusanascadem vero interficiens, loco ipsius Adergudunibadem Chanarangem, Seosem vero Adrastadaram Selanem constituit, qui magistratus exercitibus & ducibus omnibus præest, quemue primus Seoses inter Persas ac vltimus obtinuit, quum neque prius neque postea aliquis fuerit. Cabades ergo regnum tuto custodit, & prudenter administravit, quum nulli & ingenio, & in agendis experientia inferior esset. Paulo autem post quum idem pecuniam Euthalitarum regi deberet, quam exolvere nequaquam posset, ab Anastasio Romæorum Imperatore mutuo petiit. Quod ille quum in consultatione amicorum posuisset, eis minime visum. inutile quippe dictitantibus propriis pecuniis firmiorem inimicis in Euthalitas amicitiam reddere, eosque magis expedire inter se bello peti & viribus absumi. Quas ob res Cabades indignatus, nulla alia de causa in Romæos exercitum mouere statuit, ac ipse primus nuncius in Armeniorum agrum irrupit: vnde multam populabundus prædam ducens ad urbem Amidam Mesopotamiæ venit. hanc hyemis tempore obsidione cinxit. Amideni autem vt in pace agentes sine militibus ac omnibus imparati, quanquam hostibus occurrere non auderent, qua tamen potuerunt via præter opinionem aliquandiu resistere. Hic operæ precium de Iacobo narrare. Is inter Syros vir admodum iustus, & qui in rebus diuinis diligenter exercebatur, in vico ab Amida vnus dioi iter distante, iam pridem sese intruserat, vt affatim quæ sunt ad pietatem meditari possit. Hic ei addicti homines in breui spacio cancellis inter se raris, vt videri ab adeuntibus ac passim consuli posset, ipsum incluserunt,

*Occasio belli
contra Ro-
manos.*

*Leuè ob cau-
sam bellum
mouet prin-
ceps super-
bus.
Amida ob-
sessio.*

*Iacobi Syri
elogium.*

Absinètia.

Cōseruatio.

vbi neque æstus neque frigora curans, tantum ex seminibus quibusdam victitabat, non cottidie, sed intervallo dierum multorum sumptis. Hunc igitur Persæ quidam excurrendo ad ea loca sagittis perere tentantes, diuino portento manus arcusque immobiles sunt visi consistere. Hac fama in castra Persarum perlata, Cabades ire visum statuit: quo animaduerso, horrore simul cum Persis qui aderant captus barbarorum noxam deprecari cœpit. Ille autem tantum verbo malum hoc pepulit. Ex quo homines illi liberari, ac in pristinum restituri fuere statum. Tunc Cabades pro meritis ei quod vellet optionem dedit, putans eum magnas opes petiturum: tantum ab eo postulauit, vt homines qui in hoc bello ad eum visendum secederent saluos esse vellet, quod Cabades facile concessit, insuper syngrapham pignoris loco ac tutelæ dedit. Hoc iraque rumore peruagato, plurimi ad eum confugientes incolumes seruabantur: & hæc sic quidem se habuere. Cabades autem in obsidione perseuerans, omnibus machinis ad motis mœnia conuatiēbat. Amideni trabibus quibusdam oppositis, impetum frangebant. Ille vero vbi murum inexpugnabilem esse sensit, frustra se operam consumere vidit, ita ab initio ad fabre conditus fuit. Ex vna tantum vrbis parte quæ facilius expugnari poterat, tumulum quendam arte contra mœnia excitauit eâ longe superantem. Oppidani vero subter mœnia cuniculum vsque ad eum fecerunt, indèque clam terram extrahentes, vacuum intus ex magna parte tumulum reliquerunt, extrinsecus autem forma nihil propterea immutata. Persæ igitur hunc multi secure ad verticem vsque ascendentes, inde mœnia oppugnabant: at quæ turba militum cursu certatim consequeretur,

*Amidæ op-
pugnatio.**Stratægema
Amideno
rum.*

queretur, tumulo protinus ruente omnes periere. Cabades igitur casu tali perterritus, obfidionē relinquere statuit, exercituiq; discessum in diē postērā edixit. Oppidani itaque tāto metu soluti, procul iā a periculo multis barbaros probris ac risu emoenib. inceserunt: quin meretrices quādam magno dedecore sublata veste pudenda Cabadi prope adstanti in contumeliā ostenderunt. Quod Magi animaduertentes, regē ad reuocandum exercitum adhortati sunt: eo namque adspectu admoniti prādidere, vt breui tēpore Amideni arcana omnia Cabadi essent patefacturi, quāobrem castra rursum firmata. Paucis post diebus quidā Persa Hipponomi, id est equorum pastoris antiqui tugurij ingressum ad mœnia cōspexit, quod tantū breui regmine operum fuerat. Noctē itaque solus huc veniēs, ingressu tentato intra muros penetrat. Vbi dies apparuit, rem omnem Cabadi nunciat, qui noctē insequenti cum paucis adhibitis scalis venit, cui secunda quādam contigit fortuna, hoc modo. Turrem prope Hipponomum Christianōrum sapientissimi forte custodiebant, quos monachos vocant. Hi festū quoddam annuum eo diē celebrauere, noctē autem sequente veluti fessi ob peractam celebritatem, magis autem in crapulā constituti liberioris potationis, alto dulcique somno dormierūt, ex quo minime ea quæ euenerunt ex hoste sentire potuerunt. Persæ igitur per Hipponomū intra mœnia ingressi, in turrim ascenderunt, ac dormientes monachos offendentes omneis interfecerunt. Quod vbi Cabades nouit, scalas ē vestigio muro prope hanc turrim admouit: iāque dies aderat, ac hi qui proximi turri custodes erant, malum hoc animaduertentes clamauere. Hi facta vtrinque pugna, iā Amideni superiores apparebāt, multis interfectis, plurimis etiam ē scalis deiectis,

*Amidenorū
procacia &
pudenda si-
perbia cla-
dem illis pa-
rit.*

*Occasio ca-
pta. Amida.*

*Monachorū
crapula per-
dit Amidā.
Hi tum
sue Chri-
stianorum
insipientissi-
mi.*

iamque procul à periculo videbatur, nisi Cabades ipse acinace stricto ad scalas adcurrisset. hic Persis cum intentans illos descendere non permisit, pœna mortis proposita reuerti audentibus: quapropter multitudinem ingenti irruente, superiores facti, ciuitatem facile ceperunt die ab obsidione octogesima. Amidenorum cædes plurima facta, donec Cabadi in urbem adequitanti, quidam e ciuibus & senex & sacerdos occurrens ait, *O quam*

*Senex sacerdos oppor-
tuo & libero
dicto cædi
modum im-
petrat.*

regium captos interficere! Cabades autem iratus respondit, *Cui mihi bello resistere audetis?* Hic statim excipiens, *Quoniam, inquit, deus non nostra uoluntate, sed tua uirtute Amidam tibi tradere uoluit.* Quo sermone Cabades lætatus cædi modum statuit: sed tantum gaza Persis direpta reliquos in captiuorum numero haberi iussit. Pauloque post multo hæc præfidio è suis reliquit cum Glone præfecto viro Persa, simulque paucos admodum & miseros Amidenos, qui Persis ministrarent. Ipse uero cū reliquo exercitu ac captiuis domum se recepit, in quos humanitate rege digna est usus: nam breui post tempore omnes missos fecit, ex quo illi vnà domum abiere, quando uidelicet Anastasius princeps Romæorum operam in eosdem uirtute dignam ostendit, septem annis à uictigali consuetudine urbem liberando, ipsos insuper & publice & priuatim multis donis munerando, ex quo præteritorum malorum obliuione facile sunt capti: sed hæc tempore post contigerunt.

*Humanitas
erga victos,
uirtus rege
digna.*

*Subditi bello
affertit, à
principa sub-
leuanda.*

*Fortes & sa-
pientes belli
duces in po-
tentem hoste
mittendi.*

6. NAM tunc Anastasius ubi accepit Amidam obsideri, idoneum ilico misit exercitum, cui duces erant omnino quatuor, Areobindus Olybrij socer, qui pauloante in Occidente imperauerat, tunc Orientis prator erat. Et Celer ordinū in palatio præfectus, quē magistrū Romæi uocant. Reliqui duo Patritius Phryx, & Hypatius Imperatoris fratris

fratris Cabade
 permissis, po
 bus: quapro
 superiores fa
 obfidione o
 trima facta, de
 idam e citiu
 ait, O quin
 em iratus re
 Hic statim
 non, nostra vo
 tradere voluit
 modum sta
 reliquos in
 uloque post
 n Glone pre
 dmodum &
 rarent. Ipse
 omum fere
 est vsus: nam
 it, ex quo illi
 et Anastasius
 dem virtute
 igali consue
 ublice & pri
 quo præteri
 nt: capci: sed
 pit Amidam
 rum, cui du
 dus Olybrij
 imperauerat,
 rdinū in pala
 rocant. Reli
 Imperatoris
 fratris

fratris filius, qui ambo Byzantij militum præfecti
 fuere. His additi erant Iustinus, qui post Anasta
 sium imperauit, & Patriciolus cum Vitaliano filio,
 qui arma cōtra Anastasium sumens, paulopost ty
 rannidem corripuit, & Pharesmanas Colchus ge
 nere in rebus bellicis præstans, & Gogidasclus &
 Mellas Gothi homines ex his, qui Theodericum
 è Thracia in Italiam venientem non sunt sequuti,
 ambo & sanguine generosi, & bello aptissimi. Dein
 de nonnulli fortes viri sunt secuti, quo facile exer
 citu nullus præstantior nec prius nec postea con
 tra Persas à Romæis exiit. Hi quidem omnes non
 in eodem loco congregati, neque vna tantum ex
 peditioe ibant: sed quilibet cum suis militibus,
 quibus præerat, contra hostes tendebat. Dispensa
 tor vniuersi exercitus Appion Ægyptius missus
 est, vir inter patritios illustris, & in rebus agendis
 solertissimus, denique ab Imperatore consilio ad
 hibitus. Huic igitur sumptuum erogandorum po
 testatem quæ ei videretur dedit. Hic itaque exer
 citus quum ociosius procederet, & tardius conue
 niret, barbaros in Romæorum finibus nō inuenit:
 quoniam Persæ post victoriam excurrentes, ac po
 pulabundi in patriam cum omni præda reuerte
 runt. E nostris vero ducibus nullus ad expugnatio
 nem eorum, qui Amidam tenebant, ire tunc pri
 mum, quum multa prius necessaria forent expe
 ctanda, sed tantum in hostium regionem irruptio
 nem facere in animo habebant; nec simul, sed sepa
 ratim inter se, vt supra narraui, procedebant. Hæc
 vbi Cabades didicit (nam prope aderat) in fines
 Romæorum celeriter veniens sit obuiam. Nōdum
 enim Romæi Cabadem cum exercitu, sed parte i
 psius tantum contra proficisci putauerunt. Qui ita
 que cum Areobindo erant, apud oppidum Arza
 niorum duorum iter dierum à * Constantinopoli

Varia expeditioe potens hostis frangendus, modo id celeriter fieri possit.

Exercitus otiosus procedens nihil efficit.

Ducum negligentia, ciuitates obessa perant.

* Constantiana.

*Areobin-
dus cum
parua ma-
na uolentia
hostium
cadiť.*

*Patritius
& Hypa-
tius leui po-
titi victo-
ria super-
biant & re-
missiores fa-
cti cum suis
negligentia
dant meri-
tas pœnas.*

*Turpis eo-
rundem su-
ra.*

*Exercitus
sine duce ni-
hil laude di-
gnum gere-
re potest.*

distans, castra posuere. Qui autem cum Patritio & Hypatio, apud oppidum Siphrim, quod ab Amida stadiis non minus cl. abest, Celer enim nodum huc venerat. Areobindus autem postquam Cabadem cum toto exercitu ei occurrere audiuit, castris cum omnibus sequentibus relictis fugam adripiens, Constantianam cursu peruenit. Paulo deinde post sa- peruenientes hostes, castra opibus vacua sustulere. Inde euestigio ad alium Romæorum exercitum properant. Qui autem cum Patritio & Hypatio erant, in dccc. Euthalitis inciderunt, Persarum exercitum præcedentes, quos omnes interfecerunt, nihil de Cabade & Persarum exercitu audientes, ac veluti iam victores securi arma deponentes, prandio se adcinxerunt, quum hora diei eo protracta appeteret. In hoc loco riuus quidam fluebat, ubi carnes affandas, quidam autem æstu fessii se lauare cœperunt: cuius rei gratia aqua riuus turbata, ulterius procedens apparebat. Cabades autem ubi ea quæ Euthalitis acciderant didicit, statim contra hostes est profectus, ac postquam turbatam vidit aquam, euentum præfagiens imparatos fore hostes, celeriter in eos adequitare iussit: quibus vix sentientibus & inermibus existentibus, repente irruit. Romæi ut qui venientes minime animaduertent, viribus deficientes quò quisque potuit fugiunt: qui partim deprensi interfecti, partim in montem vicinum ascendentes, inde cum terrore ac clamore multo præcipites acti fuere: ex quo nullum superstitem fuisse dicunt. Patritius autem & Hypatius iam inde ab initio irruptionis fugam adriperunt. Post hæc Cabades Hunnis hostibus in eius terram inuadentibus domum reuerti coactus est, bellumque longum contra gentem hanc in parte Septentrionalis regionis gessit. Interea verò alius Romæorū venit exercitus, qui nihil sane dignū laude gessit, quum

quum nullus ei præflet imperator, sed æquales
ferè omnes duces inter se pugnantes sententiis di-
screpabant. quapropter agere nihil in eodem value-
re. Celer autem cum comitibus Nymphium fluiuū
transmittens, excursionem quandam in Arzanem
fecit. Est autem hic fluius prope Martyropolim,
ab Amida vero octoginta procul stadiis, qui præ-
dantes circum vicina loca, paulopost reuenterunt:
nam breuis admodum excursus fuit. Post hæc A-
reobindus Byzantium ab imperatore reuocatus
rediit. Reliqui Amidam hyemis tempore profecti
obsederunt, ac vi expugnare, quanquam plurimum
conantes non valere: fame autem id adsequi de-
buerant, quum omnibus oppidani necessariis desti-
tuti nescientibus Romæis essent: nam milites iam
obsidione hyemis tempore fessi, insuper Persarum
exercitum aduersus iamiam venire auxilio suspi-
cantes, quocumque modo inde se liberare conten-
derunt. Persæ vero non habentes quomodo in re-
bus difficilibus sufficerent, præsentem penuriam
quoad potuere cælauerunt; speciem tamen copiarū
hostibus præferentes. Super his igitur sermones
feruntur, quod Persæ libras auri mille per Glonem
Amidæ præfecti filium accipientes Romæis Ami-
dam dedere. Illi libèter voti compotes effecti sunt.
Glonem enim iam decefferat hoc modo. Non pro-
cul ab Amida ciuitate existentibus Romæis, rusti-
cus quidam, vt consueuerat, in urbem clam ingres-
sus, aues, panes, fructus, multaque huiuscemodi
huic Gloni pecuniæ commutatione tribuens, in
Patritij conspectum venit, ac Glonem cum Persis
se traditurum recepit, si qua ex eo spes muneris ef-
feret. Patritius omnia pollicitus hominem remisit.
Hic igitur veste lacerata & similis ploranti in urbē
ingressus ante Glonem constitit, *Plurima tibi bona,*
inquit, *mi domine ex agro adferebam, in vicinis milites*

*Romani A-
midam ob-
sident, & re-
cipiunt.*

*Quibus con-
ditionibus.*

*Fortis & sa-
pientis præ-
fecti interi-
tus, urbem
obsessam pes-
fundat.*

*Rustici ex-
ploratoris
callida ad
Glonem o-
ratio.*

incidens (nam palantes per agros excurrunt) plagis intollerandis sum ab eis petitus. Insuper his que serebam omnibus spoliatus, uti predones solent, quos ex antiqua lege & Perse timent, & rusticum vim ex eis patiuntur. Verum tibi & nobis ac Persis una poteris facile subuenire, si hinc in ciuitatis suburbana, venabundus ibis, praedam non ignobilem consequeris, quini enim & quaterni simul nefandi homines circumeuntes omnia turbant. His dictis Glones persuasus, hominem interrogat, quot opus Persis ad hanc rem? Hic quinquaginta, inquit, stus videntur: non enim plures illos quam quinos incedere: si autem horum duplos miseris, res longe tutissima. Glones igitur equites ducentos eligens homini ducendos dedit. At is longe melius ait putare exploratum prius mittere, ut si quos etiam in agris eisdem circumeuntes Romanos viderint nuncient, sic itaque tutius erit Persis exituris. Probe igitur loqui visus a Glone ipsemet exploratum mittitur. Is statim ad Patricium ducem intendens omnia retulit, qui equites hastatos duos & milites mille cum ipso misit, quos circa vicum Thalifamum stadiis xl. ab Amida distantem, in saltribus & locis syluestribus abscondit, ac in insidiis manere iussit: deinde in urbem cursu reuertit, Glonique nunciat venationem iam paratam esse, quapropter cum ducentis sibi traditis exiens ad insidias tendat inimicorum. Postquam vero locum transiuere, ubi Romani collocati erant, ex insidiis eos excitat, iam hostibus praedae oblati. Perse ubi se perditos conspiciunt, re noua perterrefacti ob rem improuisam multa cum anxietate fuere: quibus neque retro reuerti facultas erat, a tergo existentibus inimicis, neque alio fugere in hostili poterant, spem unam salutis nullam sperare salutem duxere. Itaque in praelium contra perentes eos descendentes, facile numero viribusque inferiores superati, ad vnum omnes si

Consilium ab exploratore capere, periculum.

Glone rusticum in insidiis caute deducit. Persarum cum Glone interitus, unde Amida urbis deducit. Habet hic prudentes obsessarum urbium praefecti exemplum quod meditentur.

cuma

mul cum Glone perierunt: quod eius filius re-
sciens, dolore simul & ira furia, quoniam pa-
trem vlcisci non valebat, Symeonis sancti viri tem-
plum incendit, vbi Glones interfectus fuit, quum
nullum aliud ædificium neque Glones ipse, neque
Cabades, neque Persarum aliquis siue intra, siue
extra Amidam euertere aliquo modo tentauerint.
Ego vero vnde sum digressus reuertar. Hoc modo
Romæi Amidam precio receperunt duobus post
annis quam ab inimicis est capta. Postremo Persæ
bello cum Hunnis diu perseuerante, septem anno-
rum inducias cum Romæis fecere Celere & Af-
pendio autoribus, ac domum vtrique reuertentes
quievere. Sic igitur vti supra narratur, Romæo-
rum ac Persarum bellum initium habens in hoc
desiit.

7 Nunc vero ea quæ circa Caspias portas cõ-
tigerunt referam. Taurus Cilicũ mons primo qui-
dem Cappadocas & Armenios circuit, terram quo-
que Persameniorum vocatorum, in super Albanos,
Iberos, & quascunque alias gêtes suo nomine vo-
catas, Persis alioquin subiectas, circa habitantes.
Extenditur enim in regiones multas, procedenti
quoque montis huius & latitudo & altitudo in
immensum protrahitur. Ascendenti quoque Ibero
rum montes semita quædam in angustia multa sta-
diis supra quinquaginta producitur, ea siquidem
via in abrupto quodam ac penitus inuio desinit lo-
co: exitus autem nusquam apparet, præterquam
porta quadam à natura inuenta, quæ Caspia anti-
quitus dicitur. Hinc cãpi sunt equis apti pascẽdis,
& aquis multis absque arte referti, alioquin supini,
vbi Hunnorũ gêtes fere omnes habitãt vsq; in pa-
ludem Mœotidem pertinentes. Hi enim si quando
per portam supra nominatã in Persarum feu Ro-
mæorum regiones exeunt, pernicipibus eunt equis,

*Tauri mon-
tis descri-
ptio.*

*Porta Ca-
spia.*

*Hunnorum
gentes behi-
cosa.*

nulla videntes circuitione itineris, etiam si in prærupta inciderint loca, præterquam quinquaginta illa stadia quæ ad montes Iberos pertinent. Per alios autem quosdam exitus euntes multo labore veniunt, neque eisdem videntes equis: periodos enim ipsos circuire multas necesse est, ut has portas præruptas ac præcípites euitent. Quod Alexander Macedo animaduertens, muniminis ac breuitatis gratia dicitur eas ædificasse, præsidio ibidem relicto, quod postea quum alij plures, tum Aribazures habuere. Is genere Hunnus Romæis & Anastasio principi amicus fuit, qui postquam in senectutem vltimam peruenit, iam iam moriturus Anastasio per legatos se præsidio portisque cessurum promissit, si pecuniam tribuat. Ille vero, ut qui nihil incòsulto aut temere faceret, cogitans quòd militis in ea loca mittere, ut deserta rebus omnibus, minimè que subditis Romæorum vicina nequaquam commode poterat, gratiam quidem homini ob eius beniuolentiam se dixit habere, rem vero hanc se nulla ratione curare. Aribazures non multo post ex eo morbo decessit, portas deinde Cabades eiecit per vim illius filii possedit. Anastasius autem postquàm indacias cum Cabade fecit, ciuitatem Anastasiam, vbi erat Dara in Mesopotamia, longe inexpugnabilem atque pulcherrimam de suo nomine còstruxit, à Nisibi quoque vrbe stadiis nonaginta octo distantem, in Romæorum Persarumque confinibus constitutam. Persæ id ædificium impedire maxime cupientes nequiuerunt, Hunnorum bello occupati. Postquam vero id Cabades dissoluit, misit ad Romæos questum ciuitatem in suis prope confinibus ædificatam esse, aperte negans hoc ab initio inter fœderum condiciones comprehensum: Anastasius vero partim amicitia, donis etiam plurimis rem protrahendo, causam belli abscindere quæsiuit. Idem quoque

*Alexandri
M. providētia.*

*Anastasio
imp. portas
Caspas re-
pudiat.*

*Anastasia,
quondam
Dara.*

*Anastasio
bellum vi-
tantis so-
lertia.*

quoque aliam huic vicinam ciuitatem in Armeniis ac Perfamenia finibus ædificauit: quæ vicus olim erat, ac vsque Theodosij tempora de suo nomine Theodosia est appellata, verum incensibus ab Anastasio postea instaurata, vtrumque sane ædificium in regione Romæorum, ac Persis maxime ob vicinitatem infestum. Anastasio deinde paulopost decedenti, Iustinus successit, posthabitis illius propinquis, quanquam multis & in Iustribus. Tunc Cabadem cura subiit, ne Persæ res nouas in eius domum molirentur, quam primum ipse deceffisset, quoniam non sine controuersia in aliquem filiorum regnum traducturus erat, Ex his Cabadem natu maiorem ætatis gratia lex vocabat, Cui simul & naturæ, patris voluntas aduersabatur, quod ei minime placeret. Bazes autem, qui secundus erat, altero captus oculo longe prohibebatur. Nam monophthalmum vel alium corporis defectum patientem, non fas Persis regem constituere. Cosroem autem ex Abeuedo sorore filium magnopere pater amabat. Videns autem Persas omnes Zamî fortitudinem admirantes (erat in bello aptissimus, cæterâsque virtutes maxime colens) veritus est ne in Cosroem insurgentes res indignas in eius domum perpetrarent. Visum igitur optimum & bellum & belli causas cum Romæis dissoluere, vt Cosroes filius adoptiuus Iustino Imperatori fieret, sic denique regnum seruari posse. Duos itaque legatos cum literis ad eum Byzantium misit, in quibus hæc scripta erant; *Quanquam iniusta à Romeis patimur, vt ipse scire potes, ego nihilominus querelas omnes dimittere statui, illud animaduertens, quod hi maxime hominum vincunt, qui suis colendo sponte cedentes vincuntur. Gratiam tamen hanc abs te magnopere contendo, que nos ipsos subditosque nostros in vnam consanguinitatem sit deminctura, denique*

Theodosia.

Iustinus Anastasio successor.

Cabadis de successore sollicitudo.

Qua ratione Cosroë ex sorore filium promouere studet.

Cabadis ad Iustinum literæ.

Petit Cosrois adoptionem in filium Iustini.

benevolentiam pacemque, tum honorum omnium causa sit apta introducere. Hæc autem fuerit, si Cosroem meum mihi successorum in tuum adoptaueris filium. hæc ubi Iustinus legit, vna cum Iustiniano fororis filio, qui eius hæres esse sperabatur, vehementer est animo lætatus, celeriterque hanc adoptionem in literis ponere, vt est mos Romanorum curabatur, nisi Proclus prohibuisset, qui tunc Imperatoris pater erat, magistratum Coæstoris appellari gerens, vir imprimis iustus, & procul ab omni auaricia. Ideo neque aliquam legem facile gratiæ causa conscripsit. Is itaque tunc contra sentiens

Hanc petitionem Proclus quæstor impugnat, argumento validissimo, nempe Cabade imperio insidiari, inde timendos & vitæ dos Persas, etiam eius modi verba donaque ferentes.

ait; Res nouas aggredi nunquam facile consueui, quam maxime timeam, in his aliquid plerumque periculum aut insidias versari, vt huic factò contingit. Non enim aliud existimo in præsentî consilio nobis esse, quam vt res Romanorum Persis honesta ratione tradamus. Illi autem nos tacite, nec operimento aliquo, sed aperte fatendo consilium, impudenter imperium nobis adimere querunt, sub aperta deceptione utilitatem obiiicientes, re autem verè ineptam curiositatem ostendentes.

Quapropter dece: vos ambos hanc barbarorum petitionem omnibus viribus abiicere. Te inquam imprimis Iustine, ne Romanorum sis vltimus Imperator, tẽ deinde dux Iustiniane, ne ubi ipsi ad imperij successionem sis impedimento. Alia quedam sophismata honesta interdum specie inuoluta forte interpretatione apud nonnullos indigent. Hæc verò ab exordio statim legatio ad imperatorem Romanorum, hunc Cosroem, quicumque sit, in hereditatem adoptare vult. Sic enim mihi de his differere videtur. Natura res paterne filijs debentur, leges autem diuersæ hominibus inter se pugnant. Hic verò & apud Romanos & apud barbaros tantum conueniunt, vt filij bonorum patris successores existant. Ex quo prima vobis tantum eligentes, reliqua omnia concedere oportebit.

Et

Et hæc quidem Proclus. Imperator vero ac Iustinianus ex eius consilio fecerunt. Inter hæc Cabades alias rursus literas simulque viros ad eum dignos misit oratum, vt pacem cum eo constituat, ac in literis modum ostendat, quo filij adoptio si vellet facienda sit. Proclus autem tunc magis regis astituriam calumniari cœpit, adfirmans curæ illi omnino esse, vt Romæorum potentiam rebus suis tuto adiungat. quamobrem sententiam dixit, Pacem quidem, quam peteret, concedendam sibi videri, eiusque rei gratia legatos ad eum primarios viros mitti, quos monere oporteat, vt interroganti forte Cabadi de adoptione aperte respondeant, vt barbaro decet, quod barbari nō literis filios, sed armorum instrumento facere soleant. Iustinus itaque legatos remisit, promittēs breuiter post eos se suos missurum, qui res pacis cum Cabade transigant. in hanc etiam sententiam illi rescripsit. Mittuntur igitur Hypatius Anastasij Imperatoris sororis filius, & Patritius prætor Orientis, ac Rufinus Syluani filius, inter patritios vir insignis, & Cabadi vsque ex maioribus notus. Persarum autem legari Seoses Adrastadaras, genere Persa, vir grauissimus, ac potentia & magistratu Salanes ac Mebodes magistri munus obtinens, qui omnes in locum vnum conuenientes, Persarum Romæorumque agros determinantem, ac inter se congregientes, constituere quæadmodum ea, quæ dissentiebant conciliarent, & quæ ad pacem attinebant constituerent. Venit autem Cosroes ad flumen Tigrim, qui à Nisibi duorum iter dierum abest, vt postquã de pace conuenissent, ipse Byzantium mitteretur. Plures igitur & alij sermones inuicem super his quæ dissentiebant habuere. Inter hæc Seoses dictabat Lazorum regionem vi nunc à Romæis ereptam Persarum antiquitus possessionis fuisse, quod

*Principibus
placent con-
silia qua eor-
um thronos
stabilire vi-
dentur.*

*Legati ad
pacem con-
stituendam
missi.*

*Eorundem
conuentus &
colloquium.*

Re infecta discedunt. Romæi graue id putâtes omnino negauere. Quod ad adoptionem vero dixerunt, hanc Cosroi fieri oportere, vti barbaro cōueniret. Quapropter Persis se sugillatos esse animaduertentibus, vtrique

Repulsam principes agrè ferunt. soluto sermone se domum receperunt. Cosroes quoque sine effectu ad patrem abiens, mœstus ex his quæ contigerant, Romæos vehementer optabat pro contumelia recepta punire. Post hæc Me-

Consortiu in patiens aulicus.

bodes Seosem apud Cabadem calumniatur, quòd sermo, quem non iussus de Lazorum terra restituenda habuit, causa fuerit excludendi pacem: tum quòd cum Hypatio suo Imperatori parum beniuolo rem primum communicando, & Cosrois adoptionem ad effectum perducere non permisisset. Hæc & alia nonnulla insimulando Seosem ad iudicium vocarunt. Persarum igitur concilium inuidia magis, quàm lege permotum, eius & honoribus simul & moribus offendebatur. Erat enim Seos

Seoses in ius vocatur & occiditur.

ses à pecunia donisque admodum abstinerissimus, tum æqui seruantissimus, vitio tantum iactantiæ obnoxius, quod Persarum maxime principibus peculiare fuit. In ipso autem præter omnes hanc magnopere vigere arbitrabantur. Itaque accusatores mihi iam dicta inferebant, tum quòd à Persarum religione ac ceremoniis aduersus erat, vana colendo numina. Ex quo vxorem paulo ante defunctam contra patrium ritum hoc prohibentem humauit.

Laclantia vitium non paucis principibus familiaris.

quam obrem eum capitis poena damnauerunt. Cabades igitur mœsto similis ex Seosis amici casu, adloqui tamen eum nullatenus voluit, nõ ob iram in eum aliquam, sed Persarum legem sermone dissoluere noluit, quamuis & vitam & regnum homi-

Sycophãtis aulicis accusationes non desunt.

Persarum lex principi in morte suo silentium imperans.

ni deberit. Ex alia parte Rufinus Hypatium apud Imperatorem insimulauit, ex quo de magistratu deiectus, Imperator quosdam è suis studiosis vehementer increpans, quod nihil in hac accusatione

sanum

sanum repperisset, nihil vterius scuit.

8 CABADES autem quamuis maximè in fines Romæorū excurrere optaret, nullo modo potuit, casu quem iam referam huiuscemodi superueniente. Iberi qui Asiam incolunt, prope Caspias habitant portas ad Boream pertinentes. Ipsisque sinistrorsus terra Lazorum, dextrorsus autem ad Orientem Persarum gentes sunt. Is igitur populus & Christianus est, dogmâque fidei diligenter præter omnes, quos sciamus, obseruant; subditi regi Persarum sunt. Hos Cabades ad fidem deserendam compellere conatus, regi eorum Gurgeni cum alia mandauit ex suorum fieri consuetudine, tum vt mortuos terræ minime conderent, sed auibuscumque Persarum more proiicerent. Quapropter Gurgenes ad Iustinum Imperatorem confugit, eius implorando fidem, ne Iberos à Persis Romæi iri perditum sinat. Ille vero alacriter re suscepta, Probum Anastasij principis sororis filium virum patritium ad Bosphorum misit, vt Hunnorum exercitum ad præstanda auxilia Iberis induceret. Est enim Bosphorus ciuitas maritima sinistrosus Euxinum pontum nauiganti. Hinc Chersonnesus iter dierum viginti distans, in quorū medio Hunni cuncta possident, Bosphoritæ autem iamdudum liberi incolunt, ac Iustino nuper sese permisere. Postquam vero Probus inde sine effectu discessit, Petrum ducem cum Hunnis quibusdam ad Lazorum regem misit, Gurgeni cum omnibus viribus auxilia ferentem, Interea Cabades magnum exercitum contra Gurginem & Iberos mittit, cum duce viro Persa, qui magistratum Varizis obtinebat celebri fama. At Gurgenes quod inferior viribus impetum Persarum non ferre videretur, nec satis ei auxilia essent, cum Iberorū primariis omnibus in Lazorum fines confugit, vxorem, filios, fra-

Iberos Christianos Cabades bello infestat.

Cabades in Iberos malus animus.

Horum rex potentioris, nempe Iustini, auxilium implorat & impetrat.

Inutile auxilium obtinet: ideo solum vertere cogitur.

Ad Lazos fugit.

regare. Quæ
ne Cosrois
propter Per
ibus, vtrique
runt. Cosro
s, incertus
ementer opt
ost hæc Me
niatur, quod
in terra resti
li pacem: tum
arum benipo
cem & Cos
non permi
o Seofem ad
ncilium in
s & honoris
rat enim Seo
tinèctissimus,
um iactantia
cipibus pe
es hanc ma
accusatores
d à Persarum
vana colen
e defunctam
m humavit.
auerunt. Ca
amici casu,
s, nõ ob iram
sermone dis
egnum homi
patium apud
e magistratu
studiosis ve
accusatione
sanum

*Loca prae-
rupta ac in-
accessa impo-
situm hostium
frangunt.*

trésque secum ducens, quorum Peranius natu ma-
ior erat. ibi inter locorum praerupta ac inaccessa i-
nimos exercitus expectabat: ac Persae insequuti,
ac iniquitate locorum prohibiti, nihil penitus di-
gnum gessere. Deinde Iberi, simul & Petrus redire
iussu Byzantium venerunt. Imperator autem in
futurum Lazis suam regionem custodire nolenti-
bus praesidium cum duce misit. Sunt autem inter
eos arces duae potissimae statim ex Iberiae finibus
exeunti, quarum custodiae ipsi ab initio praerant
colohi, quanquam in magna sunt victus angustia,
quod neque vinum neque boni aliquid hic, neque
nascitur, neque aliunde importatur, ob locorum

*Initium bel-
li Graecoru
adu. Persas.*

asperitatem, Elymorum tantum quorundam con-
uerfationem habent. In has igitur arces Impera-
tor Romæos milites misit, quibus Lazi ab initio
vix necessaria ministrabant, postremo penitus ne-
gauerunt: ex quo Romæi eas deseruerunt, quas Per-
sae deinde nullo negotio receperunt. Et hæc qui-
dem in Lazis sic gesta sunt. Romæi autem Sitta &
Belisario ducibus in Persamiam Persis subditam

*In quo va-
riae expedi-
tiones, Sitta
& Belisario
ducibus, quo-
rum alter
postea om-
nium ducis
belli clarissi-
mus euasit.*

incurrentes, regionem omnem populati sunt, Ar-
meniisque multis captis domum reuerterunt. Hi
namque viri admodum iuvenes tunc primum pu-
bescentes, Iustiniani ducis, qui postea imperio suc-
cessit, equites fuere. Altera item à Romæis irru-
ptione in Armeniam facta, Narses & Aratius ex
improviso occurrentes ad manus venerunt, qui non
multo post ad Romæos confugerunt, & cum Beli-
sario in Italia militauere, ac cum Sittæ & Belisarij
exercitu coniuncti egregiam operam nauarunt. A-
lius item Romæorum exercitus, cui Libellarius
Thrax praerat, in urbem Nisibim irruptionem fecit;
qui fugiens, quanquam nullo persequente, re-
cta se domum recepit. Quamobrem Libellario
de magistratu deiecto, Belisarius apud Darâ exer-
citus

*Procopius
historicus,
Belisarij
consiliarius.*

citui præficitur, cui Procopius huius autor historiarum, consiliarius est additus. Nec multo post Iustinus decedens Iustinianum sororis filium Imperatorem constituit. Is ante omnia Belisario præcepit, ut arcem communiret apud Minduum, qui locus in finibus Persarum est sinistrorsus euntibus Nisibim. Ille vero omni studio ac diligentia mandata exequens, turrim inexpugnabilem multis adhibitis fabris constituit. Persæ vero ædificium ulterius profequi interdixere, non solum verbis, sed re ædificantibus minitâtes, breuiter se operam daturos ne cœpta profequantur. Hæc ubi Imperator audiuit (neque enim Belisarius suis copiis Persas inde amouere potuit) eò Cuzen & Buzen, qui apud Libanum exercitibus præerant, cum exercitu ire iussit. Hi enim fratres è Thracia venerunt,ambo iuuenes, nec imbelles quum inimicis congrederentur. Vtrinque igitur hostes armati circa ædificium consistentes, hi prohibentes, illi vi ædificantes, ad manus venerunt: Romæ superati plures cecidere, partim etiam capti, inter quos Cuzes fuit, quos omneis Persæ victos domum ducentes, in speluncas toto æuo coniecerunt, ædificium nullo custodiente solo æquauerunt.

9 DEINDE Iustinianus Belisarium ducem in Oriente constituens ulterius cum exercitu progredi iussit. Is igitur delectu plurimorum habito Daram peruenit, cui est additus Hermogenes dux alius ab Imperatore missus. Is enim dignitate magister erat, ac Vitaliano duci paredrus, quando Anastasio principi inimicus fuit. Insuper Rufinus legatus è Constantinopoli venit, iussus Hierapoli apud Euphratem se continere; donec quid agendum certior ab Imperatore fieret. Sermones multi vtrinque de pace ferebantur, quum subito quidam Belisario & Hermogeni nunciant, ut iam parati ho-

In finibus horum arcem communire de qua eorum frangent incurfiones.

Romæ superati, & arcem eorum diruta.

Iustiniani fortissimum ducem beligenis prudentia.

Dum sermones de pace seruntur, hostes bellicogitant.

stes ad inuadendam Romæorum regionem ac Daras euerfuri omni conatu putarentur. Illi hæc audientes, ad prælium hoc modo se adcinxerunt. Non procul a porta, quæ ante Nisibim urbem confistit, quantum iactus est lapidis, fossam constituerunt plures habentem exitus, nec ea in rectum deducta, sed hoc modo. Circa mediū breuis quædam erat rectitudo, vtrique vero cornua recta duo, in quorum finibus rursus fossæ item duæ rectæ perductæ. Persæ igitur non multo post cum magno exercitu superuenere, apudque Ammodium locum à Dara stadiis xx. distantem castrametati sunt, quibus duces quum alij tum Pityazes & Baresmanas altero captus oculo, omnibus vero præerat Perozas vir Persæ, magistratu Mirrhanes, qui ad Belisarium statim misit nunciatum, vti balneum sibi præpararet, in quo sequente die lauare decreuerat. Quamobrem Romæi sese omnibus ad prælium parant, tanquam die sequenti congressuri. Mane autem oriente iam sole, vbi hostem appropinquare conspexere, sic aciem instruxerunt, Sinistræ partis valle extrema quæ infra reatum cornu est vsque ad tumulum in hac parte imminentem Buzes cum multis equitibus, & Pharas Erulus cum sui generis trecētis tenebant. In dextera autem ipsorum extra vallum secundum angulum quem cornu reatum facit, Sunicas & Aigax Massageta erant cum equitibus sexcentis, vt si hi qui cum Buze & Phara erant, forte fugerent, ipsi ex obliquo celeriter insequentes hostes inuaderent. Reliqui vero equites ac pedites per vallum dispositi erant, post quos Belisarius & Hermogenes cum suis in medio constitere. Sic itaque Romæi numero viginti quinque milia instructi fuerunt. Persarum vero exercitus equitum peditumque numero quadraginta milia, ordine omnes in fronte

Fortis dux autem prudenter illis obuiam occurrit.

Perozas sue peribum dicitur ignominiam præcedit.

Acies Romana.

Persica acies.

fronte confiterunt, vnam ingentem constituen-
 tes phalangem. Aliquandiu vtrique parati, neu-
 tri tamen pugnam capere. Persæ ordinem quidem
 admirati Romæorum similes attonitis videbantur.
 Sic ad meridiem res protracta, tunc pars equitum
 Romæorum qui dextrum cornu tenebant, ad eos
 qui in altero cornu cum Buze & Phara erant in-
 iussi procurrunt, statimque in eundem redeunt lo-
 cum. Persæ circumuersionem aliquam ex hostibus
 timentes minime se loco mouerunt. Post hæc Ro-
 mæi in eos iacurrunt. Illi vero minime impetum
 expectantes retro ad phalangem se receperunt, se-
 prem ex eis desideratis, quorum corpora Romæi
 ceperunt. In reliquum vero quiescentes vtrique in
 ordine consistebant. Quidam vero Persa admo-
 dum iuuenis ad equitans in Romæos ad certamen
 eos singulare, si quis cuperet, prouocabat, nullus
 autem inuentus qui concurrere sit ausus, præter
 Andream Byzantium quendam, qui inter Buzæ
 domesticos non miles quidem, neque alias in bello
 exercitatus, sed pedotriba, id est, Gymnastij ma-
 gister Byzantij erat, tunc verò exercitum sequutus
 Buzæ corpus ad balnea curabat. Is tantum ausus
 nullo neque domino iubente, sed sponte ad sin-
 gulare certamen cum eo descendere. Bertharum
 igitur meditantem vnde aut quomodo ag-
 grederetur ipse fremens hasta in manna dextra
 ferit. Ille autem grauis ictus impetum minime
 sustinens, ex equo ad terram cecidit, quem An-
 dreas gladio quodam breui supinum velut hos-
 tiam mactauit. Hinc clamor ingens è Romæo-
 rum castris exoritur. Persæ vero mœsti ex euentu
 rei, alterum ad idem officium equitæ substituere, for-
 titudine quidem ac corporis proceritate præstan-
 tem, non iuuenem quidem, sed iam parte capitis can-
 nescentem. Is in hostes ad equitans, ac flagellum,

Ordo in pugna, formidabilis.

Velitatio.

Duellum Persæ & Byzantij.

Andreas ludimagister in duello victor.

Victoria praludium.

*Alterum
duellum in
quo idem
Andreas
Persam in-
versific.*

quo equum impellebat, sublarum quatiens, ad certamen aliquem volentem inuitabat. Nullo item exeunte, idem Andreas clam omnibus, quamuis ab Hermogene prohibitus, in medium progressus est. Ambo igitur hastis inter se magno concurrentes animo simul thorace percutiuntur adeo vehementer, vt equi vna frontibus conuerberati ceciderint, ac equites solo excusserint. Illi vero cadentes exurgere certatim conabantur, sed Persa hoc agere facile ob corporis grauitatem non valuit. Andreas praeniens (hoc enim ei palæstræ exercitatio dederat) illum exurgere nitentem rursus in terram

*Repetita vi
Gloria v-
nius, totum
exercitum
perterrefa-
cit.*

genu pressum interfecit. Clamor igitur iterum ex Romæis magis quam prius longe auditur. Quamobrem Persæ soluta phalange, Ammodium reuertunt. Romæi vero intra Darum, apud quam prælium hoc fuit, se receperunt. Iamque tenebris superuenientibus sic vterque hostis noctem transegit. Subsequente vero die Persis ex Nisibi ciuitate mille milites supplemento venerunt. Belisarius autem & Hermogenes ad Mirrhanem Persarum ducem hoc scripsere. Primum quidem bonum esse pacem apud omnes homines in confesso est, quibus paululum rationis existit: si quis autem ipsam turbare sit inuentus, malorum causa sibi ac proximis fuerit. Dux optimus ille profecto putandus, qui ex bello pacem disponere sit aptus: tu vero rebus inquiete constitutis, ac utroque rege concordiam exoptante, bellum absque vlla causa omnino inferre decreuisti. Aderunt & legati nostri propediem, qui si qua inter nos disident, facile conciliabunt, nisi forte ex hac interim tua expeditione graue aliquid oriatur, quod spem pacis nobis eripiat. Sed age istum celeriter domum reducito exercitum, ne maximis impedimento sis bonis, neu tuis vt par est grauium euentorum causa feraris. Has vbi Mirrhanes literas legit sic respondit; Tuis literis permotus profecto obtemperassem,

*Belisarij ad
Persarum
ducem lita-
ra, horto-
rio ad pa-
cem.*

*Superba
Mirrhanis
responsio.*

nisi

trisi Romæorum epistola fuisse: quibus promittere promptum est, promissis autem quanquam iuramento firmatis, minime stare. Nos igitur vestra occurrentes fallaciæ ad arma cogimur venire. Vos ergo cari Romæi nihil in futurum aliud excogitate, quam vobis perpetuo cum Persis bellandum. In hoc enim nos & consensescere & mori simul oportet, donec re, non tantum verbus in nos æqui fueritis. Rursus autem hi qui cum Belisario erant sic rescripsere. Non in omnes, optime Mirrhane, iactantia uti oportet, neque proximos probris nullo modo ad rem pertinentibus semper incessere, præsertim quum Rufinum de concordia legatum iam iam ad futurum assueremus, tuque brevi videbis. Vobis nihilominus, si hostilia tædem cupitis, occurremus autore Deo, quem nobis in periculo propitium futurum ac Romæorum quieti fauentem, iactantia denique Persarum aduersum speramus. Et quando nobis ad pacem pronocantibus restitistis, acie discernere parati sumus, insurandum ac conscripta fœdera violata in summis signis ad prælium suspendentes. Mirrhane vero rursus sic respondit, Neque nos absque diis nostris in bellum descendimus, quin ducibus ipsis comitati contra vos venimus, quos spero cras in urbem Daram Persas introducturos, ubi & balneum & prandium fac mihi intra mœnia pares. His igitur lectis qui cum Belisario erant ad pugnam se adcingebant.

IO SEQUENTE die Mirrhane Persas omneis circa solis exortum conuocans hæc ait; Non ignoramus profecto, quod non ducum sermone, sed virtute propria & verecundia apud alios Persæ in periculis audentiores esse solent. Video namque vos cogitantes, cur Romæi semper in hostes cum tumultu & horrore incurrere consueti, in ultimo prælio sese loco minime mouentes, nulloque ordine Persas irruentes expectarint. Neque falsa opinione ducamini. Non enim putate illos ad bellum magis aptos existere, neque artis aut experientiæ plus habere, sed longe timidiore quam prius factos: qui sic Persas

C, iij.

Belisarij rescripta, quam modestam fortitudinē spirant.

Mirrhane responsum tumidum & insipidum.

Mirrhane ad suos exhortatio.

Summa in imperatore imprudētia hostis fortitudinem & prudentiam verbis nimium eleuare: suosque insolentius laudare.

formidant, ut neper extra vallum in acie consistere non auderent, vel nobis pugnam irritantibus. Sed quoniam ad manus cum ipsis non venimus, spe melius res eis cecidisse putantes intra mœnia se receperunt: quapropter nondum in belli periculū venientibus nulla potuit adicere turbatio: si autē ad munus ventū fuerit, anxietate metuque capti, in confusione ut par est consuetū facile cedendo incidērint. Et hæc quidem quo ad hostes. Vos autem viri Persæ nunc regis vestri indicium ante oculos habete. Si enim nos minime pares patriæ virtute in presenti pugna prestabimus, ignominia non gloriam nobis paratā existimate. Sic demū Mirthanes suos adhortans in acie eduxit. Belisarius autē & Hermogenes pro mœnibus armatos

aduocantes Romæos hæc monēt. Quod non sint omnino insuperabiles Persæ, in pugna superiore vel stātes didicistis, quūque virtute & robore facile superati, in vinctūm vos inferiores fuisse omnes fatebātur, dicto vestris ducibus minime audiēdo. Quod breui admodū labore emū dare licebit. Fortuna enim aduersa nullo studio corrigi potest, malis autē ex culpa proueniētibus voluntas facile mēdetur. Itaque si vobis volentibus decretū fuerit imperatis obtemperare, bello robur adicietis, hostes enim qui nostra tantū externa inordinationi consisi, contra nos veniunt, ubi se spe frustratos esse senserint, facile pugna detrectabunt. Multitudo verò qua se illi timeri putāt, omnino vobis despicienda. Nā pedestres eorū copia nihil aliud quam rustici miseri existūt, qui ad bellum haud alia de causa veniunt, quam aut valli faciēdi, ac cadauera spoliādi, seu reliquis in rebus inutilibus ministrandi. Ideo arma quidē, quibus nocere possint, minime habēt, tantūm scuta eousque præ se ferūt, quatenus ab hoste minime feriātur. Igitur si viri fortes in hoc periculo fueritis, non solū Persas hodie superabitis, sed audētes in futurū Romæos inuadere fines facile reprimitis. His Belisarius & Hermogenes dictis ubi Persas cōtra venientes conspexerunt, exercitū vē in prima pugna celeriter ordinauerunt. Ad contrā barbari à fronte conflitere, nec omnes quidē, sed

Belisarij ad suos oratio sapiens, constantia & magni animi index, experientia que recentis testis, malis autē ex culpa proueniētibus voluntas facile mēdetur.

Exercitum, ex ignavo peante conflatō clades imminet. Sapientes duces etiam in harena, quum opus est, celeriter copias suas disponunt.

eorū dimidium, reliquos Mirrhanes retro manere iussit, qui expugnatos forte recipiētes fessis recētes succedere deberent. Solā autem turmā immortaliū appellatā quiescere, donec ipse significaret, iussit. Ipse verò in frōte media consistēs, Pityazes in dextro, Baresmanas in sinistro cornu consistere. Ad hūc igitur modū vtrique ordinati fuēre. Aigas autē Belisario & Hermogeni ait, *Nihil mihi videor hic cū Erulis hostes prestolando magnum aliquid facturū. Si autem latitantes in descensu hoc, deinde postquam in pugna erunt Persæ, per hunc collem ascenderimus, & ex improviso à tergo supervenientes feriamus, maximo eos incommodo adficiemus.* Quam sententiam Belisarius, quòd his qui cum eo erant placeret, facile est executus. Pugnam igitur vsque ad mediam diem neutri cœptabant: qua hora præterita statim barbari operi incubuere, quòd illi in meridie cibum capere consueverint: Romæi verò antè, ex quo nunquam æquè putant ipsos in pugna valere. Primò igitur sagittis inter se vtrinque peruntur, quæ nubem interdum multitudine facere videbantur. Ex vtrisque multi cecidēre: a barbaris tamen longe frequentiora veniebant: nec tamen Romæi incommodum sentiebant: ventus enim inde in barbaros ruens, ipsorū sagittas vim habere nō sinebat. Iamque missilibus vtrinque deficientibus, hastis vti cœperunt, & ex manu pugnam committere. Sinistrum Romæorum cornu maximè laborabat. Cadiseni enim in hac parte cum Pityaze magno clamore pugnantes hostes in fugam vertunt, fugientēsque plures insectando interfecerunt. Quod animadvertentes qui cum Sunica & Aiga erant, celeri cursu ad eos contendunt. Primi itaque trecēti simul cū Phara Eruli ex loco sublimi à tergo inimicorū existētes, mirā operā contra Cadisenos ostēderūt: qui postquā eos qui cum Sunica ex aduerso

C.iiij.

*Aiga strate
gema.*

*Imperator
sapiēs tribu
norum con-
silia non
spernit.*

*Sagittarum
nubes à ven-
to repelli-
tur.*

*Strategema
tis vñs fe-
lix.*

*Strages
multa ubi
se inuicem
exercitus
commiscunt.*

*Persarum
clades.*

*Superbia
Persica fra-
cta. Fuga
immortales
illos milites
ignavia sum-
ma arguit.*

*Immortales
nomine, re
autem mor-
tales &
mortalium
fugacissimi,
arrogantia
sue præmiis
reputant
stragem &
fugam.*

ascendentes contra se viderunt, in fugam vertuntur. Facta autem clara hostium conuersione vbi se inuicem commiscuerunt, barbarorum magna cædes consequitur, quorum in dextro cornu nõ minus quam tria milia ceciderunt, reliqui vero ad phalangem vix se recipientes seruati sunt. Romæi autem non vltius insecuti, sed vtrinque in acie parati aduersus constitere. Hæc itaque sic feruntur. Mirrhænes autem quum alios multos, tum Immortales appellatos omneis in partem sinistram clam misit, quos Belisarius ac Hermogenes conspicientes, sexcentos, qui cum Sunica & Aiga erant in cornu dextrum ire, multosque qui retrò sequebantur sistere iusserunt. Persæ igitur qui cornu sinistrum tenebant, Baresmana duce cum immortalibus in Romæos ex aduerso consistentes cursu contendunt. Illi verò impetum minime sustinentes, in fugam vertuntur. Tunc verò Romæi & quicunque post eos erant, multo studio in persequentes a tergo irruunt, eorumque exercitum in duas partes distraherunt: priores quidem Romæos dextrorsus habuere, quosdam etiam relictos sinistrorsus constituere. Inter socios autem Baresmanæ signifer erat, quem Sunicas incurrens hasta percussit. Iamque Persæ imprimis persequentes, vt supra narratur, in quo essent periculo sentientes, terga relictis præcedentibus in sequentes vertunt, atque in hostium medio clauduntur. Primi item fugientes vbi facta animaduertunt rursus contra vertuntur. Alij igitur Persæ ac turma immortalium inclinatum videntes vexillum & in terra procumbens, in Romæos, qui ibi aderant, cum Baresmana impetum faciunt. Illi verò occurrunt, ac primùm Sunicas Baresmanâ interficit, ex equoque in terrâ deiecit. Barbari verò tunc in maximum incidentes metû, roboris pristiniq̃ue virtutis obliti, valdeq̃ue turbati

turbati statim fugiunt, quos Romæi insequentes ad quinque milia interfecere. Sic exercitus vtrinque commoti, Persarum quidem in fugiendo, Romæorum in persequendo. In hoc tumultu omnes hostium pedites projectis scutis nullo ordine capti ac interfecti sunt: quanquam hæc Romæorum persequutio parum duravit, Belisario simul & Hermogene prohibentibus, metu ne aliqua Persæ necessitate reuertentes rursus eos nulla ratione persequentes conuerterent, quum satis eis visum victoriam puram atque incruentam seruare. Sic quidem inter se vtrinque diuisi, pugnam longo post tempore finiûre. Persæ deinde non amplius ex improviso Romæos petere decreuerunt, quanquam excursiones ab vtrisque postea breues factæ, in quibus semper Romæi non inferiores fuere. Hunc itaque finem expeditio in Mesopotamia habuit.

II CABADES autem alium exercitum in Armeniam Romæis subditam, ex Persarum & Sunitis, qui erant Alanis vicini, misit; cum quibus & Hunnorum, qui Isadeni vocantur, tria milia fuere, indomitum sanè genus, quibus omnibus Mermæos vir Persa præerat: qui postquam à Theodosia vrbe iter trium dierum distantes fuere, castra in Persarum regione posuere, ad pugnam sese adcingentes. Erat enim Armeniæ prætor Dorotheus, vir prudens, tum in belli periculis exercitatus. Sittas quidem qui prætor Byzantiæ fuit, cuncto in Armeniæ exercitui præfuit, hi exercitum hostium in Persarum esse audientes, equites hastatos duos hostium vires exploratum misere, qui in castra hostium adeuntes, omniaque diligentius contemplantes discedunt, ac in itinere Hunnis hostibus ex improviso occurrunt, à quibus alter quidam Dagaris nomine viuis capitur: alter verò fugiens ducibus re omnem

Ducum exercitus prudentia obseruanda.

Superbus iustus minime sapiens, sed in crudeli pergit proposito.

Sitta ducis præclara facinora.

Vires hostium diligenter explorat.

fugam vertu
uerfione vbi
rum magna ca
o cornu nõ m
reliqui vero
ti sunt, Romæ
trinque in ac
que sic ferun
multos, tum la
rem finiftram
mogenes con
a & Aiga erit
i retrò seque
qui cornu fi
um immorta
steates cursu
me sustinen
omæi & qui
persequen
tum in duas
mæos dex
tos finiftror
aresmanæ fi
nasta percuf
ates, vt supra
entes, terga
ertunt, atque
item fugien
contra verum
mortalium
tra procum
Baresmana
ac primùm
que in terrâ
a incidentes
ti, valdeque
turbati

Celeriter horum castra adortur.
 narravit, qui exercitū totū protinus armātes castra inimicorum adoriūtur. Barbari vero subita re perterriti minime resistere valentes in fugam severtunt quā quisque poterat. Hic Romæ i pluribus interfecit ac castris direptis in sua se receperunt. Mermeroes autem cunctum cogens exercitum haud multo post in Romæorum fines ingressus hostibus ad Saralam urbem in planicie sitam occurrit.

Ex insidiis aduersus potentiorē exercitum agit.

Inde apud lacum Octoben a ciuitate stadiis lvi, distantem castra posuit. Sittas igitur mille secum adsumens post quendam collem latitauit, ac Dorotheum cum multo exercitu intra moenia manere iussit: quoniam, hostes in plano sustinere posse minime putabant, non minus triginta milibus existētes, ipsi vix ad medietatem redacti. Sequentē die barbari prope muros consistentes corona eos aggredi conantur, subitoque aspicientes eos qui cum Sitta erant, e loco sublimi ad ipsos descendentes, quorum numerum non facile deprendere valere, vt in ætatis tempore puluere ingenti excitato, multo plures esse putabant ac celeriter ad expugnationem festinantes in breuem cumulum sese coegerunt. Romæorum autē pars preueniens urbē in occursum egreditur: quod postquam reliquus exercitus cōspexit, spiritus adsumētes cursu e moenibus desiliēdo in hostes incurrūt, ac eos in medio constitutos in fugam conuertunt: & quoniā vt supra narratur, multitudine barbari superabant, resistere, pugnaq; atrox cōmittitur manu cōserta, mutæque inuicem ac breues conuersiones & persecutiones vtrinq; fūt, quoniā omnes erant equites.

Florētij viri.

Interitus, victoria causa.

Hic Florētij Thrax qui equitibus præerat, in medios irruēs hostes, ipsaque prætoria signa rapiēs, ac in terrā inclinata secū retroduxit, ipseq; postremo captus ac ibidē trucidat⁹ cecidit. victoriæ Romæis causa fuit, quoniā signa barbari in tumultu non videbant,

debāt, ac in terrorē incidētes maximū, in castrāque reuertentes quieuerunt, ex eis multis in praelio interfectis. Postera die domum omnes reuerterunt, nullo eos consequente: quoniam magnum quidem & memorandum Romæorum exercitui esse videbatur, tot barbaros in sua regione illa, quæ mihi paulo supra narrantur, passos fuisse, & in hostilem ingressos sine effectu ac ab inferioribus superatos ditcessisse. Tunc etiam Persarum loca in Persarmeniis Romæi receperunt, arcemque Bolum ac Phrangium vocatam, vnde aurum Persæ fodiunt regique ferunt. Paulo ante Zanicam quoque euerterunt gentem, qui in terra Romæorum liberi iam dudum agunt, quemadmodum nunc dicam. Ex Armeniæ locis in Persarmeniam eunti dextrorsus quidem Taurus est mons, ad Iberiam & circa ea spectans, sicuti paulo ante mihi dicitur. Sinistrorsus autem præceps plerunque panditur via, montesque niuibus altissimi ac prærupti nebulis simulque niuibus perpetuo rigētes. Hinc exiēs fluuius Phasis in terrā fertur Colchorum, hic ab initio barbari Zani nulli seruiētes habitauere, Suni antiquitus vocati latrociniis in vicinos vrentes Romanos vsque ad mare, breuique facto excursu domū se receperunt, ac in exercitum Romæorum fortē incidentes, praelio victi sunt, capi tamēn difficiles ob locorum iniquitatem fuere. In pugna igitur quadam eos Sitta ante hoc bellum vincens humaniter multa in ipsos dicens ac faciens cōciliare conatus est, victūque eorum durum in nostratium modum transferens in catalogo militum Romæorum adscripsit: ex quo in reliquum tempus vnā cum alio nostro exercitu contra hostes exeunt. Præterea de religione recte sentiunt, omnēsque Christiani sunt. Et hæc quidem de Zanis sic se habent. Prætereunti autem eorum fines, vallis apparet profunda valdeque præceps, ad montes Caucaeos pertinens, trium

*Prudens post
victoriā re-
ceptus.*

*Zanorum
regio.*

Taurus mōs

*Phasis flu-
uius.*

*Sitta in Za-
nos huma-
nitas ferro.
validior.*

dierum iter prorogata, tributaria omnis. Hic oppida sunt frequentissima, vnaque & aliis fructibus referta. Inde vero Perfarmentiorum fines incipiunt, vbi auri metallum est, quod Cabade concedente quidam loci indigena Symeones nomine curabatur qui postquam Lazos & Romæos in bello potentiores vidit, Cabadem pecuniarum reditu priuauit. Ideo & ipsum simul cum Pharangio Romæis tradens petiit, vt ipsi remotis aliis rem curarent. At illis nihil de metallo curantibus, tantum satis visum hostes hoc vectigal amisisse. Persæ autem nequeunt inuitis Romæis hic colonos ob locorum iniquitatem aliquo modo violare. Sub idem tempus Narses & Aratius fratres Perfarmentij genere, qui cum Belisario & Sitta in Perfarmentiis ab initio huius belli ad manus venerunt, sicuti supra mihi narratur, vna cum matre ad Romæos transfugerunt: quorum Narses Quæstor etiam ab Imperatore factus, suas quoque gentes pecunia corruptit. Quod postquam Isaces eorum minor frater noauit, cum Romæis clam in sermonem veniens, Bolum ipsi arcem proximam Theodosiæ ciuitatis finibus tradidit: milites enim propè aliquo in loco latitare præcepit, quos in arcem nocte recepit, vnam clam ipsis reclinans paruam portam: ipse postremo Byzantium venit. Sic igitur res Romæorum tunc habuere.

12 PERSÆ verò apud Darã à Belisario prælio victi, non tamen inde discedere decreuere, donec Rufinus in conspectu Cabadis veniens hæc ait; *Tuus me frater ò rex, iure conquestum ad te misit, quod Persæ nulla lacesit in iuria in ipsius regionem cum armis uenire; quoniam præsertim potentissimi regis ac longe prudentissimi sit, ex bello magis pacè, quàm ex reb. quietis tumultu nihil sibi ac proximis profuturum, excitare. Ex quo ego bona spe discessus veni, vt semel admonito, in futurum inter utrosq; pacis*

fini 1593

Auri Metallum in Perfarmentia.

Narses cum fratre ad Ro. transiit. Defectio virorum fortium & prudentium, res maximi momenti.

Rufini ad Cabadem oratio. Regis officium.

fructus enemi at. Et hec quidē Rufinus. Cabades verò sic respōdit, *Cari Romæi*, nullatenus ego belli causas ne-
 Etere conor, quum maxime omnes sciant huius omnis tu-
 multus vos potissimè causam esse. Portas enim Caspias
 nos habemus, inde olim à me barbaris ob Persarum ac
 Romæorum communem utilitatem expulsis: quoniam
 Anastasius imperator, sicuti & tu nosti, oblatas ei pecu-
 nia mercari noluit, quòd exercitum hic ad presidium con-
 tinuo necessarium non habens, magnam pecunie vim ero-
 gare pro utrisque cogeretur. Ex illo hic ego magnas co-
 pias continuo nutriui, non minus vobis quàm mihi me-
 tuens, ut cum ocio multo vestros fines tutos ab hoc hominū
 genere possideretis. Sed nec satis hoc, ciuitatem insuper ma-
 gnam Daram munimentum contra Persas fecistis, quan-
 quam in fœderibus expressè cautum, que Anastasius ad
 nos tulit: & ex illo duorum exercituum necessitate, labo-
 ribus quoque & expensis res Persarum exagitastis, ul-
 tero quidem, ut ne Massageta amborum nostrorum re-
 giones populari valeant, altero verò, ut vestras incursio-
 nes reprimi liceat. Super quibus nos conquerentes è duo-
 bus alterum à vobis fieri postulamus, vel ex utrisque ad
 portas Caspias exercitum mitti, vel Daram diruere. Nec
 oblitus sumus vestri ad Mirdnum edificij ad insidias no-
 stras spectantis. Romæis enim dicta probè pro pace fuere,
 electa verò arma, ac iusta nobis proponentes, ipsimet ad-
 uersus eadem euntes. Igitur Persæ omnino arma posituri
 non sunt, nisi Romæi portas rectè ac ordine custodiant, vel
 urbem Daram evertant. His Cabades dictis legatum
 ab se misit, manifestans quemadmodum à Romæis
 pecuniam accipere potuerit, si belli causas abolere
 voluisset, quæ omnia Rufinus Byzantium perue-
 niens imperatori retulit, quò non multo post &
 Hermogenes venit. Hyems intera desinit simul &
 quartus Iustiniani imperij annus. Veris autem ini-
 tio exercitus Persarum Ezaretha duce in Romæo-
 rum regionem cum equitibus xv. millibus incur-

*Cabades re-
 spōsum, quo
 Rom. belli
 causam esse
 asserit, in eā
 rem varias
 rationes
 proferens.*

*Quid postu-
 ler.*

*Summa re-
 sponsi.*

*Persæ Coma
 genem inua-
 dunt.*

rit, cum quibus & Alamandarus Saracenus cum magna Saracenorum manu aderat, non quidem in Mesopotamiam, vti prius consuevere, sed in Comagenem olim appellatam, nunc Euphratissiam. Cur igitur sit Mesopotamia vocata, & quam ob rem Persæ ab ea nunc abstinerint, referam. Mons nõ valde præruptus in Armeniis est, à Theodosia ciuitate xliij. stadiis distans, ad Boream pertinens, vnde duo exeunt fontes totidem flumina constituentes, Euphratem dextrorsus, Tigrim verò sinistrorsus. Horum alter Tigris neque circuitionibus vllis vtens, neque aliis extrinsecus fluminibus receptis, nisi prius recta ad urbem Amidam descendat, rursusque in Boream procedens, in Assyriorum regione procurrit. Euphrates autem fertur ab initio in quædam pronum locum, longèque procedens postea latitat, non quòd sub terram ingrediatur, sed mira quadam causa. Super enim aqua limus fit altus longitudine stadiis l. latitudine xx. adeoque durefcit vt tangentibus nihil aliud quam continens esse videatur, super quo & pedites & equites secure contigit ambulare, currus item plures cotidie, super eodem calami quoque numerosi nascuntur, qui ab accolis singulis annis vento secundo flante vsque ad radices comburuntur, ne viam prætereuntibus impediunt: aqua quæ tunc in quodam paruo loco apparet breuiter, deinde renascens terra figuram pristinam loco restituit. Indèque fluius in Edesenem regionem procedit, vbi apud Tauros Dianæ templum erat, quò Iphigeniam Agamemnonis filiam simul cum Oreste & Pylade fuisse dicunt, Dianæ statuam ferentem. Alia autem in templa eiusdem vsque ad meam ætatem visuntur, diuersa ab eo, quod in Tauris est. Sed quomodo res habeat ostendam. Postquam Orestes è Tauris vna cum sore abijt, in valetudinem incidit, ab oraculoque consulto

De Mesopotamia.

Tigris fluius.

Admirabili cursu Euphratis.

Cursus Euphratis.

Templum Orestis Dianæ Comanæ erectum.

sulto

sulto responsum tulit, non prius morbum desituum, quam templum simile apud Tauros relictum ædificaret. Quapropter Orestes locis circa multis obitis in Ponto constitit, ac montem hic præruptum inspiciens, ad cuius radices fluuius Iris perfluit: hunc locum ab oraculo significari existimauit, ex quo ciuitatem hic clarissimam vnâ cum Dianæ templo extruxit, quam Comanam, ab excisa in eodem loco libicomâ appellauit, cuius in hodiernum diem nomen etiam durat. His ab se gestis quum morbus propterea nihil cessaret, quin potius cresceret, sensit non rite ab se oraculi mentem cognitam, ac rursus errabundus locum quendam in Cappadocia illi, qui est in Tauris, maxime similem repperit: quem ego sæpe adspiciens magnopere sum miratus, ac in Tauris esse mihi prorsus videbar, adeo mons iste illi per omnia similis est. Nam & hic Taurus est, & fluuius Sarus huic Euphrati etiam persimilis. Igitur ciuitatem rursus nobilem hic Orestes condidit, ac templa duo, alterum Dianæ, alterum vero Iphigeniæ sorori, quæ postea Christiani in sua templa conuerterunt, nullo ædificiorum penitus immutato, Vocauit & eam urbem etiam Comanam, ab excisa rursus coma ipsius à morbo penitus liberati. Nonnulli non alium, quam insaniam morbum fuisse dicunt, qua correptus fuit quum matrem necauit. Nunc ad cœptum supra sermonem reuertar. E Tauris igitur Armeniorum, ac regione Edeffena Euphrates dextrorsus fluens, amnibus in itinere compluribus tum Acesinæ admiscetur, qui ex Perfarmeniis multus labitur. Maior etiam factus in Leucosyros, nunc Armenios minores appellatos profluit, quorum Melitene Metropolis est, vrbs quidem dignissima. Deinde Samosata, postea Hieropolim omniâque circa loca præterfluit vsque

*Montium
& fluuiorū
similitudo.*

*Ciuitas &
templa Orestis in Tauride.*

Cursus Euphratici continuationio.

ad Assyrios, vbi ambo simul confusi in vnum Tigridis nomen exeunt. Regio igitur quæ è Samofatis extra Euphratem est, iam dudum Comagene, nunc autem ex fluuij nomine Euphratisia vocata est: que autem intra vtrumque flüuium existit, Mesopotamia ex argumento nominis dicitur, cuius pars non solum hac appellatione, sed aliis quibusdam dicitur nominibus, vt ea quæ ad Amidam pertinet ciuitatem, Armenia nonnullis vocitatur: Edeffa verò cû ipsi circa locis, Ofroenæ. Est enim Ofroes viri nomen, qui hic regnauit superioribus temporibus, quando hi coloni Persis fœderati erant. Persæ itaque postquam ex Romæis Nisibim & alia Mesopotamiæ loca receperunt, quando contra eos in bellû iuere: regionem quidem extra Euphratem contēnentes, vtaquis & hominibus destitutam, in hac Mesopotamia facile conuenientes, velut in regione & propria & hostili simul existenti, habitauere, inde excursiones continuo factitando. Quando autem Mirhanes prælio apud Daram victus, ac pluribus ex illo exercitu interfectis, ad Persas demum se recepit, pœnas maximas à Cabade sustinuit, ornatum imprimis priuatus, quo crines redimere solebat ex auro & margaritis laborato, qui honor apud Persas maximus secundum regem existit. Nam apud Persas neque aureo anulo, neque zona, neque monili aut aliquo alio insigni ornamento, nisi ex regis munere ac gratia vti fas est.

Euphratisia regio, quæ & Comagene.

Ofroena.

Mirrhane ob rem male gestam punitus.

Alamandari oratio, cuius initium à communi experientia sumptum incum finem proponitur, vt Cabade bene sperare iubeat.

13 QVVM itaque Mirghanis re male gesta Cabades omnino rebus diffusus, in magnam veniret animi anxietatem, Alamandarus Saracenus exurgēs ait; *Non omnia, mi rex, est operæ pretium credere fortunæ, neque bella putare cuncta bene succedere, quum nihil omnino inter res humanas præter quàm hominis propositum, calamitate careat. Cuncta enim sibi prospera futura pollicentes, spes non ex voto postea succedens maris exulcerat.*

cerat. Quapropter prudentiores ac euentibus minimum credentes in belli periculo non ex directo consilium, quantum hostibus in omni sint apparatu superiores: sed stratagematis ac artibus quibusdam inimicos circumuenire conantur: quod si aperte concurratur, nunquam certa consequetur victoria. Nunc autem non fas in his, quae Mir-Deus accedit ad belli ratione, quae ex Cabades parte comm-
 rhanes male gessit, o rex regum, adeo vehementer angit, neque item fortunam rursus periclitari. Nam Mesopotamia & Osroina regionis tuis finibus vicine ciuitates multitudine quanta modisimam esse asserit.
 nuntissima omnium sunt, & militum multitudine quanta nunquam prius nunc referta, nec eo nobis venientibus in tuto conatus erit. In regione autem, quae extra Euphratem existit, & huic vicina Syria, neque aliqua munitio neque exercitus alicuius existimationis est. Hoc enim saepe a Saracenis audiui, qui ad haec loca exploranda missi fuere. Hic urbs est Antiochea, & diuitiis, & magnitudine, tum hominum frequentia inter Orientis ciuitates Romaeis subiectas facile princeps; & haec quidem custodia ac praesidio militum destituta est, neque aliud illi populo, quam festi ac deliciae sunt cura, & in theatris continua contentio: ex quo si aduersus eos ex improviso proficiscimur, verisimile fuerit urbem subito opprimere, nullo praesertim hostili occupante exercitu, deinde statim se domum cum victoria diis fauentibus recipere, ac militibus nondum in Mesopotamia sentientibus. Quin neque aquae neque aliorum necessarium penuria te deterreat. Ego enim exercitum ducam quocumque bene esse videbitur. Haec Cabades audiens neque contradicere aut diffidere habuit, quum praesertim ea Alamandri prudentia & rerum bellicarum experientia, tum existimatio apud Persas esset, ut ceteros facile ante celleret. Na annis quinquaginta res Romaeorum ad genua venire coegit: ex Aegypti finibus incipiens usque in Mesopotamiam loca omnia depopulando vastauit, aedificia cuncta incendiando, & homines saepe ad decem milia capiendos, quorum plures nulla de causa interficiebat, reliquos

Addit arg.
 a facili, ut
 principem bel-
 li cupidum
 acrius per-
 moueat.

Alamandri
 res gesta.

Depopula-
 tiones.
 In captiuos
 crudeliter.

Sollertia. magno redimendos dabat. Inter hæc nullus hostiū
 ei occurrit, neque enim in explorato vnquā in præ-
 dam exiit, sed sic subito & adpositē, vt nunquam
 vacuus redierit. Duces autē ac milites quū percū-
 satione euenta accepissent, contra illum conuene-
 re, si qua in parte eū deprendere potuissent, verum
Fortitudo. imparatos ac sine ordine procedētes hic barbarus
Celeritas. inuadens in fugā conuertit, partimque nullo labo-
Felicitas. re interfecit, quū & milites quandoque omnes cū
 ipsis ducibus cepit. Demonstratus erat Rufini frater
 & Ioannes Lucæ filius, quos victos postremo red-
 didit, diuitias eorū immodicas adsequutus. Deniq;
 difficile cuncta narrare, quæ hic gessit, Romæis ma-
 xime omniū infestus. Quas ob res regiā solus obti-
Premium nens dignitatē, Saracenis inter Persas dominatus
virtutis. est, ac cum toto exercitu quocunque veller in Ro-
 mæorū regionē irruptionē facere. Nullus autē, ne-
Illustris fa- que Romæorū militum caput, quos duces vocant,
ma. neque Saracenorū Romæis fœderatorum ductor,
 qui Chiliarchi dicuntur, idoneus est visus. In qualibet
 enim regione inimicis congre diebatur. Huius igitur
 metu Iustinianus Imperator tribus Aretam
Aretas à Gabalæ filiū præfecit, qui in Arabia Saracenis im-
Iustiniano perabat, regia eum dignitate exornans: quod sane
rex dictus, factum nunquam prius inter Romæos visum. Ala-
sed frustra mandarus autem nihilo minus si nō magis res Ro-
fortissimo mæorū prostrauit, & ipsum Aretam in omni cer-
duci Ala- tamine superauit. Quam ob rem perterritis omni-
mandaro bus, ac nemine iam resistente, omnem iam longo
oppositus. tempore Orientem depopulatur, quum & diu sine
 arte vixerit. Huius tandem tunc viri monitionib;
 gauisus Cabades, delectū virorum quindecim mi-
Ex aretas liū egit, quib; Ezaretham virū Persam præfecit lō-
dux Persa- go bello exercitatum, hosque ab Alamandaro in
rum. itinere duci iussit, qui Euphratem traicientes in
 Assyriis

Assyriis terram quandam hominibus desertam ex improviso in Comagenorū regione inuasere (nam semper prima Persarum in regione Romæorum incurfus solet esse, quantum auditu aut alio modo deprendimus) ac omneis re subita perterruere.

14 **Q**UAE ubi Belisarius accepit, primum quidē hæsitaui, deinde ferre auxiliū decreuit, ac idoneo præsidio in ciuitate qualibet constituto, ne Cabades, aut alius hostium exercitus incustodita Mesopotamiæ loca reperiret: ipse vero occurrens, ac Euphratē studio multo traiciens, cū alio exercitu procedebat, qui ad equitum peditumq; quindecim milia cōuenit, quorū Isauri duo milia fuere. Equitibus hi præerant, qui prius apud Darā contra Mirrhanē & Persas prælium instituerant; peditib. vero quidā Petrus ex Doryphoris Iustiniani Imperatoris. Isauros quoque Iustinus & Stephanacius regēbat. His se Aretas addidit cū Saracenorum copiis profectus. Postquā vero Colchos venere, ibidē metati sunt castra. Alamādarus autem & Ezaretas qui apud Cabbula locū, cxx. stadiis à Colchis distantē constiterant, ubi hæc audiuere, periculū formidantes, vltcrius non ausi procedere, retro domū se recepere: descendentes autē, ac Euphratem sinistrorsus habentes, Romæi ponē insequentes in eodē loco, ubi illi dormiebant, nocte sequente remanebāt. Belisarius enim de industria iustū iter suos facere nō sinebat, quod ad manus venire cū hoste nōdum cuperet: sed enim satis ei habere videbatur, Alamādarū in Romæorū dititionem transgressum, deinde sine effectu ad propria remigrasse, quamobrē & duces & milites clam in eū mussitabant, apertē tamen nullus. Persæ autem in Euphratis ripa constitere, quæ contra Callinicum est urbem. Inde quoque per regionem nemini habitatā profecturi, sic Romæorum terram omnino reliquere. Non enim se-

D. ij.

Belisarij cōtra Persas expeditio, in qua sapientis & fortissimi ducis effigies occurrit. primum hæsitaui, deinde auxiliū ferre decreuit, præsidio munit ciuitates, celeriter hosti occurrit, studiosè ingens flumen traiecit.

Occasionem pugna prudenter caperat, hostis consilia elussisse contentus.

*Exercitus
propter ie-
iunium ad
pugnam in-
ualidi ha-
bet rationē.*

*Milites au-
daciores à
prelio non
necessario
reuocat.*

*Hofes fu-
gientes ait
ad prelium
non esse co-
gēdos.*

*Regionis ha-
bendam esse
curam.*

*Deum teme-
rarius cona-
tus minime
promouere.
Exercitum
ad pugnam
esse impara-
tum.*

curi prius, secundum fluminis ripam ire decreue-
runt. Romæi verò apud Surrorum ciuitatem per-
noctauerunt. Inde mouentes, hostes deprædunt ad
prælium se adcingentes. Instabat autem die proxima
Paschale festum, quod Christiani præ omnibus
venerantes prima eius die cibo potuque abstinent,
nec solum die, sed in multam noctem ieiuni. Tunc
igitur suos Belisarius animatos ad pugnam animadu-
uertens, vt ab hac eos sententia deduceret (nam &
Hermogenes quoque, qui nuper legatus venerat,
hæc etiam noscebat) cogens simul omneis, hæc est

adlocutus. *Quid, ô Romæi sortes, dirum vobis accidit,
aut quid passi, vosmet, in discrimen conicere vultis non
necessarium? Vnam esse victoriam puram ac sinceram
homines arbitrantur, nihil ab inimicis graue pati, quod
vobis in præsens & fortuna dedit, & vester contra ad-
uersarios motus. An non presentibus vti bonis præstat,
quam nos fugientia querere? Perse enim spe multa ducti
in Romæos mouerunt, qua penitus nunc excidentis in fu-
gam vertuntur. Itaque si eos inuitos mutare sententiam ac
nobiscum prelio congredi cogamus, non amplius victo-
riam semel consecutam possidebimus. Quod si forte male
rem gesserimus, habitus iam trophæis priuabimur, non qui-
dem ab hoste deiecti, sed nobis ipsis. Sed & hostibus nos-
tris regionem sine defensoribus vllis inuadendi occasio-
nem in futurum præbebimus. Hoc insuper vos cogitare
fas est, quod necessaria, nec prorsus voluntaria eligentes
pericula Deus semper adiuvat: absque vero his non habens
vobis in quo se vertant, bene rem gerere non voluntariis
continget. Vobis etiam aduersa multa in pugna contin-
gunt: pedibus enim plures ambulant, ac ieiuni sumus omnes,
præerea quod nondum omnes conuenerunt. His à Belisario
dictis, exercitus non clàmplius eum obiurgabat: sed
in faciem insurgentes aperte hominem imbellè ac
fortitudini resistentem appellabant. Quorum au-
dacia perterritus Belisarius monitionem præte-
ritam*

ritam detractans, adhortanti similis contra hostes videbatur, sese excusans quòd militum animos ad pugnandum paratos prius non animaduertisset, nunc autem fiducia maiore se in eos esse. Igitur aciem in fronte hoc modo disposuit. In cornu sinistro prope flumen omnes pedites locauit, in dextro Aretam cum Saracenis, ipse vero cum equitibus in medio constitit. At contra Ezarethas, vbi paratos vidit hostes, talibus suos est adhortatus: *Nemo dubitet, commilitones, vos quum viri Persæ sitis, si detur optio virtutem vita non commutaturos. Nec opus existimo vobis huiuscemodi proponere deliberationem, quibus pauloante fugientibus periculū, licebat cum ignominia viuere, ac pulchra virtutēque digna delectabilibus posthabere. Quibus autem mori necesse vel in praelio cum gloria, vel à victoribus ad supplicium turpiter ductis, magna profecto insania non pro turpibus eligere meliora. Quando igitur nunc sic se res habent, oportere vos omnes existimo non solum hostes, sed Imperatorem nostrum ante oculos habentes animo ingenti in hac pugna consistere.* His Ezarethas dictis, sic aciem constituit. In dextro cornu Persas, in sinistro Saracenos collocauit, statimque in praelium processere: sed atrox pugna, cædes vtrinque plurima. Sagittæ vtrinque densæ veniebant. Quidam inter vtranque aciem procedentes opera egregia ostentabant. Persæ autem magis à sagittis lædebantur, quòd eorum, quamquam densiores, sine arte tamen mittebantur. Nam Persæ fere omnes sagittarij ac aliis celeriores in emittendo esse ab initio docentur: verum ex molli-

Ezarethas ad suos concio acris & planè militaris.

Pugna Romanorum & Persarum.

Sagittarij inutiles quos.

dunt, utpote nulla armatura contra ictus muniti. Iamque prælium ad duas diei partes protractum, quum exurgentes qui fortissimi in exercitu Persarum videbantur, in dextrum hostiū cornu adequabant, ubi Aretas & Saraceni erant: qui sic aciem eorum in duas partes diduxerunt, ut opinionē facerent res Romæorum à Persis teneri, ex quo nostri minime reliquorū expectātes incursum, in fugam omnes vertuntur. Persæ igitur intumescētes aduersariorū aciem à tergo persequuntur. Romæi autem & via & labore pugne iam fessi, insuper ieiuni ad hanc diei horam existētes, denique ab hostibus ex utraq; oppugnati parte, nō amplius resistebant, sed multi certatim fugientes in proximi fluminis insulas se recipiebant, quidam vero etiam resistentes miram operam ac virtute dignam ostēdebant: in quibus & Ascansus erat, qui multis prius ab se interfectis Persarum fortissimis, ad extremum & ipse trucidatus concidit, plurimum de se sermonē hostibus relinquens, cum eoque simul octingēti strenui milites interempti, Isauri fere omnes cū ducibus suis, imbelles quidem homines ac armorū vfu carentes, quod tunc primum ex agricultura rapti ad certamen venerunt prius eis ignotum, quam ipsi ante alios periculi ignoratione, in pugna tunc alacriores ac maiore fremitu sunt visī, & primi fere qui Belisariū timiditatis accusauerint: nec omnes tamen Isauri, sed ex magna parte Lycaones erant. Belisarius autē cum paucis quibusdā in acie permanens, sinem eorum, qui cū Ascanso perierunt videre decreuerat, denique cū præsentibus quoad potuit restitit. Vbi autem vidit suos partim cæcos, partim in fugam versos, quō quisque poterat, tunc & ipse cū sequentibus in peditū acie confugit, qui cum Petro etiam pugnant non admodum multi existentes, quod ex eis etiam plures fugissent. Hic itaque

Aretas & Saraceni à Persis iusti fugati.

Ascansus vir bonus, ipse hostibus venerabilis.

Periculi ignorantio audaciores reddit bellum imperitos.

Belisarius prælium instaurat. Nec enim desperatio fortis & prudentem bellum ducem decet.

itaque ex equo ipse descendit, omnes item sequentes idem facere iussit, ac vna pedibus contra hostes auxilio esse. Persæ autem relicta fugientium persecutione, quæ parum admodum duravit, statim se cum reliquis aduersus pedites & Belisarium conuertunt. Nostri terga in flumen versi ne quis hostium retro inuadere posset, cum omnibus, qui aderant, occurrentes hostes reprimere contendunt, rursus atrox committitur pugna, quanquam non pari numero. Nam pedites nostri pauci admodum contra totum Persarum equitatum, non tamen ab eis neque verti vnquam, neque dimoueri potuere. In breui autem spatio reducti, ac scutorum munimine se tuentes, magis hostes feriebant quam ferirentur. Barbari equitatu turbare atque dissoluere confertam eorum phalangem conantes, sine effectu retro rursus reuertebant: nam ipsorum equi clypeorum sonitu perterriti reprimebantur, ac vna cum adfessoribus turbabantur. Sic itaque vtrique vsque ad diei serum perseuerauerunt. Nocte iam superueniente Persæ quidem in castra secesserunt, Belisarius autem onerarium nactus nauigium, in proximi fluminis insulam, quò Romæi confugerant, adnauigauit. Sequenti die reliqui omnes in nauim & ipsi e Callinico aduestam ingressi, in eundem locum adplicuerunt. Persæ autem spoliatis prius cadaueribus domum reuertebant, inter quæ non minorem suorum numerum quam hostium inuenerunt.

15 EZARETHAS postquam cum exercitu ad Persas peruenit, quanquam re bene gesta, Cabadis tamen animum magnopere offendit ex causa huiusmodi. Mos est Persas in bellum ituros ante regem in throno sedentem cum duce totoque simul exercitu comparere, ac quemlibet sagittam vnam in cophinos ad hoc paratos proiicere, eos deinde regio sigillo signatos custodiri: postquam autem

D. iij.

*Peditum glori-
batum &
fortiter ad-
du. equites
pugnantibus
virtus.*

*Ex arethas
offensam Ca-
badis incur-
rit.
Mos obser-
uandus Per-
sarum.*

tra scus man
artes protractio
in exercitu Per
u cornu adoe
t qui sic aciem
vt opinione fe
er, ex quo no
urium, in sup
ntumelcente
uuntur. Romæ
fessis, in super i
nique ab hostib
mpius resisteb
n proximi flum
ero etiam resist
gnant ostēdeba
ltis prius ab se
extremum &
de se sermone
mul octingenti
e omnes cum da
nes ac armoru
x agricultura
ignotum, qua
oratione, in pug
tu sunt visi, &
accusauerint
na parte Lycas
is quibusda in
u Alscane perien
præsentibus quo
suos partim ex
isque poterat, in
u acie confugit
on admodum mu
lures fugissent. B
itaq

in Persidem idem exercitus rediit, quilibet rursus
 sagittam suam ex his aufert: nunciant postea regi,
 quot vacant sagitte, multitudinemque militū non
 reuerforum: qua ratione quot in bello interiere ma-
 nifesti sunt. Interrogatus igitur a rege bzarethas,
 an aliquod Romæorum oppidum cepisset, quando
 cum Alamandaro Antiocheam euerurus exiisset,
 ille nullum ait, verum Belisarium prælio vicisse. At
 rex è sagittis vacantibus victoriam nimis cruetam
 continuo damnas, eum de honore deiecit, proque
 contempto habuit. Ea tempestate Iustiniano Im-
 peratori succurrit, Æthiopes & Homeritas contra
 Persas cum eo societatem iniuisse. Qui autem hi
 sint homines, & vbi habitent, ac quemadmodum
 eos Romæis profuturos Imperator speraret, nunc
 dicam. Palestinæ fines versus Orientem ad mare
 pertinent rubrū. Ipsum verò mare ex Indis inci-
 piens hic in Romæorū ditione desinit, ciuitasque
 Aila vocata prope huius est litus, vbi mare (vt mi-
 hi dicitur) desinens, fretum quoddam valde angu-
 stum fit. Inde verò adnauiganti dextrorsus mon-
 tes Ægyptiorum ad Austrum conuersi sunt. In al-
 tero autem regio hominibus deserta ad Boream
 pertinet. Terra vero ipsa nauiganti vtrinque specta-
 tur vsque ad Iotabim insulam ab Aila vrbe stadiis
 nō minus mille distantem. Hic Hebræi gens libera
 antiquioris habitat. Sub Iustiniano autē nuper Ro-
 mæorū subditi sunt facti. Pelagus inde maximum
 extenditur, vbi nauigantes dextrorsus terram non
 adspiciunt, in sinistra verò nocte insequenti semper
 adplicant. In tenebris enim mare hoc minime pro-
 cellosam, in luce verò æstuosum plerunque con-
 tigit esse: portus hic plures non manufacti sed na-
 turales. Ex hoc nauiganti non difficile vbicunque
 contigerit adplicare. Rectā vero per hoc litus Pa-
 lestinæ montes superanti Sarani tenent, qui Phœ-
 nicum

*Victoria ni-
 mis cruetā,
 luctuosa.*

*De Æthio-
 pibus & Ho-
 meritis.*

Hebræi.

*Mari noctu
 pacificum,
 interdiu æ-
 stuosum.*

Sarani.

nicum regionem iam dudum incolunt. Est enim Phoenicia in mediterranea in magno tractu procedens, quæ nihil penitus aliud quam palmulas fert. Hanc Iustiniano donauit Abocharalus Saraceno-
 Hanc Iustiniano donauit Abocharalus Saraceno-
 larchum Saracenorū in Palestina constituit: qui tutam regionem ab incurſionibus toto tempore custodiit, quod barbaris ſubditis, nec minus hoſtibus formidoloſus ob eius virtutem, tum rerum experientiam fuerit. Ergo quum verboreneus hæc imperator poſſideat, locorum eius curam minime ſuſcipere valens alij delegauit, quod terra hominibus omnino vacua & inaquoſa exiſtat, in medio decem iter dierum prorogata, denique nulla exiſtimatione digna, minimeque ab eodem imperatore cognita, quum ei dono eſt oblata. Et hæc in vniuerſum de Phœnicia. Horum igitur hominum alij Saraceni littus incolunt, qui Maddeni vocantur, Homeritarum ſubditi exiſtentes. Homeritæ autem hi in regione vicina iuxta mare habitant. Supra verò ipſos plures aliæ gentes uſque ad Anthropophagos Saracenos eſſe feruntur. Poſt hos Indorum genera ſunt: ſed de his quòd fabuloſa multa dicantur, quiſque ſuo modo loquatur. Homeritæ autem contra littus aduerſum maxime habitant: qui etiam Auzomitæ cognominantur, quòd ipſorum in ciuitate Auzomide regia ſit. Mare autem quod in medio eſt, vento mediocriter flante quinque diebus ac totidem noctibus nauigatur, nocteque tantum concuti fertur. Idem a nonnullis rubrum appellatur. Qui autem apparet ex hoc nauiganti uſque ad littus & maritimam ciuitatem Arabicus vocatur ſinus. Inde quoque regio uſque Gazam ciuitatem Arabia nominatur, cuius regia Petra eſt ciuitas. Portus igitur Homeritarum, vnde ſoluentes ad Æthio-

*Phœnicia
Iuſtiniano
donata.*

*Iuſtiniani
prudencia.*

Maddeni.

*Anthropo-
phagi Sara-
cens.*

Auzomita.

*Mare ru-
brum noctu
aſtuolum,*

*Arabia,
Petra.*

*Noua forma
nauium.*

pes adplicare solent, Bulicas dicitur. Nauigantes quoque semper hoc pelagus portum Adularum contingunt. Adulis enim ciuitas est à portu stadiis xx. distans, tantundemque à mari remota, ab vrbe autem Auzomide iter dierum xii. Nauigia quoque & in Indis & in hoc mari non eodem modo quo cætera. Non enim pice nec alio quocunque sunt illita, neque item in eisdem ferro asseres inter se compacti, sed laqueis quibusdam vincti. Causa est, non quam multi existimant, petrae hic quaedam ferrum ad se trahentes: signum, quod Romæorum nauibus ex Aila vrbe in hoc mari nauigantiũ ferro multo concinnatis hic effectus non eueniat: sed quoniam neque ferrum, neque aliud quid ad hoc necessarium Indi vel Æthiopes habent, neque ite eadem ex Romæis mercari queant, lege omnino prohibente, deprenso enim mors pœna est. Circa igitur mare rubrum regio ex vtraque ipsius parte consistit, ex Auzomide ciuitate vsque ad Ægypti fines pertinet in Romæorum ditione: vbi Elephantina est vrbs xxx. iter dierum homini expedito distans. Hic multæ habitant gentes, Blemyes & Nobatæ populi frequentissimi. Blemyes enim regionis media tenent, Nobatæ vero circa Nilum fluuium. Nam hi ante Diocletianum vltterius habitabant, Romanique prolixiores vij. iter dierum fines erant. Is primum hic existens didicit quod oppidorum reditus minimus esset, quod angustam sterilemque terram haberent. Nili enim petre valde sublimes non procul distantes regionis reliqua occupant. Militum quoque magnus hic numerus consistit, quorum sumptibus maximis ararium magnopere grauatur. Simul autem & Nobatæ circa ciuitatem Oasim petras habitabant. Hos igitur Barbaros idem imperator induxit e suis finibus migrantes ad Nilum habitare, ac eis vrbes magnas dare

*Lex de ferro
& aliis
in barbaris
cum non
trãsserãtis.*

*Blemyes &
Nobata.*

Oasim.

dare promisit, regionemque longe meliorem, atque illa, quam reliquissent. Sic enim existimauit eos non amplius illis, qui circa Oasim sunt, nocituros; ac à regione eis data tanquam à propria, vt verisimile est, alios Barbaros expulsuros. Hæc quum illi libenter acceptassent, statim huc adnauigant, regionem omnem ex vtroque fluminis latere, cum vrbe Elephantina habuerunt: insuper ab eodem imperatore vterque populus certum auri pondus habuere, vt Romanos fines non amplius prædarentur, quod vsque in mea tempora seruatum: quamquam nihilo propterea minus ea loca excurrunt. sic profecto nullo delinimento aut ratione Barbaros omnes retinere licet, quin in fide Romæis aut in officio, nisi tantum timore coercitum militum persistant. Nec profuit eidem imperatori in optima eos terra apud Nilum collocasse, vt firmiores fidelioresque essent; templa hæc & altaria Romæis ac illis communia constituisse, amborum quoque sacerdotes addidisse, quod speraret sacrorum commercio eorum perpetua frui amicitia: ex quo oppidum in ea parte Philas ex argumêto appellauit. Hænanque gentes & Blemyes & Nobatæ, quum alios deos vti Græci, tum Isim & Osyrim magnopere colunt, nec minus etiam Priapum. Blemyes etiam humana hostia Soli sacrificare consueuerunt, qui mos barbarus vsque ad hoc tempus seruatus iussu piissimi principis Iustiniani sublatus est. Narfes igitur genere Persarmenius, cuius supra vt ad Romanos transfugæ memini, illorum militum dux eiusdem imperatoris mandato & templa deleuit, & sacerdotes in custodia vinxit, statuasque illorum Constantinopolim misit. Nunc autem ad institutum prius sermonem redeo.

16 SVB huius belli tempore Hellisthæus Æthiopum rex Christianus, dogmatisque huius maxime

Horum populorum migrationes.

Barbari qua ratione coercantur.

Blemyarum hostias humanas Iustinianus sustulit.

Hellisthæus Æthiops Homeritæ inuadit.

obseruantissimus, postquam ex Homeritis his qui in alterius littoris continente sunt, plures esse ludæos didicit, multos autem sectam veterem colentes, quam gentilem nunc homines vocant; quum non cessarent continuo in vicinos Christianos incurrere, cum classe aduersus eos venit, ac victoria potitus regem cum Homeritis pluribus interfecit, alio surrogato Christiano genere item Homerita, cui nomen Esimiphæo, imperatōque tributo quotannis Æthiopicibus dando domum se recepit. In hoc Æthiopum exercitu serui nonnulli de industria regem redeuntem sequi nolentes inter Homeritas remanserunt, quod eorum tellus sit optima. Hi demum non multo post cum aliis quibusdam in Esimiphæum insurgentes, in arce quadam captum coniecerunt, alio Homeritis item rege substituto nomine Abramo. Is enim seruus erat Romæi viri, qui apud Adulidem Æthiopum ciuitatem prope mare officinam quandam habebat: quod quum Hellisthæus audiisset, Abramum ipsum simul cum sceleris in Esimiphæum sociis punire statuit, exercitūque trium milium armatorum vnâ cum duce quodam sui generis contra eos misit: qui exercitus loci amœnitatē captus, non amplius & ipse redire constituit, ac cum Abramo clam collocutus simul de proditione conuenere. Postquam verò in acie constiterunt, pugna commissa ducem suum interficiunt, statimque ad hostes transfugientes ibi mansere. Hellisthæus itaque ira vehementer incensus alium protinus exercitum misit, qui cum hoste decertans ac victus prope domum reuertit. Quamobrem nullo succedente conatu, Hellisthæus in futurum sibi metuens nihil amplius tentauit: quo mox decedente, Abramus eius successori tributum singulis annis dare promisit, eoque modo in regno

*Esimiphæus
Homeritis
rex datus.*

*Abramus
rex eorum
belli aleam
expertus,
priusquam
in regno cō-
firmaretur.*

gno confirmatus est. sed hæc tempore post subsecuta. Regnantibus igitur apud Æthiopas Helli-
 sthæo, apud Homeritas vero Esmiphæo, Iustinianus Iulianum legatum reges ambos rogatum misit ob communem in Christum fidem, ut sibi contra Persas essent auxilio: ut Æthiopes quidem ex Indis sericum mercatores ac Romæis mittentes, ipsi quidem pecuniæ maximæ sint domini, Romæis vero causâ existant, ut non amplius numeros in hostes serici emendi gratia transferre cogantur: ex quo vestem conficere consueverunt, quam olim Medicam, nunc verò Sericam vocant. Homeritæ autem ut Carsum Phylarchum Maddenis constituent, & magno suorum & Saracenorum Maddenorum exercitu in Persarum regionem incurrant. Hic enim Carsum ex genere Phylarchorum ac belli disciplina insignis quendam est propinquis Esmiphæi interficiens in terram fugit, quæ hominibus omnino destituta est. Ambo itaque quod peteret pollicentes, legatū remiserunt. Neuter vero promissis postea mansit. Aethiopes enim mercati ex Indis sericum non poterant, quod continuo Persarum mercatores apud ipsos portus existentes, ubi prius Indorum naues adplicant, veluti regionem incolentes proximam, omneis com meatus emere consueverunt: ac Homeritis dudum videri, per regionem desertam ac multi temporis itinere prolixam contra homines maxime bellicosos ire. Sed & Abramus postremo, qui & regnū firmissime obtinuit, sæpe Iustiniano promisit in Persidem irruptionem se facturum: semelque tantum iter ingressus statim remigravit. Aethiopes ergo & Homeritæ hoc modo cum Romæis se habuere. Hermogenes autem tunc postquam velociter prælium apud Euphratem gestum est, ad Cabadem legatus proficiscens nihil de pace egit, cu-

*Iustiniani
 ad Aethiopes & Homeritas legatio. De serici mercatura.*

*Belisarius
ex Oriente
reuocatur.*

*Martyropo-
lis in Sopho-
sena obside-
tur.*

*Oppidano-
rum angustia.*

*Exigua ma-
gnarum re-
rum momen-
ta.*

ius gratia iter cepit, quod ipsum adhuc in Romæ
tumidum offenderet: quamobrem sine effectu re-
diit, ac Belisarius ab Imperatore reuocatus Con-
stantinopolim venit, vt in Vandilos exercitum
duceret. Sittas autem eiusdem Imperatoris ius-
sus ad Orientis custodiam in eius locum profes-
tus est. Persæ vero iterum magno exercitu Cha-
narange & Aspebedo & Mermeroe ducibus in
Mesopotamiam excurrunt, & quando nullus re-
sistere auderet, Martyropolim circumstantes op-
pugnant: vbi Buzes & Bessas præsidio aderant. Ip-
sa autem in regione, quæ Sophosena dicta est, ab
Amida ccl. stadiis distans ad Boream ventum,
prope Nymphium fluuium, qui Persæ à Romæis
determinat. Persæ igitur mœnia oppugnabant,
Oppidani vero quanquam ab initio se acriter de-
fendebant, non diu perseueraturi erant, quòd mœ-
nia ipsa debilia ac expugnata facilia ex magna par-
te essent. Ipsi quoque necessarij ad victum & ad resi-
stendum machinis carebant. Sittas autem & Ro-
mæorū exercitus in oppidum Attacham venerunt
à Martyropoli centum stadiis distans: vterius non
ausi procedere, ibidem castrametauerunt. Erat cū
eis Hermogenes rursus è Byzãtio legatus veniens,
Interea vero res huiuscemodi cōtigat. Explorato
res iã antiquitùs tã apud Romæos quàm Persas lex
est publice alij, qui clã aduersus hostes ire consue-
uerunt, vt illorū facta diligenter vestigata ducibus
renuñcent. Horū itaque multi beneuolentia in sui
generis homines, vt par est, vt conantur; quidã ve-
rò aduersariis secreta referunt. Tunc igitur è Persis
quidã explorator contra Romæos euissus ante Lu-
stiniani conspectum veniens, quū alia multa inter
Barbaros gesta dixit, tum quod Masagetarum gens
iam iam ad Persarum exhibant regionem, cum eis
inde in Romæorum ditionem incurrere parati,

Hæc

Hæc audiens imperator an vera homo loqueretur, periculum facere decreuit; ac eum opibus magnis inducit, vt in Persarum castra profiscatur, qui Martyropolitans oppugnabant, ac Barbaris nunciaret, quemadmodum hi Massagetæ pecunia corrupti à Romæorum Imperatore iam non amplius contra ipsos sint ituri. Hic autem iussa facit. Ex quo Chanaranges cæterique Persarum exercitus magnopere timuerunt.

17 INTER hæc Cabades grauiter ægrotans, Mebodem inter Persas vnum fidissimum aduocans, cum eo de rebus regni ac successoris communicauit, timereque ait, ne quid ab eo decretorū Persæ irritarent: quamobrem vt eius sententia firmior populis appareret, Cosroem filium successorem scribi iussit, statimque decessit. Post autem funus regium elatum ac iusta parenti reddita, Cosroes legi confusus ilico regnum inire paratus erat, nisi Mebodis prohibuisset auctoritas, adseuerantis nihil in hoc genere temere fieri oportere, sed de optimatum ac magistratum sententia, vt res ordine procedens perpetuo duraret. Itaque senatu ad hoc congregato Persarum, Mebodes Cabadis commentarium recitauit: illi virtutis Cabadis ac officij memores Cosroem filium regem Persarum declarant: sic ille rem suscepit. Apud Martyropolim vero, quum Sittas & Hermogenes ciuitatem tueri se non posse conspicerent, certos ad hostes mifere, qui in eorum venientes conspectum hæc dixerunt; *Fas iam vos paci studere, ac omnis inimicitia penitus obliuisci, nec tot bonis vtriusque reipublicæ esse impedimento. Adsunt iam prope legati de concordia ad regem vestrum proficiscentes, vt quæ sint ex vobis amulorum transigant, parati enim sumus de his ita vt di-* *Martyropo-*
lus obsidio sol-
uitur.
uimus euenturis obsides vobis viros imprimis nobiles dare: hæc illi. Nuncius interim in castra de mor-

Explorato-
rem Iusti-
nianus aro
corruptis.

Mors Caba-
dis.

Cosroes pa-
tri succe-
dit.

Laudatus
mos Persa-
rum, in re-
ge constituen-
do.

te Cabadis, ac de Cosroe rege constituto venit. Illi res nouas simul & Hunnorum irruptionem timentes, oratorum sermonem libentius audiuerunt, statimque obsidibus acceptis Martino & Genecio vno ex Sittæ doryphoris obsidionem soluentes domum reuerterunt. Nec multo post Hunni in fines Romanorum ingressi, postquam hic Persarum exercitum non offenderunt, paulo post excursionem facta domum se receperunt. Mox Rufinus, Alexander, Thomas & Hermogenes legati ad regem Persarum missi ad Tigrim vsque venerunt: quos ubi Cosroes vidit, obsides subito missos fecit. Legati adstantando multa demulcentia dixerunt, ac minime Romanorum dignitati conuenientia: quibus Cosroes captus, pacem prius termino carentem decem supra centum annis concessit hac conditione, ut qui militibus in Mesopotamia præficeretur, non amplius apud Daras, sed apud Constantinam urbem continuè moraretur sicuti olim consuevit. Arces quoque apud Lazos Pharangium & Bolum sibi reddi oportere: quæ quum nomina sint etiã mensurarum centum pendencia libras, tantundè auri à Romanis poposcit, ne Daras euertere cogantur, ac à sumptu communi cum Persis in custodiendis Caspiis portis simul eximantur. Hic legati cum alia proposita laudassent, arcas tamè dare non posse dixerunt, nisi Imperatore prius cõsulto. Visum est igitur Rufinum super his Byzantium mitti, alios verò donec ille redeat expectare, dato dierum l. x. spatio redeundi. Is postquam Byzantium venit, Imperatori quæcunque Cosrois de pace sunt visa refert. Ille his omnibus faciliè annuens, pacem firmari iussit. interim fama quædam non vera ad Persas penetravit, Iustinianum iratum Rufinum interfecisse, cuius rei gratia Cosroes turbatus cum toto exercitu in Romanos proficiscitur, Rufinus

*Hunnorum
excursio.*

*Legati assen-
tatores.*

*Leges pacis
à Cosroes con-
cesso.*

*Pacis leges
ad Iustinia-
num delata-
te.*

*Pax firma-
ta.*

Rufinus interim reuertens non longè à Nisibi vrbe erat, apud quam illi conuenerant, vt postquam pacem firmassent, huc pecuniam ferrent. Verum Iustinianum arces apud Lazos Persis concedere iam poenituit, literasque idem contra iam dicta legatis scripsit, nullatenus eas Persis tradi. Tunc enim Rufinū cogitatio subiit velox potius, quàm secura, in Persarū terram pecuniam ferre, protinusq; Cosroë adiens pronus in terram supplicat, ne in Romæos exercitum ducat, sed in aliud quoddam tempus bellum differat, seque propterea ei pecuniam traditurum. Cosroes autem inde surgere iubens cuncta facile concessit. Legati igitur cum pecunia Daras veniunt, ac Persarum exercitus retro remigravit. Tunc itaque Rufinum legati socij suspectum habentes apud Iustinianum insinulauere, ex hoc coniecturam facientes, quòd cuncta Cosroes quæcunq; ille voluit persuasus cōcessit. Imperator vero nihil propterea mali in eum ostēdit. Breui deinde post tempore Rufinus ipse & Hermogenes rursus ad Cosroem de pace mittuntur, conuentumque inter eos, vt ambo vtrinque oppida ablata inter se restituat, nec vllus apud Daras milicum præfectus existat. Sic igitur pacem aperantò, hoc est, sine termino fecerunt, anno Imperij Iustiniani septimo: ac Romæi tunc Pharangiū & Bolon arces cum pecuniis Persis tradidere. Ex parte alia Persæ Romanis oppida apud Lazos, præterea Dagarim reddidere, alium pro eo virum recipientes. Is enim Dagaris tempore post, Hunnos sæpe in fines Romæorum ingressos in præliis superans fugauit; erat enim in bello præter cæteros fortissimus. Hoc igitur modo ambo sædera iunxerunt. Post hæc statim vterque princeps à suis insidias passi sunt, quo nam modo iam dicam. Cosroes Cabadis filius ingenio vehementi & inquieto, simulq; rerū nouarū cupido erat.

Iustinianus mutat sententiam.

Quam Rufinus prudenter emendat.

Nec propterea in odium Iustiniani incurrit.

Pax inter partros inter Romanos & Persas.

Dagaris fortis belli dux.

Cosroes indoles & fortis.

*Regem mo-
noculū Per-
sa repudiāt.*

quamobrem ipse tumultu seditioneque plenus, ut alij similiter essent, causa fuit. Igitur eius peracti dominationem Perfarum nobiles ac sapientes, alij regem ex Cabadis item domo sibi facere in concilio deliberant. Oprabant autem Zamam, verum quod monoculus esset, uti supra narratur, lege prohibebatur: hoc tamen remedium visum eis adhibere, ut Cabadem patri cognominem successe- rem, Zamam verò natu maiorem ei adstantem constituerent, qui res Perfarum pro arbitrio dirigeret. quapropter Zamæ consilium referunt, eum- que prensant, ac multa alacritate ad rem suscipiendam adhortantur: quumque ille obtemperasset, occasionem quærebant, quo nam modo Cosroem inuaderent.

*Cosroes in
suis cadibus
grassatur.
Regnandi
cupido effe-
ra est.*

18 CONSILIUM verò iâ diuulgatū vbi Cosroes accepisset, prohibere conatus Zamā ipsum ac eius reliquos fratres cū omni virili stirpe interfecit: sustulit itē omnes Perfarū nobiles, qui cōsilio essent adhibiti, aut eius quocunque modo participes fuis- sent, inter quos fuit Abespedes Cosrois auunculus. Cabadem quidem Zamæ filiū parū adhuc, Ad eo- gundubadi Chanarangi qui eum nutriebat mandat uti puerū de medio tollat. Ille autem vbi de regis voluntate accepit, dolens flensq; calamitatem hanc cū vxore ac pueri nutrice communicat; vxor verò lachrymans ac viri genibus aduoluta rogauit, nula ratione eum interfectū iri, Cogitantes igitur inter se, quo nam modo seruare possent, abscondere ac eā nutrire visum est eis, ac protinus ad Cosroē scribere iâ sublatum: atq; ita egerūt, adeoq; occultum tenuere, ut nullus hominum sciret, præterquam Varames eorum filius, ac vnus ē seruis, qui longē fidelissimus videbatur. Tempore verò procedente postquam Cabades ætate creuit, timens Chanaranges ne res in lucem veniret, eum cū pecunia

*Cabades Za-
ma F. quo-
modo serua-
t.*

*Chanaran-
gū sollicita
zandens de-
fessā.*

cunia dimisit, vt vbicunque posset fugiens latitaret, resque tunc aliquandiu occulta fuit. Tempore insequente Cosroes quum in Colchidem cum magno exercitu proficisceretur, sicuti mihi postea dicitur, secutus est & Chanarangis filius Varames alios secum seruos ducens, inter quos erat ille seruus rei conscius. Is itaque Varames omnia de Cabade gesta refert, testemque seruum adducit. Hæc vbi Cosroes audiuit, ira incensus graue putauit hæc à Chanarange suo seruo pati, quumque eum facile capere non posset, hæc est meditatus. Quando Colchis domum reuersurus erat, ei scribit quemadmodum cum omni exercitu decreuerit in fines Romæorum inuadere, nec in vnam tantum partem, sed bifariam exercitum diducere, vt extra & intra flumen Euphratem contra hostes esset incursus. Vnam itaque exercitus partem ipsemet erat in hostilem ducturus, alteram nulli seruorum æquum rege honore facile crediturum, nisi tantum Chanarangi ob virtutem: quamobrem in tanta necessitate maturet ad eum protinus venire, vt de consilij sententia simul omnia, quæ ad hanc rem opus, decernat, certosque post eum ire iubet. Hæc vbi Chanaranges legit, lætatus ob honorem ei à rege collatum, oblitusque domesticorum malorum statim iussa peragit: erat autem senex, quumque equi frenum negligentius regeret excidit, crûsque propterea læsus, necesse fuit ei apud eundem locum ob curam remanere: cui rex eò veniens obuiam, ac claudum offendens minimèque militare aptum, in aliqua contineri arce donec curetur mandauit, sic eum ad supplicium euntem certi subsequentes de medio sustulerunt, virum omnino vnum inter Persas in bello inuictum, & qui gètes Barbarorû duodecim Cabadis adiecit imperio. Hoc extincto eius filius Varames Chanarangi magistratui paterno

Cosroes Chanarangem per insidias necat.

Fortes viri apud tyrannos in periculo tuo periculo versantur, & tandem indigno fato percutiunt.

*Cabades ad
Iustinianum
fugit.*

succesit. Non multo post tempore siue Cabades ipse Zamæ filius; seu quis alius Cabadis sibi nomine usurpato (nam Cabadi regi ore similis erat) Byzantium venit, quem Iustinianus vt Cabadis nepotem honore magnificentiaque multa excepit. Et hæc quidem circa Persas in Cosroem insurgentes sic contigerunt. Postremo item Cosroes Mebodem sustulit hoc modo. Zabergani mandauit Mebodem vocari, qui quum iussu perageret, ille se iam iam venturum respondit, quamprimum rem presentem, quam tractabat, cito absoluisset. Zaberganas verò odio in eum verere ductus regi retulit Mebodem nolle venire, quum alia sibi negocia sint. Cosroes igitur iratus quendam è sequentibus mittens iussit ad tripodem eum ire. Quid autem hoc sit, mox indicabo. Tripus ferrea ante regiam semper stare solebat, quando autem Persarum aliquis audit regem contra se grauiter iratum, non ei fas neque in templum, neque aliò quouis confugere: sed apud hanc tripodem regiam expectare sententiam, nullo penitus ipsum seruari rogante. Hic Mebodes miserabili specie plures confedit dies, donec eum quidam iubente Cosroe interfecit. Hæc viri merces post multa & præclara in regem beneficia.

*Sycophanta
aulici veteri
odio ducti
illustres viros
facile pessundant.*

Seditio Constantinopoli mota.

Venetorum & Prasinorum certamina. Vel leuissima factiones de ciuitatibus mature tollenda sunt: aliquin de exiguis istis scintillis inextinguibilia nascuntur incendia.

19 S V B idem tempus apud Byzantium populi seditio improuisa contigit, quæ maximè præter opinionem fuit hoc modo. Populi in qualibet ciuitate iam dudum in Venetos & Prasinos diuisi erant (fullonia quidem nomina) quorum gratia inter spectatores & pecunias erogare, & corpora diris cruciatibus adfligere, denique ignominiosam oppetere mortem non dedignantur. Certant enim cum opposito, non animaduertentes cuius gratia periculum subeant: nasciturque illis erga proximos inimicitia quædam nulla de causa, quæ nec generi

neq

nec necessitudini vlli parcat: apud hos vincere fuerit, si qua impietate in deum vrantur, si & leges & res publicæ violentur. Cuius sceleris participes quoque fœminæ sunt; non solum ipsos sequentes viros, sed cum eis si oporteat in certamen descendentes, quamuis aliâs in theatrū non veniant. Super quibus nihil ego satis habeo dicere, nisi morbū hunc esse animi communem, qui omnes ciuitates ac populos inuasit. Tunc autem magistratus qui erat Byzantij, horum quosdam seditiosorum ad supplicium ducebat: reliqui verò simul conuenientes rapiunt, ac in carcerem ingressi eos qui pari seditione aut alia quavis turpi causa victi erant, liberant, ministros ac satellites magistratuum sequentes interficiūt. Ciues si qui boni relictī erāt, in proximam continentem traicientes cōfugiunt. Ignis tota vrbe haud aliter quam ab hostibus cernebatur, ex quo Sophiæ templum, & Balneum, & augustæ domus vestibulum vsque ad domum Martis vocatam flagrarunt: præter hæc quoque porticus magnæ vsque ad forum Constantini appellatū, tum domus opesque maxime consumptæ. Imperator vnâ cum coniuge & quibusdam senatoribus sese in palatio includens quieuit. Signum hoc tribus inter se dedere, *Vince*, ex quo nomine ea seditio in hoc vsque tēpus appellata est. Prætorij præfectus tunc Ioannes Cappadox erat: Tribunianus autem Pāphylus imperatoris Paredrus, quem magistratum Romæ Coæstorem, Latini Iurifconsul tū vocant. Horū alter Ioannes artium liberaliū ac disciplinæ omnis expertus fuit: nihil enim è scholis nisi tantū litteras ab initio malas, & has male scribere didicit, naturę tamen robore omniū quos scimus vehemētissimus, ac nosse opportuna idoneus, tum rebus dubiis viam reperire, cum his vitia misceuit ingētia. Nā imprimis improbus ac natura ma-

*Seditiosorum
audacia.*

*Constantino
polis incēsa.*

*Imperato-
rio aula
squallida fa-
cies, tantis-
per dum vi-
get seditio
popularis.*

*Ioannis præ-
fecti præto-
rio elogium.*

*Pessimi viri
descriptio.*

lesicus, neque dei ratio, neque hominum reuerentia respectus vllus. Perdere insuper hominum vitas vrbesque delere ei curæ fuit, ex quo breui tempore multas opes confecturus est, quas vndecunque rapere simul & perdere natus erat. Voluptatibus insuper deditus, ebrietati quoque ac saturitati vomitibus occurbar: & Ioannes quidem talis erat. Tribunianus verò contra vir moribus & disciplina omnium artium nulli secundus. Iustum sectabatur lucrum, singulis diebus leges aliquas aut antiquabar, aut condebat, vt ex vsu esse videbat. Donec igitur populus pro colorum nominibus inter se distidebat, nulla erat ratio eorum, qui in republicam peccabant. Postquam verò simul conspirantes in seditionem se conuerterunt, aperte per totam ciuitatem in hos duos probra coniciebant, ac sedulo ad necem quebant. Quamobrè Imperator satisfacere cupiens, ambos de magistratu deiecit, ac Phocam virum patricium præfectum prætorij constituit, prudentissimum virum ac æqui seruantissimum. Basilidem verò Coæstorem fecit, mansuetudine ac æquitate inter patricios clarum: in hos igitur inuidia aut insectatio nulla fuit. Die verò quinta tumultus sub vesperam Iustinianus Hypatio & Pompeio Anastasij principis sororis filiis domum celeriter ire iussit, siue res novas in proprium corpus ab eis parari suspicaretur, siue fatum eos duxerit. Hi de inuadendo imperio coniurati, ac quod euenit timentes, ne in regia à populo violarentur, dicebant se non ordine facere, si suum Imperatorè in tam graue periculum conicerent. Hæc audiens Iustinianus, etiam magis suspicans, eos statim iussit discedere: qui domum tandem venientes, die sequenti oriente sole fama est vtrunque in palatio morari: populus itaque omnis adcurrès Hypatium Imperatorem consalutat, in forúmque ad rem suscipiendum

Tribunianus qualis fuerit.

Vulgi insana.

*Prudentis est naucleris ad ventum pecum vela accommoda
76.*

Hypatius imp. per se dissosus factus.

inscisciendum ducunt. Maria verò eius coniunx prudentissima simul & castissima virum prensans vociferabatur; vlulatuque multo ipsum ab eo facinore retrahebat; ad mortem, non ad Imperiũ trahidictitans. Tãdem à turba compulsã destitit. Ipsum igitur in forum Constantini productum in regiam reuocauit: quũque ad manus diadema; quo Imperatores redimiri solent, non haberet; tũc quoddam aurum supra caput eius ponentes Romanorũ Imperatorem declarant. Iamque ad consilium senatoribus, quicunque in aula aderant, conuenientibus; plures pro illorum parte dictæ fuerunt sententiæ. Origenes autem ex eis vnus surgens hæc ait: *Res presentes, Romæ, bello decerni non possunt. Bellum enim & regnum omnium inter homines maxima esse palam est. Res quidem maxima non temporis breuitate, sed probo rationis consilio ac corporis labore gubernantur, que quidem hominibus non admodum repente succurrunt. Si enim in bellum descendamus, in præcipiti ac momento nostra salus erit, de que omnibus hic in tempore periclitabimur, fortunamque quomodocunque res eueniet vel adorabimus, vel omnino accusabimus, quod res veloces in fortune plerũque temeritate versantur. Si autem otiosus res presentes administrabimus, Iustinianum quidem minime capiemus, potius eorum sententiam sequentes, qui eum aufugere sinent. Spretum enim imperium deficiente cottidie robore continuo fluit atque deficit. Habemus insuper regias alias, quæ Placilliana & Helena appellantur, vnde opus ei soluere, si bellum inferre, aut aliud quid tractare decreuerit. Origenes hæc ait. alij quoque, quod turba facere consuevit, contra ocyus agendum expedire opinantur: nec minus Hypatius rem adcelerabat, ac in Hippodromum confestim contendere. quod nonnulli de industria dixisse ferunt, quod in partes Iustiniani adspiraret.*

20 Ex alia parte qui Iustinianũ sequebantur, in

E. iij.

Maria prouidens consilium.

Furiosa multitudinis impetus.

Origenis sententia, quæ populum ad arma exorta horretur, arg. sunt ptis ab inutili, impossibili, & commoda.

Scinditur studia in contraria vultus.

sciendæ

*Animosae
mulieris
Theodora
Augusta
consilium,
non esse su-
giendum,
sed exilio
honestam
mortem prae-
ferendam.*

cōsultatione & ipsi posuere, utrū manere vel fuge-
re expediret. Theodora itaq; Augusta inter hos pri-
mum sic ait: *Fœminas inter viros non oportere audere,
vel in rebus dubiis leuiter agere, nūc maxime tempus est.*
tibi enim res in periculum vertitur, nihil magis expedit,
quàm in promptu optimum capere consilium. Existimo
igitur fugam, si unquam, nunc maxime, etsi salutem pa-
riat, minime nos decere; quando semel nato non mori
quandoque minime concessum. Illi autem, qui semel impe-
rauerit, exilium nequaquam tolerabile. Possēme ego pur-
pura semel adsumpta priuari, aut diem viuere unum, in
quo me Augustam aduenies non saluauerint? Igitur o-
ptime Imperator, volenti nunc viuere proculdubio nullo
negocio licet, pecunie nobis magna vis, mare opportunum,
navigia multa. Considera tamen, ne seruato tibi contingat
vitæ iocunditatem cum mortis ad extremum acerbitate
commutare. Mihi autem antiquum sanè placet prouer-
bium, *Quam pulchrū est, in sepulchri elogio Imperatorem
adscribi.* Hæc Theodora dicente cæteris fiducia est

*Mulier viri
li animo vi-
ris multo bre-
uissimum a-
dimit.*

*Fortissimo-
rum ducum
presentia,
res maximi
momenti.
*forte ten-
tasset.*

*Hypatiſ ca-
ca temeri-
tas.*

orta, omnesque in cōcilio ad fortitudinē conuersi,
qua se via defendere possint, ac bellum mouēti re-
sistere, meditabantur. Milites namque omnes ac
reliqui in aulā Imperatoris ei minime clā adficia-
bantur, verum exitum rerum expectantes diffimu-
labant. Spes namque omnis in Belisario ac Mundo
ducibus erat, quorū Belisarius nuper è bello Persi-
co reuertens, quum presentia omnia remedia * se-
stinasset, tum doryphorum ac scutigerorū mul-
titudinem in periculis exercitaram ac fidā præsto
paratam secum habebat. Mūdus verò Illyricorum
dux factus fortuna quadam dominabatur, barbaros
Eruolos ducens, tunc quibusdam necessariis de cau-
sis Byzantium accersitus forte veniebat. Hypatius
igitur postquam ad Hippodromum venit, statim
ascēdens vbi Imperator consilere consuevit, ac
equestre gymniciūque solitus est spectare certamē,
in eius

in eius throno confedit. Mundus autem per portam Cochleam ex rotunditate dictam egressus est. Belisarius vero primum quidem aduersus ipsum Hypatium & thronum augustum ascendit. Vt autem in proximam habitationem venit, vbi militum custodia antiquius est, clamat iubens illos confestim portam aperire, vt contra tyrannum eat. Illi vero, quod alteri nequaquam fauere, nisi v victoria obuenuisset, decreuerunt; illico resistunt. Reuertens igitur Belisarius, periisse iam res imperatori renunciat, milites quoque qui in palatij praesidio erant, ad res nouas excitatos. Iussus igitur ab eodem ad portam Aream vocatam, ipsiusque vestibulum ire, cum maximo labore per cadauera & loca semicombusta xiens ad Hippicum ascendit, ac postquam ad Venetam constitit portam, quae dextrorsus imperatorio throno est, in Hypatium ipsum primum ire constituit. Existente autem hic parua porta, quae clausa a militibus custodiebatur, timuit ne in loco angusto populus congregatus ipsum cum sequentibus interficiendo facile in imperatorem incurrerent. Considerans igitur, quod aduersus populū esset eundem, qui in Hippodromo constitierunt multitudinem quidem innumerabiles, & absque ordine sese confundentes, ipse ceterique eius iussu stridentis gladiis cursuque & clamore multo in ipsos tendunt. Populus autem, qui & in turba, & in ordine militari consistebant, postquam milites viderunt thoracatos cum ensibus ferientes, qui existimatione multa & belli gloria pollebant, euestigio fugam clamore multo, vt par est, adripuerunt. Mundus autem iuxta consistens, ac volens rem iuuare (erat autem audax natura, simul & in agendo promptus) stetit anceps, qua nam via vteretur. vbi Belisarium in hoc certamine vidit, recta in Hippodromū per ingressum, qui Mortuus dicitur, inuadit. Tunc

*Belisarius
& Mundus
opponuntur
Hypatio.*

*Seditio in
primaria
urbe constā
tiores animos de
rationis sede
quodammodo
deturbat.*

*Belisarius
ingentem in
populo caedē
edit. Seditio
forum in
suo exitu.*

trū minere reli
ugula inter bo
num oportere au
maxime tempu
nihil magis ex
confiliam. Exi
tū, est saltem
emel nato non
tem, qui semel
le. Possimoz ego
m vincte vnu
atuerint? In
ere proculdubio
gnare oppo
ernato tibi cont
entremum acerb
sanē placet pro
elogio Imperator
xeris fiducia
iudine conue
illum mouēit
amque omnes
inime clā adfio
pectantes diffin
Belisario ac Mun
per ē bello Per
onia remedia & b
scutigerorū mu
am ac fidā prā
verō Illyricorū
nabatur, barbari
ecessariis de cu
niebat. Hypati
u venit, itam
re consuevit, ut
pedare certamē
in eius

verò vtrinque Hypatij coniurati certatim cæduntur. Postquam verò clara iam conuersio facta est, cædēsque multa populi subsecuta, Boraides & Iustus Iustiniani fratris filij nullo resistere iam amplius audente, Hypatium è throno raptum ducentes imperatori, simulque Pompeium tradiderunt. In hoc die è populo amplius quam x x x. milia desiderata. Ambos igitur Iustinianus in arcta custodia iussit adseruari. Hic Pompeius quidè plorabat, ac digna misericordia loquebatur. Erat enim vir in malis huiuscemodi minime versatus, Hypatius autem eum multis increpans, non oportere ait eos, qui non iuste pereunt, flere: se autem à populo coactos rem suscepisse, nec in imperatoris Iustiniani iniuriam postremo in Hippodromum venisse. Postera verò die ambo à militibus cæsi, & in mare proiecti. Imperator autem eorum ac aliorum, qui eius consilij factique participes fuere, opes omnes publicauit. Reliquos verò omnes, tum Hypatij ac Pompeii liberos pristinae dignitati restituit, opibusque (quod fortasse multi ex amicis sunt consecuti) donauit. Hic seditionis Constantinopolitane finis.

Hypatius & Pompeius capti. Per duellum duces tandem in manu Dei & hominum incidunt. Porro si à populo furente coacti tan grauius plectuntur, quid fiet illi quorum deplorata audacia ipsi occis etiam aperta est?

De Tribuniano & Ioanne, quorum antea mentio, narratio historica.

Pessimè sibi consulit qui heroinam auctoritate & ingenio valentem læcessit.

21 TRIBUNIANVS autem, & Ioannes sic honoribus deiecti, vt supra memorauimus, tempore post eisdem restituti fuere. Sed Tribunianus multis post magistratum viuens annis ex morbo decessit, vir qui nihil à quoquam ingratus est passus, quum natura micis & humanus esset, quibus moribus simul & doctrina singulari vnicū auaritiæ morbū obseurabat. Ioannes verò cōtrā omnibus grauis & difficilis, auaritia, crudelitate, perfidiāq; infamis, eōq; insaniz processerat, vt Theodoram Augustā feminā sapientissimā apud virū calūniaretur. at illa cū diuersas eū perdēdi occasiones quæreret, hæc ei, quā mox dicā, succurrit. Belisarius ex Italia, vbi res gefserat, vnā cū Antonina cōiuge reuocatus, vt in Persas

fas iret, omnes Byzantij suæ repperit virtuti hono-
 riq; fauētes, præter hunc Ioannē, non alia de causa,
 quam quòd ipse omnij in se malevolentia, ille cõ-
 trā benevolentiam cõtraxit. quòdque in eo spes ef-
 set Romæorum, rursus ad bellum mittitur Persi-
 cum, relicta domi Antonina. Hęc sc̃emina omnium
 vna sagacissima, ac rebus dubiis viam subito reppe-
 rire aptissima, quū Theodoræ Augustæ gratificari
 cuperet, hæc excogitauit. Erat filia Ioanni Euphe-
 mia, pudicitia insignis, ac admodum iuuenis, eaque
 de causa valde decipi apta; quam pater, quod vnica
 ei esset, magnopere diligebat. Hęc Antonina blan-
 diēdo pluribus diebus ad amicitia sibi cõciliare cu-
 rauit. arcanorū propterea participem facere nõ est
 dedignata, cū qua quandoque in cubiculo sola exi-
 stens de sua fortuna parum secūda per simulationē
 quæta est, quod vir suus Belisarius, quū Romani im-
 perij fines longe atque prius erant, dilatasset, duos
 præterea reges cū tot diuitiis Byzantiū in triūphū
 duxerit, Iustinianum tamē ingratū repperisset, rem
 que publicā vt iniustā valde detestata est. His que-
 relis adsentiens Euphemia, simul & ipsa præsentis
 status conditionē ob sc̃uitiam persecutionēque
 Theodoræ Augustæ vituperauit. *Huius, inquit, ma-
 li vos, o carissima, causa estis, qui viribus, quas possidetis,
 vt non vultis. At illa excipiens: non ait, filia possumus
 in castris nouarum aliquid rerum aggredi, nisi aliqui no-
 bis intus sint auxilio. Quòd si tuus pater veller, facile qua-
 cunque Deus iuberet, exequeremur.* Hęc audiens Eu-
 phemia, protinus se id efficere recepit. Nec mora,
 inde discedens rem ad patrem detulit. Hic vero
 lætatus facile hanc esse viam ad imperium exi-
 stimauit. quapropter statim se rem facturum exi-
 promisit, ac filia iussit, vt die postera daret
 operam, vt in colloquium cum Antonina & ip-
 se admitteretur, sidēque suam obliget.

*Idoneum ad
 difficilia
 explicanda
 instrumētū.*

*Muliebres
 & mira, sed
 auilica, ar-
 tes.*

*Garrulita-
 te & stulta
 curiositate
 incauta vir-
 go patrem
 euertit.*

*Vecors pa-
 ter, ambitio-
 ni aures præ-
 bens, à ma-
 la mente
 in præceptis
 agitur.*

Antonina Ioannis voluntatem audiens, ac hominem procul à veritatis cognitione deducere quærens, nunc ait nos simul congregari tempus opportunum, quando nulla suspicio rem prohibere sit apta. Nam ad virum in Orientem nox se iruram dicit, ac primum è Byzantio digredientem in suam villam, quam Rufinianas vocabant, prima die diuersuram. Huc itaque Ioannem ut salutantem ac prosequentem venire oportere, ac sermonem de re tota conferre, tum fidem vltro citroque recipere. Hæc itaque ab ea dicta probe sunt visa Ioanni, ac certa huic negotio dies constituta. Interim Augu-

Antonina, astutissima mulieris nove artes.

Cæca ambitio solidum mancipium execat.

In caput Ioannis con filium.

Effrenis lingua merces, consiliorum frustratio et multiplex calamitas.

Ambitosus nebulo dum ascendere putat momento deurbatur, solitudinem indecoram colere coactus.

gusta omnem sermonem ex Antonina percipientem collaudat, simulque ad rem prosequendam adhortatur: illa discedens, ad Rufinianas proficiscitur. huc Ioannes rem transacturus nocte venit. Theodora verò re prius imperatori patefacta, Narsen eunuchum & Marcellum præfectum vigilum palatij ad Rufinianas cum multis militibus misit, ut inquirentes de Ioannis gestis, si eum rebus studere nouis compererint, statim interficiant. hi ubi ad locum peruenerunt, post septem quandam latitantes nocte sermonem omnem Ioannis cum Antonina hauserunt: ubi ille effreni lingua ea, quæ contra Iustinianum decreuerat, adseuerauit; ac iuramento grauissimo denuo firmavit. Narses verò & Marcellus extemplo in ipsum tumultu, ut par est, factò irruentes à doryphoris Ioannis proxime consistentibus prohibiti sunt: Marcellus etiam ab uno ex eis, nescio qui vir esset, sauciatur. Ex quo Ioannes elapsus in ciuitatem fugit. Quod si animo confidenti recta ad imperatorem venisset, profecto nihil ab eo mali sustinuisset: verum ad templa confugiens, Theodore potestatem dedit in ipsum insidias vtendi.

22 Igitur de magistratu primum deiectus, in exilium

exilium in Cyzici suburbanū, quod Artacem vo-
cant, missus est, vbi presbyteri tantum habitum,
non autem sacrificandi animo sumpsit, ne impedi-
mento fieret ad repetendos forsitan honores, quo-
rum spem non omnino abiecerat. Bona eius Con-
stantinopoli publicata, quanquam bona pars ei Im-
peratoris benignitate dimissa est. Cum his itaque
ac aliis quæ occultauerat ditissimus etiam reman-
serat, eaque vixit nihilominus licentia, & his de-
liciiis quibus prius, adeo procul ab omni cura fuit,
quamobrem odium in se Romæorum accumula-
uit, perspecta hominis impudentia & in calamita-
te merita inconsiderantia. Verum Deus eum gra-
uiori pœnæ puto reseruauerat, quod hoc modo
contigit. Erat quidam apud Cyzicum episcopus
Eusebius, omnibus, cum quibus versaretur, non
minus quam Ioannes grauis. Hūc Cyziceni apud
Imperatorem accusantes, ad iudicium accersue-
runt: verum eo viribus ac potentia resistente, ni-
hil tunc egerunt. Conspirantibus demum quibus-
dam iuuenibus in foro interficitur. Erat autem
Ioannes in dissensione cum Eusebio, ex quo illi in-
fidia imprimis prouenisse putabantur. Mittuntur
igitur è senatu Romæorum qui crimen cædis in-
quirant. hi Ioannem ante omnes in carcerem con-
iiciunt, deinde hominem olim inter patritios po-
tentissimum, & præfectum, & quandoque consu-
lem nudum more latronis constituentes, autores
cædis dicere coegerunt. Deinde cunctis ei bonis
direptis, breui tantum eum ac lintea contentum
veste naui imposuerunt, sic itaque circumductus
per torum Aegypti iter, vsque ad Antrinoi urbem,
petere ab obuiis stipem cogebatur. Hic verò tris
annos in custodia seruatus est. Quòdque mirū, in
tantis erumnis constitutus nunquam imperandi
spem dimisit, sed & quosdam Alexandrinos publi-

Noua in stultum ambitiosum Dei iudicia.

Eusebius, non mine pastor, re ipsa Lupus interfectus.

Non semper cõuenit inter malos.

Ioannis mira & merita supplicia. Ambitio in sanabilis.

audient, ac be
monone deducere
gredi tempus op
rem prohibere
tem nos se irura
pedientem mi
ant, prima de
ut vt saluante
re, ac sermones
tro citroque rec
obe sunt visa loc
ffitura. Interni
Antonina perip
rem prosequen
ufinianas prod
cturus nocte ve
atori patefacta
præfectum vigi
ltis militibus m
is, si cum rebu
interficiant. hi
ptem quandam
m Ioannis cum
ni lingua ea, qua
dseueravit; ac in
avit. Narses ven
nmultu, vt part
oannis proxime
cellus etiam ab
iatur. Ex quo Ioa
Quod si antimo
emisset, profecto
m ad templa con
dit in ipsum in
orum deiectus
exili

cè aurum debentes palam etiam calumniabatur. Post decem itaque annos male administratæ reipublicæ a Ioanne pœna exacta. Nunc ad institutum supra sermonem reuertar. Belisarius in Orientis expeditione dux rursus constitutus, in Africam deinde missus, ea potitus est, sicuti mihi postea dicitur. De qua victoria quæ Cosroes accepisset, grauius tulit, pœnitentia ductus, quod pacem cum Romanis fecisset, quum magnum sibi exercitum adesse sentiret. Missis tamen ad Iustinianum legatis congratulatus est, simul partem spoliiorum per iocum petens, quod hanc non fuisset adsecutus, nisi fœdera cum Persis prius iniuisset. Iustinianus verò Cosroeo donis pluribus munerato legatos paulo post remisit. Interea apud ciuitatem Daras contigit huiuscemodi. Ioannes quidam in perditum numero hic erat. Is cum paucis admodum militibus de tyrannide conspirans ciuitatem occupauit, atque in palatio velut in arce residens quotidie tyrannidem exercebat: quod nisi pax cum Persis pauloante subsecuta fuisset, in magna Romæois ibidem mala contecisset. Quarta verò tyrannidis die milites reliqui, adhortantibus Manante ciuitatis præfule, ac Anastasio ciue illic nobili, circa meridiem in palatium ascenderunt, quilibet sub veste gladium paruum ferens, ac prius in vestibuli porta paucos offēdentes milites interficiunt, deinde ad interiora penetrantes tyrannum superauerunt. Quidam verò aiunt non milites primum hoc prohibuisse, sed ipsis in vestibulo remorantibus, simulque periculum formidantibus, quendam inter ipsos constitutum exiliisse cum ense, ac Ioannem obuium ex improviso percussisse, ac vulnere minimè letifero accepto, tumultu exorto fugientem in milites incidisse, ita demum ab eis captum. Palatium euestigio cremauerunt. ne qua in futurum spes similia

Præclarus belli dux perpetuam reipub. curâ gerit.

Cosrois iocosa, sed superba, petitio.

Ioannes quidam alius perduellus, statim occiditur.

Perduellum alij ad remp. alij momento intereunt. Iudiciorum Diuina est ratio.

similia ex cogitandi relinqueretur. Ipsum in carcerem vinctum duxerunt. Quidam vero ex illis potiore consilio ductus, ne aliquis ex his, qui eum secuti fuere, viuū esse audiens, res rursus novas moliretur; ipsum protinus necauit, atque hoc modo tumultus penitus sedatus.

PROCOPII DE
BELLO PERSICO,
LIBER II.

BREVIARIUM.

I Cosroes adu. Iustinianū occasiones querit & causas belli preterit. Vitiages Gotthorum dux legatos mittit ad Cosroem. Horum oratio, & Cosrois, in Iustinianum animus.

2 Sittas aduersus Armenios mittitur & in pugna cadit. Buzes opponitur Armeniis, quorum legati pro auxilio impetrando orationem ad Cosroem habent.

3 Bellum contra Romanos decernitur. Hunnorum grassatio in Europam. Iustiniani ad Cosroē literæ. Cosroes bellū in hoans Ciresio omisso, Zenobiāque inuani tentata; Surenorum

ciuitatē fraude captā crudeliter affligit, captiuosque 12000. Sergiopolitano episcopo ducentis tantum aureis commutat.

4 Buzis post Surenorum cladem ad Hierapolitanorum primates oratio. Germanus in Persas missus. Antiochenorū ad Cosroem legatio. Magnus episcopus pacē impetrat. Berthæam capit Cosroes.

5 Antiochenorū pecuniā Cosroi numerare recusantiū clades. Illustrium duarū mulierū nobile facinus. Cosrois versipellis & auari principis ad legatos ficta oratio. Antiochea ferro & igne vastata.

6 Legati Rom. Cosroë retrahere à bello tentant. Tributum callidè petit, & certis conditionibus concedit pacem, templo Michaelis in suburbio Antiochee prius cremato. Apmeeus in trepidatio ad Cosrois aduentum.

7 Ioannes Zibus, Iustiniiani vicarius, homo avarus, Lazos vexat, qui ad Cosroem confugiunt, & ab eo in fidem accipiuntur.

8 Persis iterum opponitur Belisarius, qui prudèti oratione suos in officio continere studet. Imprudentia quorundam ex suis ad Nisibim nonnullos desiderat.

9 De Sisauranorum arce obsidenda Belisarij ad suos oratio, Arcem deditione recipit. Exercitui morbis oppresso dimissionem, Ioannis Niceti hortatus, concedit dux sapiens.

10 Tertia Cosrois in Romanorum regionem irruptio. Frustra Sergiopolim tentat, Belisarius in Orientem redit, & Hierapolitanos confirmat.

11 Qua arte Persas Belisarius terruerit, & Cos-

roem à bello Romæis inferendo auerterit. Callinicum oppidum à Cosroë captum & solo equatum.

12 Mira pestilentie lues Constantinopolim redigit in solitudinem, & Cosrois exercitum paulo post opprimit.

13 Romæi Persarmenios inuadunt, & exploratoris intercepti fraude, pluribus in pugna desideratis, effusa fuga sibi indecorè cõsulunt.

14 Cosrois expeditio in Christianos. Edesse oppugnatio. Ad Cosroem oratio Edessenorum.

15 Arrogans Cosrois postulatum. Persarum fraudulenta mora. Edessenorū strategema. Variis propugnationibus Persæ deuicti.

16 Spreta Rom. legatione, Cosroes se ad nouam Edesse expugnationem accingit, irritò conatu. Obsidione Edesseni liberantur. Noua ad Persas Iustiniiani legatio. Aretæ & Alamandari bellum: Cosroes Daram fraude capere nititur. Persica legatio ad Iustinianum.

17 Inter Persas & Romanos in Lazorum regione

variæ

varia expeditiones & bel-
lica molitiones.

18 Petram oppidum
Miranes Persa conseruat,
ea est Iustiniani exercitu.
At Persa qui Petram

nouo praesidio firmare nite-
bantur securiores facti, ca-
sirisque exuti, paucis super-
stitibus, maxima strage de-
leti sunt. Theodora Au-
gusta obitus.

REVI post tempore, quam hæc
gesta sunt, Cosroes audiens quòd
Belisarius Italiam restituere cœ-
pisset, non vltra contineri potuit,
quin causas excogitaret, quæve ra-
tione honesta seu adumbrata sal-
tem fœdera solueret: super quibus cum Alamanda-
ro collocutus, causam belli aliquam iussit eum
commentari. Hic autem Aretam Iustiniani ducem
expostulans, quod agri fines præteriret, Romæo-
rum ipse regionem inuadit, ad bellumque hostem
prouocat, dicitans quòd non ipse fœdera violaret,
quoniam ad hæc neutri illorum se inscripserunt.
erátque ita profecto, nullus enim vnquam Sarace-
norum in conditionibus fuit Persarum & Romæo-
rum nomini coniunctorum. Ipsa autem regio, de
qua inter virosque contentio versabatur, Strata
vocabatur, Palmyræ ciuitatis ad Austrum spectans,
arborem quidem nullam, nec bonorum aliquid in
campis fert: maxime Solis ardoribus exposita ac
torrida est, quibusdam tantum ouium pactionibus
bona. Aretas igitur hanc omnino esse Romæorum
possessionem contendebat, nominis primum con-
iectura, quòd diu ab omnibus sic vocata sit, (nam
Stratam, viam Latini dicunt) testimoniis antiquo-
rum vtens hominum. Alamandarus autem de no-
mine contendere minime iustum putabat, mercede
autem hic pactionis eos, qui oues possiderent,

Cosroes oc-
casiones bel-
li quarit.
Potentis &
superbi prin-
cipis in Cos-
roes effigies.
Alaman-
darus pe-
rimus costia-
rius ambi-
tiosi domini
subditos in
miserias no-
uas malis
artibus con-
iicit.

*Legatorum
diuersa sen-
rentia: &
prudēs Stra-
tegiy confi-
lium.*

*Cosroes præ-
rexit belli
causas. Præ-
textus qui-
dem mini-
mè, sed legi-
tima ratio-
nes istis de-
sunt.*

*Vittiges ad
Cosroem le-
gatos mit-
tit. Ita prin-
cipes am-
bitiosi de mi-
serorum
subditorum ca-
pitibus secu-
rè ludunt.*

antiquitus solere dare dicitur. Ideo Imperator Iustinianus Strategio viro patritio, & Gazæ imperatoris præfecto, alioquin prudenti & optimo genere nato, summoque duci in Palestina, de his cognoscendis curam mandauit. Sumnius autem Iuliani illius frater erat, qui paulo ante ad Æthiopas & Homeritas, legatus est profectus. Ipsorum alter Sumnius non oportere Romanorum regionem negligere rogabat. Strategius autem Imperatori suadebat, ne ob breuem admodum agrum, ac infructuosum omnino existentem, Persis ingruentibus belli causam gratificari vellet. Imperator itaque hæc in consultatione posuit, multumque inter hæc temporis intercessit. Cosroes à Iustiniano fœdera soluta palam dicebat, multis insidiis in eius domum illum usum fuisse, quibus in amicitiam Alamandarum sibi conciliaret. Interim verò Sumnium ad eum specie colloquii missum, vt magnæ pollicitatione pecuniæ ad Romanos transfugere persuaderet, litterasque ostendebat, quas super his ad Alamandarum Iustinianus scripsit: præterea dicebat eum ad quosdam Hunnos epistolam misisse, suadentem illos Persarum fines inuadere, ac eorum locis damna plurima inferre: facileque ipsos potituros docebat, quum primùm in conspectu fuissent. Hæc igitur Cosroes Romanis expostulans iratus arma tentare decreuit. Hæc autem si vera fuerint, non habeo in præsens dicere. Inter hæc Vittiges Gotthorum dux iam bello adsumpto legatos duos ad Cosroem misit, suadentes contra Romanos bellum mouere, hos non Gothos quidem, vt non sese inde ostendentes iam facta confunderent: sed Ligures sacerdotes multa pecunia ad hoc factum inductos: quorum alter quidem sicuti & dignior visus, speciemque ac nomen episcopi præferens, nihil sibi congruum in legatione consistit,

stituit, alter verò eum tanquam minister sequebatur. Per Thraciam verò iter facientes quendam inde in amicitiam sibi conciliant Syrae Græcæq; linguæ peritum ac interpretem futurum, clam omnibus Romæis in Persidem veniunt inexplorato, quòd in fœdere consistentes illi minimum custodes adhiberent: utq; in Cosrois conspectu fuerunt hæc dixerunt: *Ceteros quidem omnes legatos, ò* Legatorum rex, plerunq; de rebus calamitosi dicere contingit: nos *Vittigis ad* autem *Vittigis Gothorum simul & Italicorum rex misit,* Cosroem oratio. *Exordium* uti sermonem de his, quæ ad tuum regnum faciunt, habeamus; eaq; de causa tantum hæc nos loqui existima. *ab utili & necessario,* Si quis enim te regnumque tuum à Iustiniano prodi dicat, ut attentio- rectè sentiat: quòd is ea sit natura, ut res novas, quæ nihil *Summa, Iu-* ad eum pertinent, semper querat, presentibus verò ac pacatis minimè contentus uniuersam terram possidere, tum *stinianus* singulorum imperium certatim inuadere cupiat. *Cosroë euertere studet,* Quumque non videat Persas ex se capere, neque item Persis obstantibus posse alios subiugare, te tantum ambit, speciemque *ut alios possea facilius* pacis capere contendit, reliquos deinde violaturus magnos *opprimat.* exercitus sub tua potentia conciliare. *Ergo ei maturè est occurrendum.* *Vandilorum* namque regnum, & *Maurusios* ubi euerterit, contra vos longè sepositos venit. Nec profectò dubium, quòd si Gothos omnem de medio tollere poterit, ut nostro ac eorum, qui iam in seruitutem redacti sunt, auxilio contra Persas bellum mouebit. Neque enim illi aut amicitie aut insurandi respectus seu pudor ullus. Nam donec tibi salutis spes aliqua supererit, nihil nos profectò ledere, neque tu propterea patieris. Sed vide ex nostris malis paulo post quanta Persis sequentur incommoda. Cogita quàm Romæi tibi tuoque regno nunquam beneuolentes essent: si maioribus potirentur viribus, nihil profectò esset moræ quin suum in Persas ostenderent virus. *Vtere igitur presenti facultate, quæ desinentem nunquã recuperabis.* opportunitatis enim momenta redire omnino nesciunt. præstat enim præuenientem in tuto esse, quã bene gerendæ rei occasione amissu turpiter ab inimico

*Cosroes Viti-
sigi obtem-
perat. Non
calcaribus
sed franis
indiget am-
bitio.*

Cis pati. Hæc vbi Cosroes audiuit, bene monuisse Vittigem putauit, velut calcari currenti addito magis ad agendum contra Iustinianum est incensus, cuius odio deceptus, facile ea, quæ ex ipsius inimicis audiuit, vera esse credidit, quæ postea ad Armenios & Lazos etiam peruenere, vti mihi mox dicitur. Nam tales à Iustiniano causas desciscendi quærebant, quæ generoso principi inter laudes maximas reputari poterant, quod videlicet imperium propagare ac clarius reddere cupiebat. Hæc eadem & Cyro Persarum regi, & Alexandro Macedoni hoc modo etiam quis obiecerit: *sed iustitiam nequaquam odium sectatur.* His igitur de causis

*Simeones
interficitur.
Non a belli
occafio.*

Cosroes fœdera soluere statuit. Inter hæc autem & aliud huiusmodi euenit. Simeones ille qui Romanis Pharangium tradidit, Iustiniano persuasit adhuc bello vigente, vt nonnullos Armeniorum vicos ei donaret, quorum dominus effectus, paulopost à colonis locorum per insidias interficitur. cæde patrata auctores statim ad Persas confugiunt, Iustinianus vbi hæc accepit, euestigio vicos hos Amazaspi Simeonis fratris filio tradit, eumque præfectum Armeniæ constituit. Hunc igitur procedente tempore quidam Acacius ex Iustiniani amicis insimulauit Armenios prodere, ac Theodosiam ciuitatem aliâque oppida Persis tradere voluisse. quapropter eius mandato illum interfecit, ipseque Armeniorum administrationi successit, vir natura improbus, vti ex gestis planè indicauit. Fuit nanque in subditos crudelissimus omnium, & pecuniæ rapacissimus vndeunque venientis, & tributum nunquam consuetum quadringêtena imperauit: quem quâ Armenij diutius tolerare nequirent, vnâ conspirantes interfecerunt, & ad Pharangium protinus confugerunt, aduersus quos Imperator è Byzantio Sittam misit.

2 Is igitur apud eos mansit ex illo, quo foedera inter Persas & Romanos fuere. primò quidem circa bellum segniter egit, ac palpatione blanditiâque magis, quàm vi, homines eos lenire, ac paulatim ad pristinum reducere officium tentauit, de Imperatore spondendo quemadmodum eis nouum tributum remitteretur. Ac Iustinianus eius mollicie ac cunctatione turbatus, ipsum vehementer obiurgauit, Adolij Acacij filij caluniis excitatus. Sittas verò ad prælium se interim præparabat: ac primùm quidem multorum pollicitatione bonorum plures eorum sibi conciliare conatur, vt reliquos postea facilius comprimeret. Et iam Aspetiani vocati, gēs Perfidis maxima ac frequentissima, in quos iam incurere Sittas parabat, ad eum misere, postulantes vt per litteras fidem obliget, si relictis suis gētibus in hostium aciem transfugiant, vt omnium immunes malorum remaneant, suâque ipsis hinc liceat traducere. Sittas verò illis in his quæ petiere morè gessit, libello in fidem tradito ac subscripto, spe ductus, quòd illorum auxilio sine vlllo labore in bello potiretur: cum vniuerso exercitu ad oppidum Oenochalacorum venit, vbi Armeniorum castra erāt. Sorte autem quadam qui libellum ferebant, alia euntes via Aspetianos conuenire nō valère. Pars autem Romanorum exercitus quibusdam ipsorum occurrentes minimè quæ ferebant adspicientes, vt hostibus sunt vsi, ac ipsorum vxores & filios in spelunca Sittas comprehendens interfecit, seu factum ignorans, seu certè Aspetianis iratus, quòd non sicuti promiserunt ad ipsum transfugerunt. Illi autem pristinam resumentes iram, ita cum cæteris sui generis in acie constiterūt. Quùmque vtrique in locis iniquis & præruptis essent, non in vno tantùm loco, sed in collibus & vallibus dispersi palantésque pugnabant. Contigit igitur ex Armeniis

Sittas aduersus Armenios miseratur. Sapientis præfecti sabella.

Principum aures calumniis in fidos ministros aperta.

Ex errore facti cruenta clades.

Nihil bene cedit iis quos Dei manus castigare decreuit.

Ex desperatione atrocè prælium.

F. iij.

paucos, & ex altera parte Sittam cum non admodum etiam multis sequentibus inter se propinquare: vbi tantum vallis media, vtrinque vero equites erant. Sittas igitur cum paucis valle transmissa in hostes iuit. Armenij vero regrediētes confiterunt, quos Sittas non vltierus eū persecutus.

Erulus cuiusdam in trepidus animus ad Sittæ interitū accensus.

Ducē belli in pugna sine casside militem agere nō conue nit: alioquin sepius peribit ut miles gregarius.

Buzæ Armeniū opponitur, ad quos cū mala monte accedit.

Quidā vero Erulus genere animo fretus Romeos inlecutus vsque in conspectum Sittæ venit insulatabundus, admotisque calcaribus in eum irruens, hastam quam ille ex humo raptā contra eū tetenderat, rupit, quæ res eum vehementer affluxit: quidam vero ex Armeniis eum adspiciens, agnouit quod sine casside esset, aliisque focis monstrauit. Sittas vero hoc audiens, hasta quam supra dixi fractam, in terram demissa, ensē educens vallem transmittere non dubitauit. hostis certatim occurrit, ac ex eis vnus ense summo eum vertice feriens sinicipit abstulit, nequaquam ad ossa plaga transfuersa penetrante, quin illum vltierus progressum Artabanes Ioannis filius a tergo irruens hasta interfecit. Hic Sittæ finis, haud impar eius virtuti ac gestis contra hostes. vir præterea & ore probus, & belli disciplina ac gloria nulli temporum suorum secundus. Quidam vero dicunt eum non ab Artabane interfectum, sed à Salomone viro valde obscuro. Sitta igitur interfecto Buzé Imperator contra Armenios ire iussit: qui vbi proximè stetit, ad ipsos nunciatum misit, vti velint ad se nonnullos ex eis electos mittere cum quibus colloquatur, sese operam daturū vt Imperatori concilientur. Aliqui tamen Buzi minime credendum putauerunt, neque sermones eius probare voluerunt. erat autem ei maximè amicus Ioannes quidam Aristiades Artabanis frater, qui Buzæ tunc veluti amico confidens, cum Bassace focero ac aliis paucis ad eum venit: qui in oppido præstolantes, hic Buzen postera die conuenturi erant. Bassaces autem Ioan

nem ad fugam magnopere est adhortatus, quam ubi minimè persuadere potuit, solum hîc relin-
quens cum aliis omnibus clam Romæis eadem via
remigrans adequitavit. Buzes Ioannem solum in-
ueniens, interfecit: & ex illo nullâ spem successus
in Romæos Armenij habentes, neque Imperatorē
in bello superare volentes, ad Persarum auxilia au-
tore Bassaco viro in rebus agendis solerti confu-
gerūt, quorum primi regem Cosroem ita sunt ad-
locuti: *Sunt quidem nostrorum multi Arsacida, ò rex,*
illo Arsace prognati, qui neque à Parthorum regno alie-
nus quando Persarum Parthi subiecti fuere, rex quoque
fuit nulli suorum temporum virtute secundus. Adsumus i-
gitur vobis omnes serui & ministri facti, non quidem vo-
luntarij, sed coacti, ut quidem apparet, à Romanorum im-
perio, re autem vera à tua voluntate, si quidem ille qui in-
inriam facere volentibus vires tribuerit in causa putan-
duus. Suprà enim dictus, què admodum ex rebus gestis nosse
potestis, Arsaces nostrorum progenitorum rex ultimus pro-
prio se spontè abdicavit imperio sub Theodosio Imperato-
re, ut sui generis homines qui ceteris in rebus liberi dege-
rēt, tum ab omni vectigali immunes in perpetuum essent.
Et hæc quidè incolumia seruauimus, usquequo hæc fœde-
ra iniuistis, quæ potius si quis pestè dixerit, non iudicave-
rim errare. Nã ex illo hic tuus Imperator nulla neq; ami-
corum neque inimicorum ratione habita, humana omnia
miscuit, tibi quidem verbis amicus, re autem inimicus,
quemadmodum & ipse brevi tempore puto intelliges: nã
omnibus in Occidente perdomitis, nulla erit mora quin
reliqua omnia evertat, Quid enim quæso intentatum re-
liquit aut quid pacatum? nõne nos nouo tributo minimè-
que cõsueto grauauit? Zanòsque nostros amicos libera con-
ditionis in seruitutem reduxit? miserorum Lazorum regi-
Romanum magistratum intulit? res profecto nec nature
congruens, nec dictu facilis. Insuper nõne in Bosphora-
nos Hunnorum subditos expeditiones cum ducibus misit,

Sagacit ab
Bassacis
Ioanni inu-
tilis fr.

Armenio-
rum pro au-
xilio ad Cos-
roè oratio.
Sex in Iusti-
nianum in-
uectura.

Fidem ma-
iorum suorum
suaque pra-
dicant.

Iustinianum
fraudis infi-
mulant.

Et inexple-
bilis ambi-
tionis.

Cuius variis
proferunt &
xemplas

ipsamque urbem nihil ad se pertinentem sibi acquisiuit, quin & societatem ausus facere cum Aethiopum principibus, quos Romani ne quidem unquam audierunt. Sed & Homeritas, & mare rubrum præteruectus etiã Phœniciam Romano adiecit imperio. Non dicam de Aphrorum atque Italarum vexationibus. Terra enim vniuersa eum non capiat. Nam parum est & omnibus dominari hominibus: si quod est latebrarum ultra ætherẽ ultraque

Ad Cosroom
oceanum vestigat, alium sibi orbem parare cupiens. Quid igitur, rex, cunctaris? quid pacem vitiosam observas, ut videlicet te vltima post alios omnes voracitati reseruet? Siquidem discere cupis qualisnam Iustinianus in obtemperantes ei existat, propè nos exemplum inspicere poteris, ac miserorum Lazarum. Si autem Vandilos, Gothos, &

Maurusios meditare insontes, ac nullam vsquequaque ei inferentes iniuriam, quo nam modo habuit, non adhuc omnia in summa dicta fuerint. Nonne Alamandarum, ò bone rex, seruum tuum durante fœdere quandoque tentauit, ut à tuo desiceret regno? quin Hinnos sibi omnino igno-
Item à con-
ros nuper sibi conciliare, ut rebus planè tuis insidiaretur, in animo habuit, quo factò nullum ullo unquam tempore
sequenti cui
fuit audacius. Post igitur occident alium euerfionem iam
dentissimo.
in orientales contra vos se conuertere cœpit, quod solam illius victoriæ vestra potentia restat. Pax igitur illi, non tibi soluta, & fœderibus sine fine ab initio constitutis, ipse primus finem imposuit. Soluunt enim pacem non qui bellum primi mouent, sed qui per insidias fœderum tempore arma capiunt. Nam illi qui tantum causa est belli, retr-

Deinde à iu-
re belli &
gentium.
retarq; licet, æquimque ab iniuria discedere: quod minimè facienti, ubi ad manus ventum est, quis dubitat ut non discordiæ causam præbentes, sed ipsos propulsantes potius vincere consueuerunt. Nec paribus inter nos certamẽ vi-

Postremo à
facili & feli-
ribus erit. Nam Romæorum bona pars militum in Occi-
dentis agit partibus, quorum duo præcipui duces, ex his
tibus euen-
tis, futurã
alterum Sittam interfecimus, Belisariũ vero nõ amplius
que prospero
successu. Iustinianus videbit, ut verisimile: quẽ ille continens, Ita-
lorum

lorum nunc potentia fruitur. Ex quo tibi contra hostes eunti nemo occurret. Habebis insuper nos & benevolentia, ut par est, & multa locorum peritia in exercitu suffragantes.

3 HÆC Cosroes ubi accepit, quicquid in Perside integri erat ac fidelium conuocauit, eosque quæcunque Vittiges scripsit, quidve Armenij narrauerunt docuit, idque ante omnia in consultatione posuit, ubi plurimæ dictæ sunt utrinque sententiæ. Tandem eis ineunte Vere bellum contra Romanos sumendum visum. Erat enim autumnus, annus verò Iustiniani imperij tertius ac decimus. Nec vnquam Romæi existimare potuerunt, foedera aperanta primùm à Persis violatum iri, quamuis Cosroem audierint, ex his quæ in Occidente prospere ipsis euenerant, magnopere turbatum, causasque iam dudum quærere tales, quas pauloante memorauimus. Insuper cometes eo tẽpore diebus pluribus apparuit, prima quidem parte viri magnitudine in occidentem versa, posteriore autem longe maior in Orientem spectans, solem in capricorno existentem ipse in sagittario sequebatur, Xiphiam vocant, quod longe in acutum tendat, nonnulli Pogoniam. De quo sapientes alij alia opinantur diuersa mortalibus portendere. Nos autem ea, quæ contigerunt, scribere conabimur: quilibet suo ingenio rem postea iudicaturus. Ingens igitur tunc Hunnorum exercitus Hisbrum transmittentes in omnem Europam inuaserunt, nec vlla natio tot in hac parte maleficia damnæque intulit. à sinu enim Ionico hi barbari omnia vsque Byzantij suburbana populati sunt, arcèsque duas munitissimas in Illyrico, ciuitatẽque Casandream vi euerterunt, quã antiqui Potideã vocabant, multaque gaza simul cum centum & viginti millibus hominum captis domũ reuerterunt, nullo penitus eis resistente. Posteris

Currenti calcar admotum. Bellum contra Romanos decernitur.

Fœdus sine termino firmisimum esse creditur.

Cometes, xiphias.

Hunnorum grauitatio laetissima. Mithridates iudex flagellis non carere quibus recordum torporem excutias.

autem temporibus sæpius reuerſi intoleranda Romanis mala intulerunt. Nam in Cherſoneſi expugnatione oppidanos deceperunt, ex parte maris Melanes vocatur, muros aſcendentes de improviſo eos oppreſſerunt, quorum partim capti, partim interfecti ſunt. Nonnulli anguſtias maris inter Abydum & Seſtum tranſeuntes in Aſiæ loca excurrentes Cherſoneſum reuerterunt. Inde denique rurfus domum cum toto exercitu ſe receperunt. In alia item irruptione Illyricum repetentes Thermopolim obſedere, oppidanis ſe acriter defendentibus, veſtigabant qua nam via facilius aſcendere poſſent, præter ſpem vnam reppererunt, quæ ad montem his ſuperuenientem ducit. Sic omneis ferè Græcos, præterquam Pelopõneſiacos, infeſtantes tertio domum remigrarunt. Perſæ igitur haud multo poſt fœdera violantes in Romæos ea geſſerunt, quæ nunc dicam. Belifarius Gothorum atque Italorum regem Vittigem captiuum Byzantium eo tempore duxit, quando enim Juſtinianus Coſroem audiuit bellum mouiſſe, prius monitione quadam eum ab incepto deducere conatus eſt, fortè que ea tempeſtate Anaſtaſius quidam Byzantium venit, Darræ ciuitatis tyrannidem relinquens, vir alioquin prudens. Hunc imperator ad Coſroem cum litteris huiuſcemodi mittit. *Prudentium eſt hominum, & eorum, qui religionem ac Deum ritè colunt, pullulantis belli cauſas præſertim cum amiciffimis protinus incidere. Contrà verò imprudentium ac Deû ſibi maxime iratum reddere quærentium, tumultus occaſionem excitare. Pacem enim ſoluentibus arma ſumere nulla eſt mora, quando ſtudia peruerſiſſima vel infimo generi hominum facilia factu rerum natura vult: bellum verò ſemel ingreſſo ad pacem rurfus inclinare homini nequaquam facile exiſtimo.*

Nona eorūdem Latronū eruptio.

Vittiges qui Perſas ad bellum accenderat prauitatis ſua præmia reſert.

Juſtiniani ad Coſroem litera, qua ambitioſum & belli cupidiffimum principem ad pacis artes friſtra reuocat.

primo. *Quamuis enim tu scripta inter nos minime quo-*
modo oporteat causaris, & ea quidem tuo modo inter-
pretari tibi fas esse putas, non ut nos deliberati scripsi-
mus, sed ut ea quæ iam facere decreueras, tibi ad excu-
sationem peruersæ voluntatis umbram quandam præbe-
rent: iam nos quæ palam vidimus queri possumus, A-
tlamandarum tuum fines incurrentem nostros, manente
fædere uniuersos populatum fuisse, resque gessisse nefan-
das, oppida cepisse, opes rapuisse, cædes maximas pa-
trasse, pro quibus non te nos tam accusare, quàm te su-
per his excusare fas esset. Qui enim huiuscemodi qua-
runt alios ledendi occasiones, sese factis quàm mente
manifestius ostendunt. Sed his quanquam hoc modo se
habentibus, nos pacem omnino sectari decreuimus, te au-
tem contra Romanos audiuius causas nullatenus ad
nos pertinentes iure fingere. Nam qui presentia
subornare in animo habent, in amicos vehementer
causas excitant. quibus enim amicitia ius minime
placet, non existentes & commentari occasiones co-
nantur. Sed hæc ne uilibus quidem hominibus,
nedum regibus conuenire profecto uideantur. Tu ue-
rò his aliquantulum dimissis, considera quæso nume-
rum in bello utrinque desideratorum, partemque il-
lam merito damnari uidebis, quæ tantæ cædis causa
fuit. Præterea iusurandum reputa tuum, pecuniam
demum quam recepisti; quæ omnia despiciens, non
artibus aliquibus quàm sophisfinatis & cauillis fas
iisque interuertere cupis. Non enim Deus, quem
offendis, decipi idoneus. Hæc ubi Cosroes le-
git, neque statim respondit, neque Anasta-
hium remisit, sed ibidem remanere coëgit.
Post hæc autem hyems desuit, ac tertius & deci-
mus Iustiniani imperij annus erat. Cosroes
Vere appetente in Romæorum terras cum ma-
gno exercitu ingreditur, ac pacem aperant, id
est, quæ sine termino fuerat manifesto soluit.

*Sapientis
 principis cõ-*
silium.

*Amicitiam
 sinceram co-*
lere prin-
ceps cum a-
liis principis
bus debet.

Pacis com-
moda consi-
derare.
Fidem datã
seruare.

Deum reus
veri.

Factis non
uerbis re-
spondet su-
perbus prin-
ceps.

Iterque fecit non per Mesopotamiam, sed Euphratem dextrorsus habens. Est enim in altera fluminis ripa Romæorum oppidum munitum, quod Circision vocatur, præruptum ex magna parte, quod Abborras fluuius ingens, hic ostia emittens, Euphrati miscetur, angulum iuxta oppidum facit, ac murus extra castellum longus, regionem vtriusque fluminis mediam complectens, triangularem efficit loci formam. Quapropter eum sic natura munitum Cosroes neque tentare, neque Euphratem transire nullo modo decreuit; sed in Cilices & Syros ire nihil cunctatus, ante exercitum trium iter dierum expedito adequitauit, iuxtaque Euphratis ripam ciuitatem Zenobiæ contigit, quam illa restituens de suo nomine vocauit. Hæc Odonathi regis vxor fuit in ea regione Saracenorum, qui in fœdere Romanorum iam dudum erant. Is autem Odonathus rempubl. Romanis à Persis in Oriente occupatam seruaui. Sed hæc superioribus gesta temporibus, Cosroes autem proximè ad Zenobiam adcedens vbi oppidum esse non admodum clarum didicit, ac regionem eam inhabitatam & omnibus destitutam bonis intellexit, timens ne hic moram nullo vsui trahendo rebus ei magnis esset impedimento, oppido prius ex conditione frustra tentato, vltèrius celeriter tantundem rursus adequitans ad Surenorum ciuitatem prope Euphratem sitam constituit, vbi equus, in quo insidebat, terram pede percutere cœpit, quod Magi oppidum id in potestatem eius venturum coniecerunt, ex quo statim ille exercitu propius admoto mœnia oppugnare cœpit. Erat autem hic Arsaces quidam nomine, Armenius genere: dux, qui milites ad propugnacula superiora ducens, inde pugnando fortissimè ac plures interficiendo hostes sagitta percussus cecidit. Persæ quod seruum

Circesi munitio, & descriptio.

Oppidum munitum inimicis terrorem incutit.

Odonathi & Zenobia historia scripta extat apud Treb. Pollionem.

Zenobiam oppidum frustra Cosroes tentat.

Magorum predictio Cosroem ad expugnationem vrbis accendit. Superstitionis atque artium illicitarum mira vis.

serum tunc esset diei, vt postera luce rursus pugnaturi ad exercitum se receperunt, Romæi autem non ignorantes extinctum eis esse ducem, supplices Cosrois esse decreuerunt: postera die ciuitatis episcopum pacem rogatum, & sese excusatum mittunt. Is quosdam ducens ministros aues ferentes, vinumque ac probos panes, ad Cosroem venit, ac humi procumbens flere cœpit ac orare, iam miseris parceret simul & ciuitati, quæ Romæis quidem sine honore esset, Persis verò in nulla ratione prius habita, nec in futurum habenda. Surenos precium redemptionis libenter pro se próque oppido, quod inhabitarent, duros pollicetur. Cosroes autem quum male in Surenos animatus esset, quòd primi omnium Romæorum, in quos incidisset: vrbe eum non exceperunt, quin arma corripere ausi multam Persarum fortissimorum cædem fecissent, iram tamen ad tempus dissimulauit, vt in Surenos postea commodius aduertendo cæteris timorem incuteret. fama quaque versus eius formidinis peruagata facilius reliquos sponte cessuros sperabat. quamobrem multa placabilitatis specie donis receptis, spem tribuit, communicato cum suis Persis consilio eis omnino satis facturum. Interim episcopum remisit, cum eoque Persas aliquot viros prudentes comites, & quasi promissionis testes ire iussit, quibus clam præcepit, vt cum ipso vsque ad mœnia procedentes, eos planè hortando & laudando omnem metum adimerent: vbi verò custodes eos recepturi, paruam portam aperirent, lapidem aliquem aut lignum in medio telluris, & portæ proiicientes claudi non sinerent, sed conantibus ipsi aliquandiu sint impedimento, sermonem de industria protrahendo, paulo enim post exercitum esse subsequendum, Hæc Cos-

*Sureni duce
desituti se
Cosrois de-
dit. Capite
exciso mem-
bra labun-
tur.*

*Superbi
principis
mens rete-
ta.*

*Crudelitate
non clemen-
tia nomen
sibi parare
cupit.*

*Fraus Cos-
rois.*

*Perculum
summum
imminet vr-
bi obfessa,
quoties de
deditione cũ
hoste crudeli
consilia agi-
tar.*

... amiam, sed Ep
... in altera
... quod Cr
... parte, quod
... emittenti, Ep
... facit, ac m
... versio
... arem efficit
... muniti
... atem transi
... & Syros in
... iter die
... ripens
... illa restituen
... donathi rego
... qui in fodere
... autem Odonat
... Oriente occupat
... gesta tempore
... nobiam adcedo
... larum didici
... mbus destitut
... moram nullo
... impedimento, q
... tentato, vire
... quitans ad Sur
... atem suam col
... sidebat, terræ
... agi oppidum
... coniecerunt, e
... us admoto ma
... rem hic Arfac
... nere: dur, q
... ora ducens, in
... interficiend
... Persæ quo
... serua

*Surenorum
exitum.*

*Persarū a-
trox iniqui-
tas.*

*Immane
Cosrois faci-
nus.*

*Incognitis
vationibus
ex ipsiū flam-
mis quos
vult illesos
Dei benigni-
tas eripit.*

*Episcopus ca-
ptiuos emit,
sed pauper
pecuniam
non nume-
rat.*

roes postquam euntibus mandauit, exercitum præparat, cursūque dato signo ad ciuitatem contendere iussit: vbi verò prope mœnia fuere, episcopum humaniter salutantes extra expectant. Surenī autem episcopum videntes multa hilaritate, relictis belli curis, obuiam securi procedunt, totamque pandentes portam, eum cum sequentibus in urbem multo honore, plausu, laudibusque excipiunt. Postquam verò omnes intra fuere, custodes portam claudere nituntur: at Persæ lapidem paratum in medio proiciunt, custodes multò magis innitentes nullo modo potuerunt, referare autem rursus non sunt ausi, quod ab hostibus teneri animaduertent. Nonnulli non lapidem, sed lignum Persas iniecisse portæ adfirmant. Surenī interim nondum ferè rem senserant, quando Cosroes cum toto exercitu adfuit, ac portam barbari vi aperientes in urbem irrumpunt, omnemque diripiunt atque incendunt, homines partim cædentes, partim captiuos ducentes. Deinde Anastasium legatum ad Iustinianum remisit nunciatum, vbi nam Cosroem locorum reliquisset. Post hæc siue aliqua humanitate, siue auaricia fretus, seu etiã amore per motoris fœminæ cuiusdam forma præstanti nomine Euphemiæ, quam ex omni præda matrimonio sibi iunxit, capiēs etiã aliquam ex captiuis vtilitatem, ad Sergiopolim eos misit Romæi subditam, quæ à Sergio viro sancto nomen accepit, cxxvj. stadiis à capta ciuitate versus Austrum distantem, sitãtque in campo Barbarico appellato. Hic Candidus erat episcopus, cui Cosroes captiuorum xij. millia, si veller, se ducentis tantùm aureis commutaturum est pollicitus: quumque se ille pecuniã habere negaret, Cosroes fide se obtulit venditurum. At Candidus sequente annò se aurum daturum,

datum, & chirographo & iureiurando adfirmavit, pœna dupli non reddēti constituta, in super sacerdotio vt indignum priuari. Igitur redempti Surenis paulopost ex magna parte ob doloris acerbilitatem & labores continuos interierunt.

4 His gestis Cosroes vterius procedens duxit exercitum. Imperator autem Iustinianus paulo antequam hæc gesta sunt, res Orientis in duos diduxit duces. Citra fluium Euphratem omnia Belisario tradidit regenda. Inde verò vsque ad Persarum fines Buzæ commisit, quem vnum vsque ad aduentum ex Italia Belisarij omnia iussit administrare. Quamobrem Buzes vniuersum habens exercitum ab initio apud Hierapolim substitit. Vbi verò audiuit, quæ Surenis acciderant, conuocatis Hierapolitanorum primatibus hæc ait: *Eos profecto, qui æquis cum hoste viribus concurrunt, a parte ac statim ad manus venire absurdum non fuerit: at qui longe inferiores existunt, stratagematis artibusque reliquis vtilius inimicos circumuenire, quam in aciem manifestâ eundo clarum adire periculū. Exercitus enim Cosrois quam creuerit, videtis. si enim nos obsidione oppugnati cuncti velimus ex mœnibus certâdo resistere, necesse est vt necessariis destituamur. Perse verò per campos nostros nullo repugnâte discorrent. Hac autē obsidione durâ te, mœnia hæc quantacūque, quamuis inexpugnabilia, nō existimo hostium viribus posse resistere. At si pars nostri tantū exercitus muros tueatur, reliqui vicinos urbis mōtes occupēt, ac inde quâdoque in castra hostiū, quandoque verò ad inquirenda necessaria excurrant, cogent profecto Cosroem euestigio relicta obsidione discedere, quū neque commodè aut liberè in mœnia irruptiones facere, neque tantæ multitudini necessaria suppeditari queant.* Hæc à Buzæ dicta ex re atque vsu esse omnibus visa sunt. Nihil tamē ex his gestum, propterea quòd Buzes probatiores de exercitu delectos secū abiēs duxit.

*Iustiniani
circa belli
Persici negotium
sapiens
consilium.*

*Buzæ ad
suos oratio,
qua de bello
in Persas sine
apertodis
crimine
gerendo paucis
& perspicue
differit.*

*Germanus
contra Per-
sas mitti-
tur.*

*Vrbem mu-
nitissimam
pruacenter
considerat.
Qui cæco
impetu abre-
ptus ruit in
hostem mo-
mento consũ-
ditur.*

*Stulta pro-
pugnatio.*

*Antiocheno-
rum ad Cos-
roem lega-
tio.*

Vbi autem terrarum fuerit, nullus ex his qui Hierapoli remansere, vnquam scire potuit. Iustinianus autem audiens Persarum irruptionem, Germanum mittit fratris filium cum magna celeritate, ac trecentis eum sequentibus, reliquum ingentem exercitum cito subsequuturum promittens. Is quum Antiocheam venisset, mœnia statim obiuit, ipsaque ex magna parte inexpugnabilia repperit. Hæc Orontes alluens in plano hostibus inaccessa reddebat, & quæ in accliu ac arduo sita erant, ab oppidi præruptis obfessa minimè ab hostibus inuadi poterant. In summo autem Orocasiam ab accolis vocatum inexpugnabilem, optimum ipsi propugnaculum obfistere putabant. Petra hic est latitudine quidem mediocri, altitudine paulo minus quam mœnia. Iussit igitur aut petram hanc cõcidentes, profundam circa muros fossam facerent, ne quis inde ascendens in mœnia conscendere valeat; vel turrim aliquam magnam ædificantes, quæ muros attingat. Sed fabrorum præfectis neutrum horum faciendum est visum, quod breui tempore perfici nequirent, incumbente præsertim hostium irruptione. *Incipientes verò opus, nec persicientes, nihil aliud est quàm hostibus ostendere, quànquam potissimè mœnia sint expugnanda.* Germanus autem huius ignarus consilij, ab initio quidem exercitum è Byzantio expectans spei aliquantulum habuit. Postquam verò longo procedente tempore nullus adueniebat, spesque veniendi non erat, in metum incidit, ne Cosroes audiens Imperatoris fratris filium adesse, hoc aliis omnibus negociis præueteret, ac toto statim exercitu contra Antiocheam veniret. Hoc sentientes Antiocheni, de concilij sententiã ad euitandum periculum, statuunt Magnum Berthææ episcopum loci indigenem virum prudentem ad Cosroem mittere, periculum deprecaturum.

Is

Is igitur discedens, inuenit Persarum exercitum haud longe ab Hierapoli esse: vbi in conspectum Cosrois venit, multis eum rogar, vt miseros respiciat, qui neq; in ipsum peccauerunt, neque contra Persas venire sunt apti. *Decet, ait, regem hominē omnium maximē humilibus nequaquam resistere, volentibus nullo modo inuadere ac violare. Nam rem hanc improuisam & à Deo preparatā minimē regiam dici oportet, quum Romæorum Imperatori nullum detur ad deliberandum tempus, vt vel de pace inter se conueniant, vel bellum de condicō, vti fas est, gerant.* Hæc vbi Cosroes audiit, animū indomiticum nequaquam temperare valuit, quin insolenter responderet. Fessus igitur Syros ac Cilicas delere omnes, Magnum sequi iussit exercitū, Hierapolim ducens: vbi postquā venit, exercitum collocauit, postquā vidit mœnia iā tuta ac munita, & militum præsidium firmū adesse, Hierapolitanis pecuniā imperauit, Paulū interpretem mittens. Is enim in regione Romæorum nutritus erat, ac scriba apud Antiochenos erat. dicebatur & genere, ab initio Romæus esse. Illi autē circa mœnia ædificantes spatij multū vsq; ad Orontem, qui in hac parte eminent, complectabantur; deinde terram illæ sam ac minimē depopulatam habere volentes, pondo argenti duo millia se daturos promiserunt. Tunc Magnus pro omnibus Orientalibus Cosrois supplicās non prius reuertit, quam ei Cosroes promiserit, vt mille pondo auri acceptis vniuersam in Oriente Romæorum ditionem à metu liberaret. Sic ea die Magnus inde solutus, Antiocheam versus, & Cosroes Berrhœam iuere, quæ ciuitas inter Hierapolim & Antiocheā sita, vnius iter diei expedito ab vtrisque distans. Magnus igitur, vt qui cum paucis velocius proficiscebatur, Persarum autem exercitus medietatem itineris illius tantū peragebat, quarta post die ille Antiocheam, hi in Berrhœæ suburba-

*Insolentia
Cosrois. Glo-
ria humana
comes super-
bia.*

*Magnus epi-
scopus pacē
impetrat.
Sapientia le-
gati tabella.*

*Cosrois per-
fidia, super-
bie affecta.*

*Berrhœa
capitur.*

*Quum de
placida vr-
biū deditio-
ne agitur,
tunc obsessi
in maximo
verfantur
periculo pro-
pter obsiden-
tium rapina-
e cadis a-
micorum in-
fidias.*

*Iuliani au-
dax impru-
dentia An-
tiochenorū
cladem ma-
ximam pa-
rit. Vnus ho-
mo desipiens
innumeros
alios perdit.*

num venerunt, ac pecuniā Cosroes à Berrhœis per Paulū eō missum exegit, non solum quantā à Hierapolitanis accepit, sed huius duplam. Illi autem, quod mœnibus valde expugnabilibus minimè confiderent, statim se daturos receperūt, moxque duo milia tantum argenti pondo dederunt, reliqua non facile posse se dixerunt. Cosroes autem rē urgente, illi timentes nocte sequente omnes simul cū militibus in munitionem, quæ vicina est, confugerunt, custodiāsque adhibuerunt. Die sequenti quidam à Cosroeo in ciuitatē missi vt pecuniā acciperēt, mœnibus propinquantibus clausas offenderunt portas, nullumque prope custodē aut defensorē: quod vbi rex accepit, per scalas muris adpositas, ascendendo ingressus tētare iubet: quo facto ac nullo resistente intra mœnia penetrātes, portas ipsimet aperiuūt, ac intus exercitum simul cum rege recipiunt. Cosroes igitur iratus paulo minus quin urbem omnem incenderit, arcem inde expugnare cœpit. Hic milites Romæ acriter resistentes, quosdam ex hostibus occidunt. Magna hic Cosroei de obsessis felicitas obuēnit, qui quidem in hanc arcem non expediti, sed nimio timore contra militiæ disciplinam cum e quis cæterisque omnibus animalibus confugerunt, in qua vnus tantum fons existerat, facile à tanta multitudine consumptus, causa fuit vt deditionem postea facerent. Res igitur Berrhœorum hoc modo se habuere. Magnus interim Antiocheā perueniens, ea que circa Cosroē contigerunt nunciāuit, vtque cōmuni periculo pecunia & ipsi velent occurrere suāsit. Interim à Iustiniano legati Ioannes, Rufinus, & Iulianus Antiocheam venerunt, quorum Iulianus secretorum scriba erat, quod munus à secretis Latini vocant. Is tantum inter eos dandam esse hostibus pecuniam negauit, ac Imperatoris ciuitates hoc modo emēdas. Insuper

per

per Euphemius Antiochea præsul eundem præsullem inſimulabat veluti Coſroi tradere ciuitatem in animo habentem. Quapropter Magnus re inſeſta migravit. Euphemius verò ipſe ad extremum Perſarum impetum metuens, in Cilices migravit: quò paulo poſt & Germanus venit, paucos admodum ſecum ducens, pluribus dimiſſis. Vbi ergo caſum, qui de fonte accidit, accepit; lacrymans ad Coſroem ruruſus venit, pronuſque iacens orat nihil de rebus ac bonis Berthæorum, ſed tantum corpora ſeruari. Rex miſericordia motus precibus viri facile conceſſit, quamobrem iureiurando promiſit omnes; qui in arce eſſent, ſaluos fore. Berthæi itaque è tanto discrimine incolumes arcem reliquerunt, ac abeuntes quo quiſque voluit habitauerunt, milites verò pauci conſequuti, reliqui voluntarij ad Coſroem tranſfugerunt, indignari, quòd multi temporis ſtipendium eis publicè deberetur, ac poſtremo cum ipſo in Perſas migrare.

5. Poſt hæc quum Magnus Coſroi nunciaſſet, nullo modo Antiochenos ad exoluendam pecuniã induci potuiſſe, ille cum exercitu aduerſus eos tendit. Antiocheni verò quidam cum omni ſubſtantia inde quo quiſque voluit, auſugerunt. Idem ferè & reliqui erant facturi, niſi fortè interim duces militum, Theoctiſtus & Malazes, qui apud Libanum erant, auxilio cum ſex milibus venientes eos omnino prohibuiſſent: ubi non multo poſt & Perſarum exercitus veniens apud Orontem fluiuium caſtrametatus eſt. Milites autem cum Theoctiſto & Malaze ſtatim in equos inſilientes, qui apud manus erant, ad portas adequitant, Buzen diuulgantes cum exercitu iam auxilio venire, ac receptum celeriter in ciuitatem, vna cum ipſis hoſtibus reſiſtere velle. Hic itaque Antiochenorum multi vtriuſque ſexus cum filiis ad portas contendunt, ubi ab equorum

*Euphemius
ſapientis &
de rep. ſolliciti viri
imago.*

*Qui pacem
auro redimere recuſant,
cum auro pacem,
libertatem & vitam
amittunt.*

*Perſe Antiocheam
veniunt, &
ingre diuntur.*

multitudine vt in loco angusto, proiecti ceciderunt milites verò nullis ex improuiso parcentes, supra iacentium corpora adequitabant, ex quo strages plurima facta. Sed & ad portas ipsas Persæ nullo resistente scalas adponentes, murum nullo labore ascenderunt, ac in turribus celeriter euadentes, aliquandiu descendere in urbem nullatenus voluere: sed addubitantibus ac verentibus similes,

Muro etiã occupato hostes insidias metuenda sunt.

Cosrois pro uidentia.

Multa concedere vt munitissima & ditissima vrbe potiaris sapientia magna.

oculis ac animo loca iniqua prolustrare, ac insidias hostiles suspicari videbantur. Nam ea quæ extramœnia sunt à promontorio statim descendenti, inhabitabilis ex magna parte regio est, petræ altissimæ hic eminent, ac loca prærupta. Quidam ferunt Cosrois iussu cunctatione hæc Persas fecisse. Postquam enim loci difficultatem novit, ac milites fugientes vidit, timuit ne qua necessitate inducti, retrò rursus cõuersi negociũ eis facerent, impedimentoq; essent, si ita cõtingeret, quo minus ciuitatem caperent antiquam ac omnibus potiorẽ, quas Romani in Oriente possiderent. Nam & diuitiis, & hominum multitudine, & felicitate reliqua præstabat. Pro qua consequenda Cosroes cætera contemnens, Romæ militibus quocunque vellent fugiendi potestatem fecit: quapropter manibus significantiibus Persis vti velociter fugerent, illi vnâ omnes cum ducibus abierunt per portam, quæ in Daphnem Antiocheæ suburbanũ ducit, à qua tantũ Persæ cæteris captis abstinerunt. Ex populo pauci admodũ milites sequuti sunt. Vbi verò eos Persæ non vltius procedere viderunt, è monte descendentes in medio ciuitatis apparuerunt. Hic itaque Antiochenorum plures iuuenes, ad manus venientes, primũ in pugna superiores esse videbatur. Erant enim quidã illorũ armati plurimi verò inermes, ac tantũ lapidũ ictibus hostes pellentes pæna caneant, & Iustinianũ Imperatorẽ Callinicum (nam

(nam hoc ei cognomen in bello erat) tanquam si vicissent clamabant. Inter hæc Cosroes in turri secundum Acranen confidens iussit ad se legatos venire, cum quibus aliqua tractaret. Quidam verò ex eorum magistratibus Zaberganes putans de concordia velle cum legatis in sermone venire, in conspectu regis protinus cum hac oratione accessit; *Non mihi videris, domine, ea quæ ad horum salutem pertinent cognoscere. Hi enim ante pericula tuâ spernunt imperium, victi quoque ardua tentant, & Persas grauius adstingunt, tanquam de tua pietate diffisi. Tu autem eorum, qui seruari minime petunt misereri cogitas, tum parcere minimè volentibus parcere contendis. Nam turmatim in insidiis positi, quanquam victi & militibus destituti victores passim cedunt.* Hæc Cosroes audiens, quosdam è suis primoribus ad eos misit, qui breuiter redeuntes, nihil mali euenisse renunciauerunt. Iam enim oppidanos resistentes, Persæ multitudine euerterant, ac cædes hic magna facta est. Hostes namque nulli parentes ætati, omneis obuios interfecerunt. Tunc ferunt duas Antiochenas fœminas illustres extra mœnia sentiètes quòd ab hostibus vrbs esset capta, ne quid à victoribus turpe paterentur, cursu statim ad Orontem contendisse, ac opertris flameolo capitibus, in profluètem se iecisse. Hunc itaque finem Antiocheni habuere. Hic Cosroes legatis hæc dixit; *Non procul à veritate antiquum puto prouerbium, Quod non pura deus bona, sed malis semper aliquibus admixta præbet hominibus, neque risum sine fletu habemus, resque secundas semper calamitas quedam subsequitur, ac voluptatem tristitia comitatur; denique legitima synceraque quandoque felicitate frui nusquam datur.* Ciuitatem igitur hanc pulcherrimam ac dignissimam Romæorum, cum labore deo victoriam concedente, uti videtis, cepimus. Cædem quidem hominum mihi spectanti post tot incommoda voluptati est.

Cosroes à
misericordia Zaberganis oratione, auertitur.

Et oppidanos cædi iubet.

Mulierum fortitudo est.

Cosrois ad legatos oratio, qua rerum humanarum inconstantia proposita Claudi Antiochena culpa in oppidanos reicit.

Huius itaque mali miseri Antiocheni causa sunt, qui nostris impares viribus in expugnandis mœnibus resistere voluere. Sed & iam victis, ac capta seve ciuitate, stulta audacia nobiscum etiã pariter certare constituerunt. Omnes enim Persarum nobiles ob hæc irati, omnes ad unum interfici permitterem, me regabant. Ego verò eos ut aliquo confugientes seruantur iusti, quò fas nõ putare in captos iã uti scuitia. Hæc itaque rex legatis simulata mète, ac alio tédens, loquutus est: non enim eũ latebat, cuius rei gratia fugiédi tēpus dedisset. Erat namq; omnium versutissimus, ac simulãdi dissimulandiq; peritus, tũ malorum perpetratorũ causas necitere. Insuper cõmodi gratia omnia polliceri, ac eadem iureiurando firmare, pauloque post irritare & aliò vertere paratus. Ob pecuniã quoq; ad omne nefas propriissimus: hæc deinde omnia cœlare crimina, & ore pietatē præ se ferre, facinora sanctis verbis honestare mirus artifex: sicuti cõrigit in Surenos, qui quum nihil admisissent, dolis ac modis supradictis circumuētos perdidit. Postquã enim capta ciuitate audiisset foeminã nobilẽ & ornatã ab vno barbaro manu sinistra per vim tractã, ac filium paruũ tunc lacte depulsum altera manu dimittere nolente, quod consequi non posset, pauimento illisum, ita verbis ac vultu se dolere casum hunc miserandum suis artibus ostendisse dicunt, vt etiam fleuerit, ac præsentibus quũ aliis, tum Anastasio legato deum orasse, vt eum qui causa horum esset malorum plecteret. Iustinianum videlicet norans, quum se probè sciret illorum esse causam. Hæc igitur natura Cosroes versatilis rex Persarum factus est, quum Zamas, qui ætate prior, altero tamen captus oculo successurus esset. Denique nullo labore aduersarium est potitus, ac mala Romanis quor voluit intulit. Cupiens enim fortuna magnum in futurum aliquem facere, nullo resistere valente id peraruit, neque viri dignitatem

Cosrois mores & versutia Tyrãni expressa effigies.

Inctuosum casum desinet sed crudelibus lacrymis seuis princeps.

ERSICO

ratem considerans : neque quod nihil eorum, quae oportet, fiat, neque quod multi querantur, ac eam accenserent, penitus curans, quod semel constituit id exequitur. Nunc ad rem propolitam reuertor. Cosroes capta Antiochea, exercitui praecipit, vti Antiochenos sparsim fugientes caperent, substantiamque omnem ac bona diriperent. Ipse autem cum legatis in templum a monte descendit, quod ecclesiam vocant. Hic tantam aurum argentique, ac aliarum rerum gazam, margaritisque pulcherrimas repperit, ut praeter caetera latis haec essent, ut inde ditissimus discederet. Quae omnia educi extra moenia ut domum ferrentur, iussit. Post haec vniuersam civitatem incendi mandauit: rogantibusque legatis, ut tantum templo parceret, pro quo precium se daturus receperunt, facile concessit, relictiisque tantum paucis patrandum incendio, ipse in castra cum reliquis se recepit, in eo loco, ubi ab initio consistere. Tantam igitur Antiochenorum calamitatem Deus omnipotens prodigiis quibusdam apud eos futuram significauit. Signa enim militum, qui hic iam dudum consistere solebant, fixa ac in Solis occasum spectantia, conuersa in Orientem, ac rursus in ordine pristinum reuersa nullo attingente apparuere. Haec milites contra alios proximis, tum Quaestori militariae sumptus ostenderunt, signis adhuc penes se mouentibus. erat autem hic Taurius nomine vir admodum prudens et Mopsa Vestigiae civitate profectus. Nonnulli sane interpretati sunt, quod a rege Occidentali ad Orientalem huius urbis potentia quandoque perueniret, neque ulla arte quin haec uti euenit paterentur vitari potuisse. Ego vero haec posteris prodens non habeo dicere, quid profecto Deus voluerit res viri vel loci sublimes facere, rursusque easdem perdere ac obscurare ex nulla communi nobis cognita causa: quum fas dicere non sit, cum facta ab eo sine ratione non procedere, qui quidem Antiochea tunc a viro

Antiochea direptio & conflagratio.

Templo, non pietati, non iustitiae, non humanitati parci Cosroes.

Prodigiis prodigiosa vitam ducentes homines ad meliorem mentem reuocantur.

*Incedij lu-
Etiosa de-
scriptio.*

nefando perditū iri, ac solo æquari sustinuerit, cuius vrbis pulchritudo ac magnitudo tunc quoque abscondi non potest. Ecclesia igitur, vti supra narraui, tantū relicta eorum cura Persarū, quibus res hæc mandata fuit, relictae quoque circa Cerateum appellatum domus multæ, nulla tamen hominum prouidentia, sed quoniā in extrema ciuitatis parte a cæteris disijunctæ ædificiis fuerunt, nullo modo ignis eò penetrare valuit. Extra verò moenia etiam barbari cūcta incenderūt, præterquā sancti Iuliani templū, ac domos ei proximas, vbi legatos diuertere contigit. Moenia verò ipsa nusquam attigerunt.

*Rom. legati
ad Cosroem.
Positā se-
dis agis ob-
ticienda. In
commenda-
belli propo-
nenda, vti ad
melio rem
mentem re-
ducantur.*

*Iustiniāni
desensio.*

*Petitio lega-
torum.*

6 LEGATI paulopost rursus ad Cosroē venientes hæc dixerunt. Nisi corā te, o rex, verba forent, nunquam existimaremus Cosroem Cabadis filium fines Romanorum armis inuadere, iusurandum nuper adhibitum, quod inter homines supremum ac firmissimū fidei pignus esse videtur, irritum faciendo, tum fœdera soluendo, quoniā spes sola relicta non tuto inter belli incommoda viuenti. Nec aliud hoc esse quis dixerit, quàm hominum cultum in ferarum vitam commutare. Nam si concertantes nunquam inter se conuenirent, infinitum omnino bellum esset: quod si finem non est habiturum, de statu hominum ac natura eos, qui in illo sunt occupati, est aptū dimouere. Quod autē paulo ante significans per literas querebaris fratrem tuū Iustiniānū primum fœdera soluisse, sane respondimus, quod si nihil ille admisit, non fas te nunc cōtra nos venire, si autē aliquid tale ab illo fieri cōtigat, tibi hæcenus licuerit noli ulterius nobis querendi occasione præbere, ut melior illo videaris: qui enim in malis inferior, idē in bonis iure superior apparebit. Quamquā nos scimus Iustiniānū Imperatorē nunquam contra pacē venisse. Te igitur rogamus ab his in Romæ eos abstinere iniuriis, vnde de Persis nullus proueniet vsus: tu verò hæc tantum lucrabere, ut nefanda opera in tuos nuper fœderatos perpetrādo minime ex officio facias. Hæc à legatis dicta vbi Cosroes audiuit, instando

instando adfirmare conatus est, à Iustiniano initiū malorum prouenisse, nonnullasque causas, quas ille præbuit, commemorauit; quarum aliqua defensione dignæ, nonnullæ friuolæ satis ac contemnendæ: maxime ipsius epistolæ belli causas ostendi petebat, quæ ad Alamandarum & Hunnos ab eo scriptæ essent, sicuti mihi supra narratur. Virum quidem Romæum in Persarum fines ingressum, vel hostile aliquid perpetrasse, dicere aut ostendere non habuit: legati enim causas partim non in Iustinianum, sed in quosdam ministros retulerunt, partim verò dicta non sic esse exceperunt. Denique multam pecuniam Cosroes à Romanis petens, sanè ostendebat non in perpetuum pacem se facturū.

Amicitia enim ob pecuniam inter homines facta, cum eadem absumpta consumitur. Oportet igitur, inquit ille, certum dare quotannis aurum, vt firma sit in futurum pax. Sic Persæ Caspias custodient portas, nec ex his aut ob ciuitatem eorum Daras aliquid incommodi patientur Romæi. Ergo dicunt legati, tributarios Persæ habere volunt Romæos? Minime, inquit Cosroes, sed milites seruos habebunt in futurum Persas Romæi, certam seruitij operam exhibentes, quoniam & Hunnis quibusdam, & Saracenis annum aurum præbetis, non tributū debitores existentes, sed vt vestros fines incolumes in omne tempus custodiant. Hæc itaque inter se legati & Cosroes disceptantes in hoc demum cōuenere, vt Cosroes in præsens quinquaginta milia nummū aureorū, ac totidem perpetuo singulis annis accipiat, neque ipsos vltierius lacerare deberet. Atque hoc modo legati firma in futurum foedera fore pollicentes, obides dederunt. Tunc rex cum legatis ac toto exercitu Seleuceam ciuitatem maritimam cxx. stadiis ab Antiochea distantem venit. Hic verò neminem Romæorum inueniens, aqua marina tantum locus, Soli ac aliis

Cosrois pertinacia. Summa inter homines potentia comes arrogantia, qua nugas obtendit, vt se tueatur.

Et tandem in impudentiam erumpit.

Tributo nomen aliud darum. Cosrois astutia.

Romæi Persarum tributarij.

Pax constituta.

Cosrois cerimonia.

uari sustinuerit
 ut dicitur uoc qu
 gatur, vt supra
 Persarū, quibus
 ue circa Cere
 a tamen homi
 em ciuitati p
 ont, nullo m
 ero mania et
 qui sancti lib
 i legatos dicit
 quam attingit
 ad Cosroē ven
 i, verba fore p
 is filium fuit
 super adhibita
 si nūi fides p
 a soluendo, qu
 ommoda r
 huminum ab
 incertantes no
 no bellum t
 hominum ac u
 dimouere. Qui
 rebatur fratre
 is respondimus
 tra nos venis
 actenus licet
 re habere, ut m
 idē in bonis
 ius Iustiniano
 e igitur roga
 Persu milia
 e, vt nefanda
 nime ex offe
 es audiuit,
 instando

*Legati agrè
concedunt
quod recusa
re non au-
dent.*

*Daphne
suburbium
Antiocheæ.*

*Templum
Michaeli-
num Cosroes
incendit. Fe-
rocem hoste
(qualis Cos-
roes fuit) ir-
ritare peri-
culosissimū.*

*Pars crucis
domini A-
pameæ.*

*Opinio Apa-
meensium cru-
cem pro cru-
cifixo ado-
rantium le-
gem Chri-
stianis Chri-
stum non li-
gnum ado-
rantibus im-
ponere ne-
quit.*

quibus voluit diis sacrificauit: inde in castra p̄tuea-
nien, se maxime cupere ciuitatem vicinam Apa-
meam, inuisere dixit. concesserunt id agrè legati
hac conditione, vt ipse vr̄bem spectaret, & inde ar-
genti libras mille ferret, & deinde nihilo turbato re-
tro adequitaret. Nam pro comperto iidem habe-
bant, regem ea tantum de causa illuc velle proficif-
ci, vt sumpra non digna excusatione & ciuitatē &
agrum popularetur. Tunc Daphnem venit Antio-
cheæ suburbianū, vbi nemus amœnū fontibus aqua-
rū irriguū, cæteraq; digna opere mirādō cōspici-
tur. Hinc vbi Nymphis sacrificauit, abiit; saluis cæ-
teris, tantum Michaelis archangeli templum cum
quibusdam domibus incendit ex hac causa. Vir
quidam Persa equo inuectus in exercitu Persarum
clarus ac Cosroi notus in locum præcipitem circa
Tretum appellatum venit cum aliis nonnullis, v-
bi templum est Euaridis architecti opus. hic iuue-
nem Antiochenum nomine Aimachum, arte lani-
nium, solum absconditum adspiciens, relictis sociis
persequitur: ille fugiens lapide hominem in fronte
petit, quo ictu cadentem protinus idem ense iugu-
lauit, ac armis & atro, si quid habebat, spoliauit. E-
quo deinde ascenso abiit, qui siue fortuna, seu
locorum vsu fretus, cælare inimicos ac fugere tu-
tus potuit. Hæc Cosroes discens ac dolens, tem-
plum, vt i supra memorauimus, iussit incendi. Post hæc
cum exercitu Apameam venit, vbi pars crucis do-
minicæ magnitudinis cubitali visitur, ab homine
Syro huc clam delata, quam oppidani magnam e-
ius loci tutelam esse existimant, ac venerantur, the-
ca ei condita lignea, quam auro multo ac gemmis,
tribus sacerdotibus custodiendam tradiderunt, in-
super quotannis certa die adorant. Tunc itaque A-
pamiensis populus videns Persarum exercitum ad
se venire, in magna trepidatione suere, Cosroemq;
audien-

audientes, ut minimè promissis maneret, Thomam
urbis præfulem adeuntes, rogauerunt crucis lignū
eis ostendi, ut eo viso feliciter morerentur. Ille ve-
rò quum eis morem gefisset, spectaculum fieri cō-
tigit sermone ac fide maius. Præfule enim id tenē-
te ignis iubar supra ferebatur: vnde in templi tho-
lo splendor præter solitum apparens, illum conti-
nuo circumeuntem sequebatur.

7 Post hæc Iustinianus ad Lazos quum ma-
gistratus alios, tum Ioannem Zibum cognomento
militi, hominem sane obscurum, ac duce factum
non ob aliam causam, quam quod omnium homi-
num pessimus, ac pecunię reditus vndecunque vel
contra fas repperiret, qui Lazorum ac Romęorum
res omnes magnopere turbauit. Is Iustinianum
induxit ad excitandum in Lazis ciuitatem nomine
Petram, vbi ipsemet tanquam in arce permanens,
res Lazorum improbe administrabat. Nam salem
& alios commeatus Lazis necessarios in Colcho-
rum terram mercatoribus importare non licebat,
néve aliud inde exportari, sed ipse monopolium
tantum faciebat, omnibus officinis præfectus e-
rat, omnia solus emens, ac eadem Colchis vendēs,
non uti mos erat, sed uti volebat. Qua de causa bar-
bari illum præesse sibi ægre ferebant, quem ferre
nullatenus volentes, de deditioe ad Cosroem &
Persas cogitauerē. Quapropter legatos clam Ro-
mæis ad eum mittunt, quibus ante omnia man-
dant, ut iureiurando accepto caueant ne Romæis
rursus tradantur. Igitur hi in regis conspectum ve-
nientes, hæc dixerunt; *Si quos villo tempore subditos
ad homines sanè impios quomodocunque deficientes, for-
tuna quanquam immerentes ad pristinos dominos feli-
citer reduxit, tales esse nunc Lazos, maxime rex,
existima. Colchi enim Persarum socij superioribus
temporibus existentes multa eis comoda attulere,*

*Nebulo ter-
ra filius, &
auarus ni-
hil boni pra-
stare potest.*

*Inde conspi-
rationes
subditorū,
& ad aliū
principem
legatio. Vi-
deant igitur
reges quos
præfectos
populi con-
stituant.*

ipsique pariter receperunt: quorum monumenta plurima in literis nos habemus, quanquam in tuis regis in praesens seruantur. Tempore vero post, siue à vobis neglecti, siue alia de causa non satis super his exploratum habemus, cum Romæ sœdera inuerunt. Nunc vero & nos & omnē nostram regionē, o rex, vobis tradimus, ut his ex vestra potestate utamini, tantū rogamus, ut ita de nobis

Legati La-
zerum ad
Cosroem o-
ratione sua
tyrannidem
mali prae-
feli depin-
gunt.

consideretis. Si quidē nihil graue à Romæis passi, sed erga eos ingrati ad vos confugimus, has nostras preces reycite, nō vobis fideles esse Colchos aliquādo putātes: amicitia tātū dissoluta mores post illā ad alios conuersa erūt argumēto. At si sermone quidē Romæorū amici, re verō captiui ac serui facti, alioquin fideles, opera passi sumus ab his, qui tyrannidē in nos exeruerunt, impias recipite nunc seruos, quos amicos ante habuistis, odio persequimini crudele

Obediētiā
Cosros poli-
centur.

tyrannidē, vobis ac iusticia vestra digna faciētes. Non enim quod ipse nihil iniuste facias, iustus eris propterea, si eos qui ab aliis iniuriā patiūtur, vbi tibi potestas erit, non defendas. Singula enim dicere quae cōtra nos ausi sunt exē

De Romæo-
rum super-
bia, crudeli-
tate, avari-
tia exposu-
lant.

crabiles Romæi, nō ab re fortasse narrare. Imprimis nostro regi specie tātū regni relicta, ipsi rerū potestate usurparūt, iacetq; rex in minis tri sorte, ducis metuēs imperiū: exercitū nobis magnū induxerūt, non ut regionē à grassantibus custodiāt, quā nullus vicinorū nobis prater Romæos noceat: sed ut nobis velut in carcere vinculis nostris potiātur rebus, cōmodiorē sic nostrorū honorū rapinā fieri existimātes. Vide insuper in quā venerint cogitationē, ut ea, quae ad usum superuacanea apud illos esse cōtingūt, miseros Lazos vel nolētes emere cogāt: quae verō Lazorū terra ad usum rerū optima fert, fide ex nobis mercari cōtēdūt, precio voluntate magis potētū indicato. Sic cū necessariis omnem etiā pecuniā à nobis auferunt, sub honesta mercatura nomine nos nostrāque violādo. Praeficitur nobis nō rector imperijs, sed vilis institor nostra tanquā in officina quadā negociādo. Nobis igitur rebellionis causa huiuscemodi existēs, sius fasq; vti videtis pra se ferre videtur. Nūc verō

Defectionē
suam ad
Persas affir-
mant esse in-
fissimam.

quantā

quanta vobis ex nostra accessione, si nos recipiatis, utilia prouenient, dicemus. Regnū imprimis antiquissimū Persarum imperio adicietis, ex eoque prorogata latē dominationem obtinebitis, ex nostra item regione Romæorū mare exercere potestas erit: vbi si, o rex, naues comparabis, facile tibi fuerit ad palatium vsque Constantinopolitanum percurrere, quum nihil intermedium obstat. Adde quod in vobis etiam erit, ut vicini barbari singulis annis Romanorum fines populentur. Montibus enim Caucasus nimumentum vsque huc Lazorum fieri regionem omnino scire potestis. Duce igitur iustitia, & utilitate suadente nostros suscipite sermones, quos profecto neglectos ex nullo vobis vsu putamus esse. Hactenus legati. Cosroes autem his lætatur, ferre auxilium Lazis promisit, legatōsque interrogauit, si cum magno exercitu Colchidem adire possit, quoniam à pluribus accepisset, quod difficilis hæc aditu vel expedito esset, ob loca vehementer prærupta, tum arboribus densis ac continuis itérque omne obumbrantibus. Illi vero omni Persarum exercitui facilem fore viam dixerunt, si arbores incidentes ad loca prærupta deiicerent, cuius se se duces Persis futuros pollicerentur. Hac igitur monstratōne Cosroes erectus, multum congregauit exercitum, seque ad iter adinxiit, minime Persis prodito consilio, præterquā quibus arcana communicare consueuit, legatōsque denunciauit, ne quid & ipsi gestorū inter eos efferrent, sed in Iberiam Orientalem se iturum simularent, ut hic res constituturus, quod gentem Hunnicam diceret in Persarum fines irrupisse.

8 INTER hæc Belisarius in Mesopotamia vndecunque exercitum conscripsit, ac certos exploratum regionem misit. Ipse autem hic hostibus occurrere volebat, si quam rursus excursionem in fines Romæorum fecissent. Ibi denique milites disposuit nudos atque inermes ex magna parte existē

Vtile & iustum esse ostendunt, ut Cosroes eos in fidem suam recipiat.

Cosroes Lazos in fidem accipit.

Legati Persis viam aperiuunt.

Silentium Persis apprime commendatum.

Belisarius iterum Persis opponitur. Potentissimus hostis non nisi à sapientiss. duce reprimatur.

tes, ac Persarum nomina horrentes. Interim exploratores reuersi, nullam hostium irruptionem esse, in bello tantum Hunnico Costroem occupatum nunciant. Belisarius hæc audiens, simulque videns Aretam cum multo Saracenorū exercitu venientem, tum Imperatorem ei per literas præcepisse, vt hostilem subito inuaderet, cum toto exercitu irrumperere decreuit, prius tamen præfectos omnēis apud Daras hæc est adloquutus;

Belisarij ad suos oratio.

Vos omnes, commilitones, iam dudum belli peritissimos vidi, tantum in presens cogi, non vti exhortationem aliquam facturus, vestros animos in hostes magis impellam, quam non oratione apud vos opus esse certo sciam, quæ vos faciat audentiores, sed vt in bellum ituri consilium incamus, ac potiora ex omnibus, quæue ex re

Consilia prudentia armis tutiora sunt.

atque usu Imperatoris nostri sint, magis eligamus, Bellum enim præter cetera sana ac diligenti consultatione administratum feliciter succedere solet. In quo ante omnia deliberaturos vos ab omni pudore ac metu vacuos esse decet. Timor enim mentem agens at-

Ab his metus & pudor absint.

tonitam non sinit utiliora decernere. Pudor vero sepe adumbratam bonorum opinionem cogitationem in contrariam deducit sententiam. Si quid igitur vel Imperatori, vel mihi deliberatum esse super rebus instantibus vobis videtur, hanc omnino abiicite opinionem: quum ille procul a rebus nostris gestis existens non valeat occasionibus actiones adcommodare, ex quo timor ei nullus contra ipsum euntes rebus nocituros fore.

Ducis summi modestia, inferioribus ad consilia danda promptiores reddit.

Me autem & hominem existentem, nec longo iam tempore ex Italia huc venientem, non latere aliquid ex his, quæ sunt facti opus, consentaneum non est. Quamobrem meam minimè respicientes sententiam, vos hodie decet quæcunque & nobis ipsi, & Imperatori nostro salubria sint, audacter enarrare. Nos enim commilitones huc ab initio venimus, vt excursus hostilem in nostros fieri fines prohibeatis: nun;

verò

verò rebus nobis præter spem melius succedentibus, superest de his consultare, ob quæ nos esse congregatos fas puto, nihil profusè verentes quæcunque utiliora videantur manifestari, eo quòd Belisarius suis præfectis sic dixit. Mihi nanque animus volenti non erat, in omnes, quæ cognosco, efferrì. Sermo enim in castris circumlatus, arcana conservare non novit, quòd velociter procurrens usque ad hostes diffunditur. Videns autem multos ex vobis desidiosa quadam euntes, & quemlibet belli imperatorem esse cupientem, dicam quæ oportet, illud imprimis inferendo, quòd in exercitu multis libera voluntibus voluntate fieri aliquid pulchrum aut gloria dignum non poterit. Existimo igitur Cosroem adversus alios euntem barbaros propriam regionem non sine idoneo præsidio reliquisse, sed & in hac ciuitate Nisibi, quæ prima est inter omnes, milites tot numero ac tales virtute constituit, ut apti sint nostris irruptionibus resistere, quum præsertim ducem habeant Nabadem, qui secundum Cosroem ipsum gloria ceteraque exestimatione primus apud Persas esse videtur, ac puto nostrum exercitum inuadet, nec exitum nobis alia via, quàm prælio superatus daturus. Si quidem prope ciuitatem pugna fuerit, non ex æquo nobis ac Persis certamen erit. Ipsi nanque ex loco munito exeuntes, si vincant, cum magna nos audacia insectabuntur: si vincantur, facile nostram insectationem fugient, quod hæc brevis admodum fuerit, in ciuitatem se statim recipientibus, quam inexpugnabilem militibus eam defendentibus videtis: si autem hostium nobiscum ad manus venientium potiamur, multa mihi spes est ciuitatem capiendi, fugientibus enim inimicis, vel simul commixti, intra portas, ut par est, & nos irruemus, vel nos eos præuenientes in alteram cogemus confugere regionem, Nisibim verò sine defensoribus facile consequemur.

Vtilia nunquam celanda, sed in exercitu inter duces subsilentio continenda: & milites ad officium reuocandi. Multitudo etenim ducum exercitui cladem infert.

Hostem validissimum omittendū esse suadet.

Et persuadet sed non omnibus. Nec enim milites dicto audentes facile repertias.

Confidentia nimia, vel potius temeritas superba exercitū laccerat.

Inde prælii cruenti facies, & parum honesta utrinque sua.

Hæc Belisario dicente, cæteri obtemperauerunt, ac cum ipso in castris manserunt. Petrus autem Ioannis amicus illius, qui militum in Armenia dux non paruum admodum exercitus partem habebat, non procul a mœnibus stadiis decem quietus manebat. Belisarius autem & eos, qui secum erant, in acie ordinavit, & his qui cum Petro erant mandavit, ut in pugna parati essent, donec ipse significaret, ac probe animaduertent, quemadmodum barbari circa meridiem in ipsos exibunt: quoniam ipsi in diei serum cibum capere consueverunt, Romæi verò circa meridiem, Belisarius igitur hæc admonebat. At illi, qui cum Petro erant, mandata despicientes, circa meridiem sole gravari (nam vrbs ea vehementer æstuosa existit) & arma posuerunt, & inimicos minime curantes, sicut hic ortos nullo ordine comedebant. Quod Nabades animaduertens, multo cursu in eos cum exercitu contendit. Romæi autem, quum è mœnibus exeuntes barbaros vidissent, (nam clarè conspici ut in campo accliu euntes poterant) ad Belisariū miserunt rogatum, ut eis subveniat. Ipsique sic, ut erant incondiri atque imparati, multo tumultu occurrerunt. Qui autem cum Belisario erant, nondum accepto nuncio, Persarum motum ex puluere videntes, cursu auxilium ferebant. Persas verò interim irruentes Romæi minimè sustinentes, in fugam sunt versi. Hostes verò insequentes, raptò ex Petri signifero vexillo, ex eis quinquaginta interfecere, omnisque proculdubio periissent, nisi Belisarius & qui cum eo erant exercitus laborantes excepissent. Primos namque omnium Gothos cum densis ac longis hastis venientes, Persæ non sustinentes, in fugam se verterunt, quos Romæi simul cum Gothis insequentes, cl. interfecerunt, breuiterque durante persequutione, hostes intra mœnia

112

nia se receperunt. Tunc autem Romæi omnes in castra Belisarij reuerterunt. Persæ autem postera die in turri quadam signa Petri ablata loco trophæi constituentes in hostes cum risu insultauere, exire tamen non audentes se in ciuitatis præsidio tenebant.

9 BELISARIVS quoque quum Nisibim videret natura loci munitam admodum existentem, desperata expugnatione vterius ire maturauit, vt excursu hostibus officeret, quumque toto exercitu vnus iter diei peregisset, incidit in arcem, quam Sisauranum vocant. Persæ hic coloni quamplures & Persarum equites octingenti in præsidio erant, quibus vir nobilis Belefmaches præerat. Romæi itaque prope castrametantes arcem obsidebant, ac impetum in mœnia facientes, repulsi fuere, plures tamen interficientes. Nam & muri inexpugnabiles munitione, & à barbaris acerrimè defendebantur. quàm obrem conuocatos ad se præfectos Belisarius hæc est adloquutus; *Multorum experientia bellorum commilitones, dedit nobis & in rebus dubiis futura posse conytere, & deliberando deligere potiora.* Scitis igitur quantum est periculum exercitum in hostilem multis post terga munitissimis locis, multis etiam in his fortissimis viris relictis proficisci, sicuti & nobis in præsens contingit, quos relicta Nisibi vterius procedente, nonnulli hostes clam infecuti in oppidis ex insidiis deprendere conantur, in quos si fortè inciderimus, ad pugnam venire opus erit. In medio igitur constitutos, ac vtrinque oppugnatos indigna profecto pati periculum fuerit: quod si forte in pugna inferiores fuerimus, reditus vobis in patriam omnino interclusus nulla via patefiet. Ne nunc de ingressis stulto vtentes consilio, nos ipsos spoliasse videamur, neque contentione res Romæorum perdamus. Insulsa enim audacia in exitium ducit, prudens verò cunctatio seruare satis est apta. Quare censeo, vt nos hic ad arcem hæc ob-

*Expugnatio
nes diffici-
liores omit-
tenda, vt cer-
to dāno ho-
stē alibi af-
ficias.*

*Belisarij ad
suos oratio.*

*Periculum
quale in bel-
lo vitandū.*

*De reditu
magis quā
de ingressis
cogitandū.*

Bellum pro hostiū quos aggredieris cōsideratio- ne, gerendū est.

Sapienti dū ei fides adhibetur.

Aretæ profecti successi.

Res hostiū, priusquam abiquā au- deas, diligenter inue- stigā.

Obsessos, ver- bis tenta et vince, ut vuis arcas.

fidendam consistamus; Aretas cum sociis ad oppida Assyriæ, ut paulo post Syria proficiscatur. Saraceni enim expugnare mœnia minime sunt apti, at excursionibus ac prædis habiles: simul secum adsumptis militum fortissimis nonnullis, ac nullo fortasse resistente omnia populentur: si in potentiores incident, facile ad nos reuertendo incolumes seruantur. Nos verò si deus dederit hanc arceam capere, sic cum toto exercitu Tigrim trajiciemus, ut non retro metuentes insidias, res Assyriorum, quo se loco habeant, prospicere possimus. Hæc Belisarius dicens, probe visus est omnibus consultasse. Aretam itaque cum suis in Assyriam ire iussit, cum eoque milites mille ac ducentos, doryphoros ite duos Traianum & Ioannem, Phagam cognominatum, ambos in bello claros: quibus præcepit, Aretæ in omnibus obtemperarent: ipsi verò Aretæ, ut in prociectu omnia excurrat, ac in castra reuertatur, nunciaretque si quis Assyriorum exercitus appareat. Igitur hi Tigrim transmittentes inter Assyrios consistere, ubi optimam reperientes regionem, ac longo tempore ab hoste incolumem & incustoditam, excursionem multa prædantes oppida, magnas adsecuti sunt opes. Tunc Belisarius quosdam Persas comprehendens, nihil esse in arce ad usum necessariorum omnino didicit. Non enim, sicut apud Daras & Nisibim, in publico cibaria deposuerant, sed hostium exercitu ex improviso in eos irruente, illorum partem exportauere: subito autem pluribus in arceam fugientibus, necessariorum penuria, ut par erat, premebantur. Quod Belisarius animaduertens, Georgium virum prudentissimum, ac eius arcanorum participem misit hos homines tentatū, si qua conditione posset oppidum accipere. Georgius autem iussa faciens multa eos blanditia palpando induxit, ut accepta fide de salute seque ac arceam dederent Romæis. Sic itaque Belisarius Sifaurano

Saurano potitus moenia solo æquauit, colonos omneis Christianos, ac olim è stirpe Romæos existentes illæsos dimisit. Persas verò simul cū * Bleschamo duce Byzantiū misit, quos Iustinianus postmodum in Italiam contra Gothos pugnaturos ire iussit. Et hæc quidè quo ad Sisauranorū arcè sic se habent. Aretas autem timens, ne à Romæis eius præda caperetur, non amplius in castra reuerti volebat. Mittens itaque è focis quosdam explorandi gratia, iussit clam subito reuertentes significare, an aliquis hostium magnus exercitus apud fluuij transitum consistat. Quapropter Traianum & Ioannem admonet, alia euntes via in Romæorum terram reuerti. Ad Belisarium igitur non amplius venerunt, & habentes Euphratem fluuium dextrorsus, sic in urbem Theodosiam prope Aborram fluuium iuere. Belisarius verò ac Romæorum exercitus nihil de hac expeditione audientes, in formidinem ac suspicionem quidem non mediocrem venerunt. Tempore igitur iam longo in ea obsidione consumpto, contigit multos hic Christianos febre maligna corripi, quod Mesopotamiæ præsertim pars illa Persis finitima sit, omnis vehementer æstuosa, vbi minimè aduerti Romæi, ac è Thracia valde huic ob frigus cõtraria veniètes, in oppido tam solis ardorib. obnoxio, & tuguriis quibusdã suffocantibus æstatis tẽpore viuentes, sic valetudinarij sunt facti, vt tertia ferè pars exercitus semisepulta iacuerit. Omnes igitur inde discedere, ac domum reuertimaturauerunt: maxime verò omnium Belisarij militũ præfecti Rhecitangus & Theoctistus, videntes quod Saracenorū stipendij tẽpus præterisset. Igitur Belisariū frequenter ad euntes missione postularunt. Quamobrem Belisarius omneis aduocans præfectis consiliū indixit, vbi Ioannes Niceri surgens hæc ait; *Optime Belisari, nullũ vnquã neq; fortunã*

* Blescham
ches supra.

Præda retinenda cupiditas sapissimè me membra exercitus à toto corpore auellit.

Longa obsidionis & exterarum regionum atque alieni aeris incõmoda.

Ioannis ad Belisarium oratio.

neque virtute ducem æque atque tu es me vidisse fateor, qui gloria rerum gestarum non solum Romeos, sed barbaros omnes vicisti. Hanc itaque famam diligentissime conseruabis, si nos viuos in Romanorum ditioem perducere poteris, sicuti nobis omnibus spes est. De hoc enim exercitu sic habes considerare. Saraceni quidem ac milites quique fortissimi Tigrim flumen traýcientes, non video quomodo die superiore ad hoc fortuna peruenerint, ut neque nuncium mittere aliquem ad nos curauerint. Rhecitangus & Theoclistus dubitant, uti plane vides, statim Alamandari exercitum in Phœnicibus mediis esse, ac ibi oppida omnia populari. Præterea ex hic reli-

*Ratio hostes
accidunt,
milites lan-
guent, auxi-
lium procul
distitum est.*

Etis tot sunt valetudine correpti, ut longe plures, quam ministri, aut ferentes impedimenta existant. His igitur sic existentibus, si quid hostile vel ibidem manentium vel retro euntibus nobis occurrerit, nullus casum Romæis apud Daras existentibus nunciare posset. Nam ulterius procedere ratione non facile posse nos existimo, donec igitur spes aliqua relinquatur, quæ sunt ad reditum, cogitandum. His autem, qui in huiusmodi sunt constituti periculis, de hoste inuadendo potius, quam euadendo meditari summa stulticia. Hæc Ioannem dicentem cæteri laudare, in tumultumque excitati reditum postulabant. Quapropter Belisarius ægrotis primum in curribus positis, exercitum retro consequi iussit. Vbi primum in finibus Romæorum fuerit, de gestis ab Areta certior factus, nullum tamen eum iudicium subire voluit, quod in conspectum nondum venisset. Romæorum igitur irruptio hunc habuit finem.

*Dux prudens
vultu paret
consilio.*

*Prosperi suc-
cessus Ro-
maorum
Cosroem de
exercitu re-
ducendo co-
gitare co-
gitat.*

IO COSROI interea Petram capienti, nunciatur Belisarij in Persidem ingressus, & apud Nisibim pugna, & arx Sisauranorum amissa, & quicquid rerum Areta vltra Tigrim penetrando gesserit, statimque presidio relicto, ipse cū reliquo exercitu ac Romæis captiuus in Persidem reuerit. Hæc autem

autē in secunda Cosrois expeditione fieri contigit. Belisarius deinde à Iustiniāno Byzantium reuocatus, ibidem hibernauit. Vere postea ineunte, Cosroes tertiam in Romæorum regionē irruptionem maximo fecit exercitu, Euphratem dextrorsus habens. Candidus autem Sergiopolis præsul postquā Persarum exercitum prope mœnia perspexit, timens & sibi & ciuitati, quod pacta inter eos priora non seruauerit, sese vltro excusans Cosroi occurrit, ac rogans ne propterea ciuitati sit iratus : nam ei pactam pecuniam nunquam fuisse, quam ei pro redemptis Surenis, vti supra commemorauimus, debebat. Cosroes autem ipsum in custodiam duci, ac eius corpus probris omnibus adfici, pecuniam deinde duplam, atque prius conuenerat, exolui iussit. Ille verò Sergiopolim aliquos mitti rogauit, qui omnem preciosam templi supellectilem auferrent, cum quibus etiam alios ipse misit. His Sergiopolitani quæcunque sunt in illa tradiderunt, sibi nihil aliud relictum dicentes. Quumque Cosroes nō satis hoc esse diceret, aliq; expeteret, adhuc alios de bonis eorum nomine quidem vestigatum misit, re autem vera vt urbem caperet. Sed quando diuinitus datum non erat, vt ea potiretur, quidā e Sarracenis Christianus, alioquin sub Alamandaro militans, Ambrus nomine, nocte per muros ascendens, omne consilium ciuibus nunciauit, suasitque nullatenus Persas in urbem recipiendos. Sic igitur a Cosroe missi sine effectu reuerterūt. quamobrē idē urbē euertere statuit, protinusque exercitu sex milium misso mœnia obsidere atque oppugnare cepit. Sergiopolitani autem fortiter ab initio resistētes, deinde periculū metuētes, ciuitatē hosti dedere decreuerunt. Milites enim non plus quam ducenti erant. Sed Ambrus rursus ad mœnia noctu veniens, duorum tantum spatio dierum Persarum

Candidi episcopi pro suo grege factū, captiuras, probra, multa.

Templi suppellex pro pastoris & gregis redemptione ablata.

Dei benignitas Sergiopolitanorum saluti mater consultat. Ambrus erga obsessos charitas. Intra Deus vili instrumento, tanquam exigua quædam machinatio, suolaborat.

obfidionem duraturam dixit, aqua eis deficiente, quapropter illi nullatenus in sermonem cum hoste venerunt. Interim vero barbari prementem, qui inde discedentes ad regem venerunt, qui Candidum adhuc non dimiserat, oportebat enim, existimo, illum tanquam perjurum a sacerdotio delicti. Et hæc quidem sic se habuere. Postquam vel in Comagenorum regionem, quam Euphratistam vocant, Cosroes venit, ad urbis supradictæ expugnationem amplius non redire decreuit, sed ex improviso vsque ad Syros partem ciuitates capiendo, partim pecuniam imperando ibat, uti mihi supra narratur. In animo quoque habuit relictam in Palestinam tendere, ut quum alia, tum Hierosolymitani templi sacram ac pretiosam suppellectilem prædaretur. Hanc enim regionem bonam, tum colonis auri diuitibus cultam audierat. Romanorum autem præfecti & milites hostibus occurrere, vel eunti esse impedimento nullatenus statuerunt, tantum loca hostilia capientes, ut quilibet poterat eadem custodire ac seruire satis esse putare. Interea Iustinianus audiens veram Persarum expeditionem, rursus Belisariam contra ipsos misit. Is igitur equis publicis inuediis, quos Veredos vocant, sine quibus exercitus non erat, celeriter in Euphratistam peruenit. Iustus autem Imperatoris fratris filius Hierapoli, quò confugerat, vna cum Boze & aliis quibusdam erat, qui audientes Belisarium hic procul esse, literas ad eum in hanc sententiam scripserunt; *Cosroes, uti plane scis, contra Romanos rursus venit, exercitum longe priore maiorem adducens, sed tu velociter ad nos propera, si quidem potes, clam inimicis, ut & tu te imprimis, deinde nos vna cum Hierapoli inuolumes serues.* Belisarius his literis perlectis, eorum consilium ac timorem minime collaudans, statim ad Europum oppidum peruenit,

Cosrois illius animus neque sacris neque profanis parcat.

Romanorum prudentia.

Belisarius in orientem redit.

Iustus ad Belisarium litera.

Belisarius responsio.

pervenit, quod prope Euphratem est situm, ibique collecto vndecūque exercitu castrameratus Hierapolis præfectis hæc rescribit; *Si quidem adversus alios homines, quam Romæorum subditos Cosroes proficisceretur, bene ac tuto vobis consilium, quibus procul a malis tantum quietis esse licet, quam in periculum non necessarium sponte se obtrudere magna sit clementia. Si Prudens con- autem nunc Barbarus inde discedens aliam Imperatoris filium. nostri regionem invadit, & hanc quidem optimam, & sine præsidio; scitote quod longè præstat cū virtute pugnan- do perire, quam sine certamine turpiter incolumè servari, quam hæc proditio potius quam salus appellari possit. Sed vos huc protinus ad Europum venite, ubi omnem, quem in his Deus exercitum paravit instruendo, spem habeo i- nimicis negotium facessere.* His præfecti acceptis ga- Nil latius sapientis con- silio.
 uisi, magnopere in fiduciam venere, ac ibidem iu-
 sto cum paucis aliis ad præsidium relicto, ipsi cum
 reliquis ad Europum venerunt.

II COSROES autem quū accepisset Belisarium castra ibidè locasse, non ulterius processit, & Bana-
 darem unū è regis scribis opinione prudentiæ cla-
 rum ad Belisarium, vbiunque fuerit mittere, con-
 questum quòd Imperator Iustinianus legatos ad
 Persas minime miserit, qui de pace eòditiones con-
 firment: quod Belisarius discès, hæc egit. Ipse qui-
 dem sex millium delectum virorū forma præstan-
 ti ac proceræ, quos procul a castris tanquam vena-
 turus misit, Diogenem verò doryphorū, ac Adolpū
 Acacij filium genere Armenium, ac in palatio Im-
 peratoris ad ea, quæ sunt quietis ministrum, quod
 munus Romæi Silentiarium vocant, tunc Arme-
 niorum quorundam ducem, cum equitibus mille
 ripam Euphratis circūagere iussit, speciè continuo
 opinionemque hostibus præbendo iamã Euphra-
 tem transeundi, ac eorum fines invadendi. Ipse
 post hæc vbi legatum propinquare audiuit; subi-

*Ad Belisar-
 rium Cosrois
 legatio.*

*Dux solers
 sibi proni-
 det.*

*Silentiarj
 qui diti.*

*Belisarij
strategema.*

to tugurio ex crassis asseribus compacto, quòd pationem vocant, ibidem residebat, vt in oppido deserto, quasi nihil ad vsum habente, se esse indicaret. militésque hoc modo disposuit. In parte altera tugurij Thraces atque Illyrij fuere, Gotthi vero post illos, deinde his proximi Eruli, deinde Vandili ac Maurusij campos plurimum implebant. Non enim stantes in eodem continuo loco manebant, sed distantes inter se, ac ambulâtes, tum negligentes admodum ac remisso animo in legatum Cosrois respicientes, nec insuper vllus eorum chlamydem habebat, sed tunicas lineas more fœminarum induci ac succincti, in manu quisque equi flagellû: arma verò fuere aliis ensis, aliis securis, quibusdam nudus arcus, denique venatorum speciem præbentes, ad feras laceffendas cæteris neglectis properare videbantur. Banadares igitur legatus in conspectum veniens Belisarij, rem indignam dixit esse, quòd Cæsar (sic enim Persæ Romæum vocant Imperatorem) legatos ad eum de his, quæ circa pacem conuenerant, non misisset, qua de cauâ ipse sit coactus in Romæorum agrum armatus venire. Belisarius autem neque exorrens barbarorum tantorum vicina castra; neque vlla mentis aut sermonis perturbatione captus, ridere cepit, ac hilari vultu respondit; *Non eadem, inquit, ratione, qua Cosroi geste sunt res, ab hominibus indicantur. Nam alij si quid à proximis contendunt, legatos ad eos imprimis mittunt: ubi verò ad equum non veniunt, bellum eis postremo inferunt. Ipse autem iam cum armis in medijs existens Romæis, verba impudentissimè de pace facit.* His dictis legatum ab se dimisit, qui ad Cosroem reuertens ei suadet, vt statim ab armis discedat: nam se in ducem incidisse dicit fortissimum ac omnium prudentissimum, & milites quales nunquam aliàs viderit, quorum ornatum magnopere

*Quo modo
Persas Belisarius ter-
ruerit.*

*Sapientis
ducis est nul-
la mentis aut
sermonis per-
turbatione
capit, sed hila-
ri vultu re-
spondere &
aduersarius
hoc pacto in-
cutere si-
morem.*

magnopere admiraretur: præterea non ex æquo periculo ipsi ac Belisario certamen, quòd tu fortasse victor Cæsaris seruum superabis, victus verò magnum tibi generique tuo dedecus paries: & Romæ quidem victi facile in locis munitis, ac ipsorum regione seruabuntur incolumes; si quid autem Persis acciderit, ne quidem nuncius calamitati supererit, qui hæc ad Persas referat. His Cosroes persuasus, reuerti quidem cupiebat: verum dubitatione multa anxius hærebat, sciens quòd fluminis transitus ab hoste custodiretur. Deinde eadem via hominibus ac rebus omnibus deserta reddere facile non erat, quòd ab omnibus ià quæ sunt vsui necessaria destituerentur, quæ prius in bellum exiens secum habebat. Denique multa cogitanti succurrit, regionem, quæ trans fluuium est, omnino periclitantem percurrere, ac ita copiam sibi rerum parare. Belisarius verò cum toto & ipse exercitu fluuium traiciens, ad Cosroem statim legatos misit, qui postquam ad eum venerunt, multis eius ad propria reditum collaudantes, legatos etiam dixerunt se imperatoris ad eum expectare, qui eam quæ de pace conuenerunt, sedulo confirmant: rogaerunt insuper, vt tanquam amicus per Romæorum agrum iter faceret. Ille verò se facturum recepit, siquidem obsidem de seruandis inter eos pactis derint. Legati ad Belisarium reuertentes, Cosrois verba retulerunt. Is verò Edeffam veniens, Ioannem Basilij filium genere ac diuitiis omnium Edeffensorum clarissimum obsidis loco alioquin inuitum misit. Romæ autem Belisarium magnopere laudantes, longe magis probare sunt visi, quam quum Gelimerem aut Vittigem captos Byzantium duxit, & vt verum fateamur, sic erat. Formidantibus enim Romæis, in arcibus constitutis, latentibus, Cosroe verò in medijs eorum terris cum

*Imprudens
legatus Do-
minum suum
trepidare
cogit.*

*Duci exer-
citus est mul-
ta cogitare,
ne fractus
dicat, non
putauerã.*

*Provincia
lium conser-
uationem
paruo redi-
mit Belisa-
rius, dux sa-
piensissimus.*

maximo exercitu existente, virū ducem cum paucis quibusdam veloci cursu ē Byzantiō inter hæc venientem, contra Persarum regem castra metari, ac eum ex improviso ipsius viri seu fortunam seu virtutem meruentem, vel etiam quibusdam deceptum sophismatis ac stratagematis non vterius tendere sed se tantum fugere, verbo autem pacem postulare: hæc quidem considerantibus res eum magnas gessisse facile apparebit. Inter hæc Cosroes iusturandum ac pacta irrita faciens, Callicinum civitatem nullo penitus defendente cepit. Huius mœnium Romæ vt consumptorum & debiliū partem iam ædificio reconcinnauerant, tunc reliquam deiectam partem nondum absoluerant. Ditiōres verò ciues, postquam hostēs propinquare viderunt, preciosiora secum exportantes, in alia munita loca migraverunt: reliqui autem sine militibus ibidem remanserunt, tum agriculturalium magnus hic numerus convenit, quos omnes Cosroes captivos ducens, vrbem solo æquavit, pauloque post obsidē Ioannem recipiens, domum reuertit. Armenij autem qui ei adhæserat, sub fide cum Bassace Byzantium venerunt. Et hæc quidem in tertia Cosrois irruptione fieri contigerunt.

At Cosrois perfidia sapiens illud Belisarij cōsiliū ad tempus irritum facit.

Morbi extraordinaria quadam ratione a Deo immisisti, divinam etiam quam quapiam & peculiari benescencia mitigantur atque curantur.

12. At Belisarius rursus ab imperatore adersit Byzantium, vt in Italiam iterum mitteretur, rebus iam ibi imperij collabentibus. Fuit insuper hisdem temporibus ingens pestilentia, cui remedium nullum inuentum, præter quàm ex deo, vnde venit: quanquam multi ad rogantes physiologiæ causas commentari contendant, vanas quidem omnes & inuestigabiles, tantumque sermone decipientes. hic enim morbus nulli neque ataci, neque sexui, neque loco parcebat. Vnde verò initium habuerit, aut quomodo perimebat, referam. Cœpit enim ab Ægyptiis, qui apud Pelusium sunt. Hinc vniuersam

vniuersam terram comprehendit, itinere semper pro-
 cedens, nullas reliquit locorum latebras, nec his
 eadem corpora reperebat. Incipiebat autem hoc
 modo. Phantasmata dæmonum multis humana
 specie visa sunt: quot enim in ipsa inciderent, per-
 curi se ab aliquo viro putabant, morbúque subito
 irruerat: nonnulli ab initio verbis sanctis ac aliis, vt
 poterant, supplicationibus eum auertere frustra
 quærebant, ac tanquam lymphati seu spiritu mali-
 gno agitati, amicos vocantes minimè audiebant, in
 locis quoque angustiis coërcebantur, nonnullis ve-
 rò in somnis hæc eadem accidebant. Corripiebantur
 enim statim febre, calore coloréque pariter cor-
 poris nusquam mutatis, neque vlla item inflamma-
 tio vti febricitantibus solet, sed tussis quædam ab
 initio, vsque ad vesperam febris erat, adeo vt nullo
 adhibito medico, nullius opinionem periculi præ-
 berent. Eodem verò die, nonnullis sequenti, aliis
 non multo post tæber succrescebat, aliis alibi: præ-
 terea quibusdam somnus inerat profundus; non-
 nullis acuta quædam stulticia, & primum quidem
 omnium oblitum rerum, etiam cibum negligentes
 moriebantur. In stulticia verò corripi sibi visi aut
 inuadi clamitabant, auerentesque fugiebant, quo-
 rum curatores & ministri dira atque intoleranda
 patiebantur. Adeo vt non minus ipsi quam ægroti
 misericordia digni fuerint, non quod morbo & ipsi
 adficerentur, (non enim is contagione nocebat)
 sed quod furentes aut è lecto se præcipitare, aut ad
 flumina ob sitim properare volentes vix retinebāt.
 Peribant aliqui eodem die, nonnulli multis post
 diebus. Tribus igitur mensibus huiusmodi lues
 Constantinopoli præualuit, & ab initio quidē pau-
 ci, deinde in singulos dies quinque, sæpius etiam
 decem milia efferebantur, adeo vt plures etiam di-
 uites ministris iam omnibus extinctis, curatorum

*Mira pesti-
 lentia lues,
 & dira fa-
 cies plagarum
 Dei, in
 cuius ma-
 nus ultrices
 incidere hor-
 rendum est.*

*Curatores
 atque mini-
 stri egrotan-
 tium intole-
 randa pati-
 untur.*

*Luis dura-
 tio, morbi
 grauitatem
 adauget.*

penuria magis, quàm morbo perirent, simulque insepulti manerent. Quamobrem piissimi principis Iustiniani providentia, Theodorus huic curæ delegatur. Is enim responsionibus imperatoris præerat, continuo eidem supplicantium preces nunciatis: Referendum Latini hoc munus appellat. Hic itaque destitutis ope, ac miseræ turbe pecunia auxilium publice præbuit. Iamque in adflucta ciuitate artes officinæque nullæ videbantur, pluresque ob metum dimissa pristina viuendi formula nouos mores induerant, religionique se ac deo dicabant: multi etiam è periculo elapsi, ad pristinam redibant vitam, dei contemptores. Nunc ad institutum prius sermonem reuertar, Cosroes in Assyriis in oppidum Ardagaram versus Boream ibat. Hinc Romæorum agrum per Perfarmentos inuadere cõstituit. Hic magnum Pyreum est, quod Persæ deorum maximè venerantur. vbi ignem perpetuum custodiunt Magi, ac alia diligenter sacrificantes, tam vaticinio in rebus maximis vtuntur. Hic est ignis, quem Vestam olim Romani vocabant. Hic missus quidam è Byzantio Cosroi nunciavit, Constantianum & Sergium legatos de concordia statim venturos. Erant enim hi ambo rhetores ac valdè prudentes, Constantianus quidem Illyrius, Sergius ex Edessa ciuitate Mesopotamiæ, quos Cosroes expectans in pace mansit. In itinere autem Constantianum contigit in valetudinem incidere. Tempore deinde post longo pestilentia in Persas demum irruit. Nabedes autem, qui tunc in Perfarmentis præfectus erat, Eudulium Christianorum præfulem iussu imperatoris ad Valerianum Armeniæ præfectum misit, accusatum legatorum tarditatem, ac Romæos omni studio ad pacem hortatum. Is cum fratre ad Armenios veniens Valerianum conuenit, ipsèque erga Romæos

Principi est salutem afflicti populi diligenter curare.

Dū Cosroes aduersariū inuēitū molitur, in eū vindicta Dei tela cõtorquet, & eurrentem frangit.

Pestilentia enim in Persas tandem irruit.

Horum afflictio alii solatium parit.

Romæos tanquam Christianos dicitabat se erga eum egregia esse voluntate, ac Cosroi omni diligentia persuasurum, ut quando legati Romæorum in Persidem cum ipso congregiantur, nihil sit ipsi impedimento in pace, quomodo velint, disponenda. Præsul hæctenus.

13 PRAESVLIS verò frater clam Valeriano congregiendus, Cosroem in magnis esse malis dixit, filium enim tyrannidi adspirantem, ipsum verò cum toto exercitu pestilentia correptum, quapropter eum pacem expetere. Hæc ubi Valerianus accepit, episcopum statim remisit, legatos promittens breuiter ad Cosroem venturos. Ipse verò sermones, quos audiuerat, ad Iustinianum detulit: quibus imperator statim permotus, ipsi & exercitui in hostilem irrumperere mandauit. Non enim vidit, quod ipsis ullus hostium impedimento foret, iussitque cōgregatos in eodem omnes sic irruptionem in Persarmenios facere. Has literas postquam præfecti legerunt, omnes simul cum sequentibus in Armeniorum loca excurrunt. Iamque Cosroes pauloante Adarbiganos timore pestilentiae relinquens, in Assyriam cum toto exercitu discessit. Huc autem nondum is venerat morbus. Valerianus quidem apud Theodosiam castra habebat cum suis militibus, cui Narses sese iunxit, Armenios ac Erulos quosdā secū habēs. Martinus autem Orientis præfectus cum Ildigere & Theodistio in Citharizum arcem perueniens ibidem castra posuit, quod à Theodosia quatuor iter dierum distat, quò & Petrus non multo post cum Adolio & aliis quibusdam præfectis venit. Toto autem exercitui præfuit Isacius Narsis frater. Philomenes autem & Verus cum Erulis consequentibus ad Chorzianorum loca venerunt, non longe à Martini castris. Iustus autem Iustiniani fratris filius, & Peranius,

Iustinianus occasione arrepta, & Cosrois exercitu ob luam dissipato in Persarmenios irruptionem fieri iubet.

Duces exercitus Iustiniani.

Non conueniunt neque colloquuntur. sed incaute negliger & imperiti agunt.

ac Ioannes Niceri filius cum Dominentiolo & Ioanne Phaga apud arcē Phison castrametati sunt, quæ iuxta fines Martyropolis est. Sic igitur Romæ præfecti omnes castra locauerunt, neque simul conuenientes, neque in colloquium inter se congregiendentes, sed tantum per nuncios inuicem de irruptione facienda statuerunt. Petrus igitur aliis inconsultis ex improviso in hostilem incurrit: quod ubi sequenti die Philomenes & Verus cognouerunt, qui Erulos ducebāt, statim sequuti sunt. Post eos Martinus & Valerianus cum suis. Nam omnes inter se parum distabant, præterquam Iustus cum suis, qui, uti supra narratur, longius habentes castra, postremo & ipsi excurrando cæteros sequuti sunt, nec tamen coniunctim. Reliqui omnes simul rectā in Dubium proficiscuntur, nihil omnino prædantes, aut aliquid agentes maleficij. Est enim Dubium Persidis regio quum cæteris, tum cœli & aquarum salubritate præstans, a Theodosia octo inter dierum distans, ubi & campi equorum fertilissimi, & vici plurimi, frequentissimi, rebusque referti bonis, officinæ præterea mercatorisque plures ex Indis & eis vicinis Iberis, Persarū, Romæ rûmque commearus ferentes. Hic Christianorum episcopus, quem lingua Græca Catholicum vocant, quod vnus omnibus præsit huius regionis accolis. Hinc igitur prope stadiis centum viginti eunti dextrorsus in regione Romæorum, Dubius est mons præruptus quidam, & inadcessus, & vicus quidam in loci angustia situs, nomine Anglon: ubi Nabedes postquam hostium irruptionem didicit, cum toto statim exercitū se recipiens, locique munimento confidens sese inclusit. Vicus autem ad montis radices situs, arcem eiusdem nominis habet in alto & præcipiti loco inexpugnabilem. Nabedes itaque lapidibus & curribus

Episcopus Catholicus in Perside.

Persarum exercitus prudenter se gerit.

ribus ingressus ad vicum obturans etiam magis inaccessum hunc reddidit: ante vero fossa valloque extracto, exercitum hic peditum in domunculis quibusdam veteribus in insidiis collocavit. Ad quatuor itaque millium omnes Persarum copiae conuenerunt. Et hæc quidem sic se habuere. Romæi verò venientes ad locum iter diei ab Anglone distantem, quendam ex hostibus exploratorem capiunt, quem ubi Nabedes esset, percunctantur. Is hominem ex Anglone cum toto exercitu domum reuertisse dixit: quod Narses audiens, ac graue putans, sociis præfectis moram increpauit. Idem & alij in alios obiurgantes fecerunt, pugnam tantum relicta prorsus præda spectantes. Mouentes igitur sine disciplina ac ordine, nulla præferentes signa, quæ in similibus certaminibus solent, anteibant; neque item distincti, militibus cum seruis supellectilem ferentibus, commixtis tanquam non ad bellum, sed prædam manifestam confusim ituri. Postquam verò prope Anglonem fuere, exploratores mittunt, qui reuersi renunciant hostes paratam habere aciem. Duces verò re improuisa perterriti, reuerti quidem cum tanto exercitu turpe ac effeminatum putauere: ex instanti itaque necessitate copias omnes in tres acies ordinauerunt, Petrus dextrum cornu habebat, Valerianus sinistrum, medium verò Martinus, Prope autem hostibus existentibus consistere, ordinem absque modo & ornatu seruantes. In causa erat loci iniquitas præcipitis, vnde dispositos in pugnam procedere oportebat. Hostes verò sese in breui cogentes, etiam quieti manebant, Romæorum perlustrantes exercitum, iussique à Nabede pugnam nullo modo incipere, ubi vero ab hoste incœpta esset, acriter se defendere. Primus itaque omnium Narses cum Erulis & Romæis procurrit,

Exploratoris fraude, & ducum nimia credulitate, Iustinianam exercitus sine ordine incedens, in periculum accedit.

Stulte crudelitate in tempestiua temeritas accedit.

Præceptum deinde & tumultuaria copiarum collocatio.

*Contra Per
se maturè
sibi consiliat
& ex tutis
insidijs in-
trepe ag-
grediuntur
Romæos, qui
gravi clade
accepta, te-
merientis
sue præmiū
revertant.*

*Virtutis e-
nsem & deco-
rus oblitū
turpi fuga
sibi consu-
lunt.*

*Fuga præci-
pitis & igno-
miniosissima
descriptio.*

ac viribus fretus, Persas contra se constitutos con-
uertit. Fugientes barbari in arcem cursu contem-
dunt. hic in loco angusto coactos suos Narses ad-
hortando pugnae instat. At barbari statim ex tugu-
riis, vbi vt supra dixi latebant, exeuntes improvi-
fos Erulos adoriuntur, ac ex eis multis interfectis,
Narses quoque iuxta tempora sauciatur, qui ex isto
sic hoste subtractus paulopost decessit, vir quidem
fortissimus, & huic bello longe utilis. Hinc turba-
tione inter Romæos maxima, vt par est subsequen-
ta, Nabedes omneis copias in hostem simul edu-
xit, qui in locis iniquis quum multos, tum Erulos
potissimè occidebant, quòd hi primum quidem
procurrissent, ac inermes pugnarent. Neque enim
cassidem, neque thoracem, aut aliquid prorsus mi-
nimis habebant, præterquam scutum ac tritam
vilè que vestem, qua succincti in certamen ruūt.
Sed ne scuris quidem eorum serui in pugna vtun-
tur, nisi postquam viri in bello fortes fuere. Et hæc
quidem de Erulis. Romæi autem hostes minimè
sustinentes certatim omnes fugiunt, neque virtu-
tis memores, neque decoris. Perse autem tam im-
pudentem animaduertentes fugam, insidias poti-
tius putauere. Quamobrem per angustias tantum
locorum eos persequuti domum reuerterunt, non
ausi in aperta planicie pauci contra multos pugna-
re. At Romæi, præsertim quòd duces hostes con-
tinuo retro consequentes esse opinabantur, magis
etiam fugiebant, ac nullum remittentes tempus,
citatis insuper & flagello & clamore equis curre-
bant, thoracibus reliquaque armatura ab se pro-
iecta, quòd non amplius his opus habere, aut cum
inimicis congregari putarent: sed tantū in equorum
pedibus salutem collocantes erant, & vt breuiter
dicam, talis extitit fuga, vt nullus fere ex illis equis
superuixerit, sed vbi à cursu desistebat, subito exa-
nimes

nimes concidebant, nec vnquam similis clades in ea parte Romæis exitit. nam qui uigæ defuerunt, partim cæsi, partim capti. Præda quoque tanta fuit armorum, iumentorum, reliquarum rerum, ut Persas diuitiis maximè cumulauerit. Adulius autem, qui in hac reductione apud arcem in Periameniis existens se cõtinebat, lapide a colonis caput appetitus ibidem periit. Iustus cum suis Taraborû oppida pauca excurrendo deprædans, domum & ipse statim reuertit.

*Persarum
eximia uis
gloria.*

14 ANNO insequente Cosroes in Romæorum agrum rursus incurrit, in Mesopotamiã exercitum ducens, quæ quidè irruptio nõ aduersus Iustinianũ Imperatorẽ, aut aliũ quenquã mortalium facta, sed in ipsum deum, quẽ Christiani colunt: quoniam in prima expeditione, quũ Edessam frustra tentasset, domum ilico se recepit, quo tempore magnopere vnã cum Magis turbatus ad suos conuersus ait, Edessenos se omnino sub iugũ missurũ, ac ciuitatem eam ouibus pascendam redditurum. Nunc uero prope ad eam cum exercitu accedens, quosdam ex Hũnis eum sequentibus ad moenia ciuitatis misit, quæ sub Hippodromum sunt, nihil aliud maleficij perpetrãtes. Oues huc pastores reduxere loci munitioni confidentes, quod is maximè ad cliuis esset, neque hosti facile ad eundus speraretur. Barbaris igitur eas rapere conantibus, acriter pastores resistebant. At Persæ simul & Hunni uolẽtius instantes, cum Romæis simul & oppidanis exeũribus ad manus uenerunt. Oues interim raptæ sponte ad pastores rursus reuerterũt. Quidam autẽ ex Hunnis ante alios pugnans maxime omnium Romæos affligebat, à quodam uerò agricola genu dextrum funda percussus cernuus ilico ex equo cecidit. Pugna uerò mane incoëpta ad meridiem desuit, in qua utrique satis habere putantes, dissiũcti sunt, Romæi

*Ex prospero
successu sa-
perbus prin-
ceps ansam
impietariũ
profiende
erripit. At
Christus op-
pugnatur
quidem, non
expugna-
tur.*

*Truculentis
hostibus im-
belles pasto-
res ouium
Christus op-
ponit.*

*Audacissi-
mũque ad-
uersarium
manu ignoti
agricola (ut
olim Golia-
thum Dani-
du funda)
profermit.*

quidem intra mœnia se receperunt, Barbari procul a ciuitate stadiis septem palantes omnes in castra se receperunt. Tunc Cosroes siue in somniis admonitus, siue ex cogitatione quadam quòd his têtando nequisset Edeffam capere, vnde plurimum ei dedecoris eueniret, multa pecunia ab Edeffensis accepta, ab eorum obsidione discedere decreuit. Itaque sequenti die Paulus interpres ad mœnia iussu regis veniens dixit, Romæos aliquot viros graues ad se mitti Cosroem expetere. Hi verò celeriter quatuor delectos claros homines miserunt, quibus in castra Persarum venientibus Zabarganes mandato regis occurrens minanti similis eos percunctatur, quæ nam sint eis potiora, an quæ ad pacem, vel bellum faciunt: respondentibus illis, se pacem potius electuros: ergo Zabarganes ait, emere hanc vobis multa est opus pecunia. Illi verò se totidem dicunt daturus, quot dederunt, quando Antiocheam capiens ad eos primo venit. Zabarganes autem eos cum risu remisit, vt diligētius super eorum salute deliberantes sic deinde reuertatur. Hos Cosroes paulo post iterum vocans repetiit, quot, aut quomodo prius Romæorū oppida cepit, minatur deinde Edeffensis grauisissima a Persis euentura, nisi pecuniam tribuant, quantum intra mœnia possederint. Sic denique inde exercitum se deducturum recepit. Hæc Legati audientes, professi sunt se pacem quidem a Cosroeo libenter accepturos, modo quæ liceant eis imperet. *Belli enim finem nulli omnino ante certamen satis exploratum esse, nec pugnae periculum in conditionem venire.* Tunc verò iratus Cosroes, iussit confestim legatos discedere. Die autem obsidionis octaua tumulum arte excitare ante urbem constituens, iā excisa in locis propinquis materia ante mœnia quadrata specie composuit, quòd missilia ex vrbe peruenire non poterant. terram quo-

Crudelis hostes pacem vendere nō gratis conce dere cogitat.

Sapiens obfessorum responsum. Quæ licita imperantur, facienda.

Placido responsō iræ crudelis accenditur.

etque multa qualiter
negam vni lapidum
lati edificio apti, sed ad
aque elaborati erant
pen crederet, lega
que continuo inuoc
has operi adhibere
hæc erat, vt hostes
Hos quos secum
miserunt, ac omnes
sola septem & signa
castris nullis adhib
pauerunt, ne que
hæc ex mœnibus fun
propre barbari reli
tatem plusque vocat
negamine quantum
dum igni lego, qu
militum ac vili m
cubito cuncta rep
Antiocheam, non
Gesturum, non
dum in tempore
solum quodque
percepit opes. Q
solum vni cum alio
solum in hunc, man
Lætes ac bella sum
piter, dno forte non
paua; quæque E
in dno, pto m
gna; qui nō
per ante exta, v
ret. his ego Persas
paua mltum.

quoque multā qualemcunque arboribus ingerens magnam vim lapidum superiecit, qui non quidē alias ædificio apti, sed ad id tantum officium excisi atque elaborati erant: vt autem affatim in altitudinem cresceret, ligna longa in medio terræ & lapidum continuo iniiciens, vinculum quodammodo huic operi adhibebat, vt præ altitudine minimē debilitaretur. Petrus autem dux Romæorū hic cum Martino erat, vt hostes operi intentos prohiberet, Hūnos quos secum habebat his obiecit, qui plures interfecerunt, ac omnium maximē Arges nomine, solus septem & viginti occidit. Ex hostium verò custodibus nullis adhuc exire audētibus, donec opus succreuisset, tunc constantissimē oppugnantes Romæi ex mœnibus fundis ac arcubus reiciebāt. quapropter barbari testudines operimentāque ex hircorum pilis, quæ vocant Cilicia, crassitudine atque longitudine quantum satis habentia, suspendebant ex lignis lōgis: quod opus ab igne arcu excusso minimē aut vllis missilibus lædi poterat, sed à testitudine cuncta repulsa prohibebantur: quod Romæi conspicientes in metum versi, legatos ad Cosroem mittunt, inter quos Stephanus erat medicorum sui temporis princeps, & qui Cabadē Perozæ filium quandoque ægrotantem curans, multas ex eo retulit opes. Quūque in Cosrois conspectum vnā cum aliis venisset, hæc ait; Regis profectō boni officium, mansuetum esse omnes adfirmant: Nam cædes ac bella facere, ciuitates diripere, agros depopulari, alijs fortē nominibus conuenit, bono autem nequaquam: quanquam Edessenorum ciuitatem ex te malum aliquod pati minimē omnium oportebat. Inde ego prody, qui nihil futurorum præuidens, te nutritui, ac tuo patri auctor extiti, vt te regni successorem constitueret: tibi ego Persarum imperij causa fui, patriæ verò presentium malorum. Homines namque multa sibi-

*Iusta causa
obsessis vi-
res nouas &
insuperabi-
les suppedi-
tat.*

*Oppugnatio
nis varia
rationes,
quæ obsessis
metum in-
cutiunt, &
de placando
hoste consi-
lium inire
cogunt.*

*Stephani
medici, &
Edessenorū
legati ad
Cosroem ora-
tio.*

ipsis incommoda ob futurorum ignorationem inferunt. Verùm si qua te huiusmodi beneficij memoria subit, nihil quæso mali nobis ulterius irrogato, hanc mihi ad extremũ tribuendo mercedem, ex qua tibi maxime rex hoc boni adcedet, ut crudelissimus non videaris. Stephanus hætenus.

*Arrogans
postulatam
Cofrois.
Superbus ho-
stis eis sero-
citer insul-
tat quos ir-
retitos esse
imagina-
tur.*

15 COSROES autem non se professus est prius inde discedere, quàm Petrus & Peranius ei tradantur, quòd paterni serui existentes ausi sint contra ipsum arma capere. Quòd si hoc facere Romæis nõ placet, alterũ e duobus est eligere necesse, vel aureorum quinquaginta millia dare, vel quosdã in ciuitatem recipere, qui pecuniam vestigantes omne aurum quoque & argentum ad eum referant, reliquorum verò dominos esse permittant. Hæc Cosroes magna est loquutus adrogancia, vt qui paruo labore Edessam se capere speraret. Legiti quod ab eo imperata nullo modo se facere posse viderent, anxij perturbatque in ciuitatem reuerterũr. Postquam verò intra mœnia constituti regis mandata retulere, tumultu ac luctu plena ciuitas fuit. Turrem attamen in magnam erectam celsitudinem multoque studio procedentem animaduertentes, cæteris priuati remedijs rursus legatos mittunt: qui postquam in castra fuere, eadem atque prius oratum venire se dixerunt: sed ne verbo quidem à rege dignati, quin multa contumelia inde abeuntes in ciuitatem redierunt. Igitur Romæi quibus possent viribus sese tueri decreuerunt, ac ante omnia muri partem qui tumulo opponebatur alio ad augere contendunt ædificio, vt Persarum operi superemineat. Iamque ad finem ventum erat, quum Martinum rursus hortantur, vt de pace, quo modo ei videatur, transigat. Is propè ad hostium castra accedens cum quibusdam Persarum præfectis in colloquium venit. Hi verò Martinum pluri-
bus

*Nona lega-
tio repulsa
Et sane im-
prudenter se-
gere videtur
qui principem
inexorabilem,
et nimia pro-
speritate e-
latum sub-
missis ver-
bis se steter-
e passi cogi-
tant.*

bus diebus sermonibus distaxere, pacem velle simulantes, donec opus in castris absoluerent. Dixerunt enim, se quidem ad concordiam paratos, attamen Imperatorem nullo modo eam velle se existimare. Nam & Belisarius, qui Martinum & potentia & dignitate præcedit, quum Cosroem ex agro Romano exercitū deducere persuasit, spe legatorum venientium huius rei gratia, nihil tamen eorum quæ promiserat præstitit, falsus se Iustini-
 ni voluntatem extorquere non posse. Interea Romæ fecerunt fossam in ciuitate, quæ aditu subterraneo vsque ad tumuli ab hostibus extracti fundamentum medium penetraret, vbi igne succenso ædificiū eruerent, itaque strepitū fodientiū hostes sentientes, & ipsi superius incipientes, ex vtraque parte medij fodiebant, vt Romanos in opere deprehenderent. Quod illi cognoscetes abstinuerunt, terram in locū vacuū ingerētes: e summo autē tumulo inferius quod prope murū erat, ligna & lapides ac terram infercientes habitationis specie extruebant, arborum quoque facile combustarū siccos truncos huc aggerando, oleo insuper cedrino, infarto & sulphure & bitumine multo: nam hæc in munitione habebant. Persarum verò præfecti interea Martino qualia mihi supra paulo narrantur dixere, vt sermonem de pace specie monstrarent. Postquam verò collis ab eis iam absolutus est, ac mœnibus ciuitatis propinquans in sublime erectus apparuit; Martinum remisertunt, manifesto cōcordiam negantes. At Romæ statim arborum illarum truncos incendunt, quos ad hoc præparauerant. Igne autem partem tumuli quandam conburente, nec per totum diffundi valente, quum ligna priora consumerentur, alia deinceps in fossam iniiciebant, nullum intermittentes tempus. Iamque ignis tumulum omnem absumentis, fumus quidam no-

Obfessi aduersus oppugnansium fraudulensas moras prudenter sese tuetur.

Edessenorū stratagemata. Cadunt crudeles in foveam quam alijs fodierunt.

Et supra tumulum passim apparebat. Romæi autem nondum volentes a Persis rem sentiri hæc cõmenti sunt. Parua vasa, igne carbonibûsque implentes, hæc & ignifera missilia aggeris per totum tumulum frequentia miscuerunt, quæ Persæ, qui custodiæ hic præerant, cum omni studio circum-euntes extinguebant, & ex ipso procedi fumum existi-mabant. Malo verò gliscente barbari clamaue-re: Romæi verò eos ex incenibus ferientes multos

*Sentit Dei
manum su-
perbus, nec
sapit.*

interfecerunt. Huc & Cosroes circa Solis exortum venit, magna exercitus parte consequente, atque in aggerem ascendens primus hic malum depre-hendit. subtus enim fumi causam esse monstrauit, non ex his, quæ ab hoste iaculabantur, cõtinuõque omnem exercitum clamare iussit. Tunc Romæi confidentes, verbis eos contumeliosis incessabant: barbarorum verò hi quidem terram, alij aquam quæ maximè ignis apparebat iniicientes, malum

*Art deludi-
tur arte, &
ignis vali-
dior ereptio
ambelles co-
natus Per-
sarum supe-
ras.*

vincere sperabant: verum nihil agebant. qua enim in parte terra iniecta erat, fumus quidem (vt par-est) reprimebatur; ex altera verò parte paulo post multo magis ex igne alibi fortius erumpente exi-
bat. Aqua item in qua parte proiiciebatur, maio-rem sulphuri ac bitumini vim addebat. Ex quo ignis vterius procedendi causa erant, nec intus a-
quæ tantum, quantum ignis præualebat, effunde-
re poterant. Fumus itaque circa diei serum tantus est factus, vt & Carenis & aliis ibidem accolis ma-

*Parvè victi
Persæ.
Vnius iusti-
ci clamore
uultus Deus
excitat mul-
tos repellit.
Ita videt ho-
minum au-
daciã.*

nifestus esset. Persis itaque ac Romæis pluribus supra tumulum ascendentibus, pugna hæc orta, vi-
cerunt Romæi, & flamma in tumulo clare omni-
bus apparuit. Persæ autem hoc opere dimisso, sex-
ta post hæc die satis ante lucem partem muro-
rum clam inuadunt. Romæis alto somno dormiẽ-
tibus, scalis clam appositis ascendunt. Quidam au-
tem rusticus solus expergefactus, tumulu clamo-
reque

réque multo Romæos excitat : hinc orta pugna, Persæ victi statim se in castra receperunt, scalis ibidem relictis, quas Romæi intus traxere. Cosroes autem circa mediam noctem, bonâ exercitus partem portam Magnam vocatam expugnatam misit, quibus Romæi occurrentes, nô milites solùm, sed & rustici, & ex populo quidam, pugna superiores barbaros in fugam verterunt.

16 ADHVC Persis fugiētibus, Paulus interpres à Cosroee veniēs in medios Romæos nūciauit, Re- cimerius de pace legatū ē Byzantio iamā venire. Sic vtriq; dissoluti. Iamque quibusdā antea diebus Recimerius in castra barbarorum venit, sed hoc Romæis minimè retulerunt Persæ, expectātes videlicet in mœnibus insidias, vt si quidem voti com- pores essent, minimè in sœdera venirent : victi au- tem, sicuti contigit, ad ea prouocantibus Romanis facile accederent. Postquā verò Recimerius prope ad portas fuit, Persæ ad Cosroem statim mitti perierunt aliquos, quibus cum de pace transigaret. Romæi verò tribus post diebus se missuros legatos dixerunt, quòd Martinus eorum dux male circa valetudinem haberet. Cosroes autem non sanum esse responsum suspicans, ad prælium se adcinxit, magnāque laterū vim supra tumulum iniici iussit. Duobus verò post diebus cū toto exercitu mœnia expugnaturus accessit, in qualibet porta partem exercitus cum præfectis collocans, cunctaque hoc modo mœnia circundans, scalas & machinas eis adhibuit, retro verò Saracenos cunctos cum Persis quibusdam locauit, non vt in muros incurrerent, sed vt capta ciuitate fugientes caperent. Tali quidem ordine Cosroes exercitū disposuit. Pugna autem manè incipiente, ab initio quidem Persarum res superior fuit, vt qui multi aduersus paucos pugnarent, quoniā plures Romæorū

*Legationis
prætextu sē
roces hostes
aliquid au-
dent, vt cru-
delibus vo-
tis tandem
satisfacere
possint.*

*At malum
consilium sit
ipsis cōsul-
toribus pessi-
mum.*

*Necessitate
urgente, præ-
fertim si Dei
oculus præ-
luceat, mu-
lieres par-
uuli, senes,
rustici, im-
billes turba
stroniam o-
peram na-
uant.*

*Superbia
merces ex-
hilatio.*

*Peranius
fortis et bo-
nus præse-
ns.*

*Obsessorum
vigilantia.*

impræmeditati nihil adhuc senserant: procedente autem prælio, turbatione ac tumultu plena ciuitas fuit, & iam omnes cum ipsis coniugibus & paruis filiis in mœnia conscenderunt: qui autem in ætate finire, hostibus acriter resistebant. Sed & rustici multi aduersus barbaros facinora multa præclara ostenderunt. Filij autem & fœminæ cum senibus lapides pugnantibus suggerebant, aliæque ministrabant: quidam verò & lebetas oleo calefacto ple- nos in hostes de mœnibus iaciebant. Iamque Per- sæ pugnam detrectantes arma abiciebant, regi- que in conspectu venientes non oppugnatione ulterius tendere posse dicebant. Ex quo in i- ram Cosroes conuersus, minitandò intèrandò- que omneis in hostes iterum reduxit, qui clamore multo turres scalasque & alias machinas mœnibus adhibuerunt, vt ciuitatem euestigio euerterent. Romæis verò cõsertim ac viribus totis defenden- tibus, barbari in fugam vertuntur, discedentemque Cosroem Romæ exhibilauere, ad mœnia oppu- gnanda prouocantes. Solus autem Azarethes cir- ca portas Soënas vocatas cum sequentibus pugna- uit: vbi Tripugiam vocant locum, vnde Romæorũ fortissimi milites ad certamen extra discesserant. Itaque partem pro mœnibus, quam Protichisina vocant, Persæ omni conatu aggredientes fortissi- me defendentibus instabant, donec ipsis Peranius cum multis militibus & Edesenis quibusdam in pugna victor adequirauit, & manè murum oppu- gnare incipiens, in seram noctem desuit. Vtrique igitur eam noctem inquirere manserunt, Persæ qui- dem circa vallum sibi ipsis timentes, Romæi verò lapides in turribus collocâtes, & alia in munitione præparâtes, præparabantur; die postera pugnaturi cum hostibus, ad mœnia irrupentibus. Sequen- ti igitur die nullus barbarorum ad mœnia venit.

Per-

Perendie verò pars exercitus Cosroe adhortante portas Barlai vocatas inuaserunt, occurrentibus verò Romæis victi sunt in prælio, breuiterque in castra reuerterunt. Tunc verò Paulus Persarum interpres ad mœnia accedens, Martinum vocabat, vt ad concordiam ineundam veniret, quod & ille fecit, ac quinquaginta milia ab Edeffenis Cosroes recipiens fœdera conscripsit, seque deinceps Romæos non amplius violaturum promisit, ad extremum vallo munitiõibusque incensis cum toto exercitu domum reuertit. Sub idem tempus Romæorum duò duces periere, Iustus Iustiniani Imperatoris fratris filius, & Peranius Iberus: alter morbo, Peranius verò ex equo in venatione collapsus: quorum loco imperator ipse totidem surrogauit, Marcellum fratris filium puberem, & Constantianum, qui paulo post vnà cum Sergio legatus ad Cosroem de concordia missus est. Hi apud Assyrios eum conuenerunt, vbi ciuitates duæ maximæ sunt Seleucia & Ctesiphon Macedonum ædificia, qui post Alexandrum Philippi Persis & his vicinis gentibus imperauerunt: quas Tigris fluuius determinat, nulla alia in medio existente regione. Hic regem offendentes rogauere, vt oppida quæ in Lazis sunt, Romanis redderentur; ac pacis fœdera confirmaret. Cosroes autem non facilem dicebat inter se fore concordiam, nisi aliquod prius induciarum tempus statuissent, per quas vtro citròque colloquentes ac conuersantes securius de pace perpetua statuerent. Ad has igitur obtinendas inducias pecuniam Romæos tribuere oportere, præterea quædam mittere nomine Tribunum, cum quo certo tempore rem transigat. Erat enim hic medicus, qui eum à morbo graui liberauerat, ex quo amicus ei atque gratissimus erat. Hæc vbi Iustinianus audiuit, & Tribunum & pecuniam statim misit vsque

*Edeffeni ob-
sitione libe-
ratur.
Pios & stre-
nuos Deus
adiuuat.*

*Legati prin-
cipis ad Per-
sas.*

*Inducias sta-
tuitur Cos-
roes.*

*Tribunus
medicus.*

*Aretæ ac
Alamãda
vi bellum.*

Causa belli.

*Cosroes Da
ram fraude
capere niti
tur. Irre
quæsi ani
mi effigies.*

*Momento
humana cõ
silia euer
suntur.*

*Corsum hiã
eladitur.*

*Legatio
Persica.*

ad milia viginti: sic inter eos indutię in annos quin
que constitutę, Iustiniani Imperij anno XIX. Paulo
post Aretas & Alamandarus Saracenorum duces
bellum inter se tantum decernunt, sine Perfarum
aut Romæorum auxilium. Alamandarus quidem
vnum Aretæ filium equos pascentem excursionem
captiens Veneri statim consecrauit, & ex eo cogni
tum Persis res Romæorum Aretam vëdidiisse. Post
hęc cū toto exercitu ambo ad pugnã venerunt, in
qua superior Aretas hostes conuertit, multosque
occidit, pauloque post idem duos Alamandari fi
lios persecutus capere non potuit. Et res quidem
Saracenorum sic se habuere. Cosroes deinde con
stituens Isdigunnam legatum Byzantium ad Im
peratorem mittere, Persas quingentos electos vi
ros cum eo ire iussit, quibus mandauit, apud Da
ram urbem adesse, ac in domib. diuertere multis,
noctęque sopitis omnibus portas aperiant, ac reli
quum admittant exercitum. Nisibis quoque præfe
cto mandauerat, vt copias clam præsto paratas ha
beret. Sic Cosroes paruo labore Romæos omnes
interficere, ac urbem eam capere sperabat. Sed vir
quidam Romæus, qui paulo ante ad Persas trans
fugit, facinus animaduertēs, Georgio rem aperuit,
huius tunc vrbis præfecto, cuius supra memini, ve
luti Persis suadentis in arce Sisauranorum obsessis
se se Romæis dedere. Georgius huic legato in Ro
mæorum atque Perfarũ finibus obtuiam procedens,
ait cum non more legati venire, nec tot numero
Persas in ciuitate Romæorum recipi fas esse. Isdi
gunnas indignanti similis fremebat, veluti legatus
ad Romæos, probro super his ab eo laceffitus:
Georgius autem eius iram minimè curans, serua
re ciuitatem maluit. quapropter eum cum viginti
tantum in urbem recipit. Hac igitur spe legationis
barbarus excidens Byzantium venit, vxoremq; ac
filios

filios duos secum ducens, honestandę magis legationis gratia. Vbi autem in Iustiniani conspectum venit, dona ei regia cum litteris tantum tradidit, per quas ille certior & solum fieri petebat, an valeret Imperator. eum tanto excepit honore, quanto nullius vnquam alterius meminimus, vt quando secum epularetur, Bradunam interpretem, qui eum sequebatur etiam mensę adhiberet, quod nunquam prius consuetum. Non enim interpretem, quam nullo magistratu inferiorem, simul cum Imperatore epulari fas esse omnes norunt. Sed & ornatiorem longe muneribus legatum, quamuis nulla de causa venerit, remisit; lęge vberioribus quam ipse acceperit, aut quam sumptus itineris fuerit. Hunc igitur finem Cosrois apud Daras insidię habuerunt.

17 IN Lazorum autem regionem materię multum excisę nauium fabricationem misit, nulli communicans, cur eas factiraret, sed verbo quidem se machinas in Peträ mœnium defensionem parare monstrando. Deinde Persarum fortissimos trecentos eligens simul cum Phabrizo duce, cuius nuper memini, in Lazicem misit. materia interim forte quadam fulmine iccta omnis in cinerem conuersa est. Phabrizus eo cum his veniens, fecit vt ea, quę a Cosroie mandata Gubazi fuere, perficeretur. Erat enim Colchis vir nobilis Pharsafes Persis fidissimus visus, quem Gubazes priuata inimicitia maximę infectabatur: quapropter vt minimę confidens, in regis conspectum venire verebatur. Quod vbi Phabrizus nouit Pharsafem adcersuit, ac ei omne consilium comunicans, hominem percunctatur, vnde primũ res aggredienda esset. Visum igitur eis de consilij sententia deliberantibus Phabrizum quidę apud Petram ciuitatem esse, atque huc Gubazem vocare, vt nunciet, quę

*Iustiniani
munificen-
tia.*

*Interpres
adhibitus
Imperat.
mensa.*

*Molitiones
in regione
Lazorum.*

*Superbia
Cosrois ful-
mine per-
cussa.*

*Inter aul-
cos simulta-
tes & alia
mala artes
vigens.*

*Gubazes ab
insidia cla-
psus insidia-
tori facessit
negotium.*

*Romeos in
Lazorum
regione at-
trahit.*

*Auxilium
à Cosroe mis-
sum delere
studet.*

*Execuendi
huius consi-
lij ratio-
nem.*

*Topogra-
phia histo-
ria pars.*

regi circa ea, quæ ad Lazos faciunt, videantur. Verum Pharfases clam Gubazæ rem gestam significauit. quapropter Gubazes ad Phabrizum nequam venit, ex quo palam ad defectionem spectabat. Phabrizus autem aliis Persis apud Petram cum toto exercitu esse mandauit, & quæ facerent ad expugnationem, diligentissimè præpararent. Ipse vero cum eisdem trecentis sine effectu domum reuertit. Gubazes autem ad Iustinianum rem omnem deferens, ante omnia petiit, vt Lazis præteritorum veniam daret, deinde spõte se à Persarum seruitute eximere volentes, quando non soli possent, exercitu suo iuuaret. Hæc postquam Imperator audiuit, animo lætatus viros septingentos cum Dasisthæo duce, ac Zanos mille auxilio Lazis misit, qui in Colchidem peruenientes, simul Lazis & Gubazi militantes ad obsidionem Petræ constiterunt. Persis autem fortissimè ex mœnibus resistentibus, obsidionis tempus diu prorogatum, quod cibariorum satis in munitionibus intus haberent. Cosroes his turbatus, exercitum quam magnum euequit ac peditem subsidio misit cū duce Marmeroe, quod Gubazes vbi didicit, cum Dasisthæo de communi sententia hæc constituit. Boas fluius extra Zanorum fines exit in Armeniis, qui circa Pharangium habitant, ac primum dextrorsus vt plurimum fuit, breuis quoque vadis, nullóque labore omnibus permeabilis existit, vsque ad locum, vbi dextrorsus quidem Iberorum sunt fines, contra verò desinit mons Caucasus. Hic gentes quum aliæ multæ, tum Alani ac Abasgi habitant, Christiani quidem, & iam dudum Romæorum amici. Insuper Zechi, & post eos Hunni, qui & Saberi nominantur. Deinde fluius hic vsque ad Caucasum & Iberiæ fines peruenit. Hinc verò superuenientibus aliorum fluminum aquis maior

ior longè apparet, mutatóque nomine Phasis incipit appellari, qui nauium capax factus vsque in Euxinum deducitur, vbi eius ostia sunt: atque ibidem vtrinque Lazorum conspicitur terra, sed à fluuij sinistra diei tantùm vnus iter expedito fines habet, regio sanè hominib. deserta. prope hanc habitant Romæi Pontici vocati. In hac igitur Lazicæ parte inhabitata Iustinianus meo tempore Petram ciuitatem ædificauit, vbi Ioannes Zibus monopolium constituens, vti mihi supra narratur, causa fuit Lazorum defectionis. E Petra igitur eunti recta ad austrum Romæorum montes conspiciuntur, oppidâque hominibus frequentata, Rhizeum vocatum, & Athenæ, & alia nonnulla, vsque ad Trapezuntios. Itaque Lazice quum esset incustodita, facile ad Persas vnâ cum Petra peruenit. Nûc autem Gubazes sciens Persarum aduentum, Dasisthæo mandauit, mitti aliquos, qui fauces extra Phasim existentes custodirent, nec interim obsidionem relinquere, donec deuictis Persis urbem capiat. Ipse vero cum toto exercitu Colchorum ad extrema Lazicæ venit, vt hic fauces præsidio teneret, ac paulo ante Alanos ac Saberos in societatem adsciuerat, ac xxx. milia se daturum Imperatoris nomine promiserat, vt Lazorum regionem custodirent, simulque Iberiam ita vacuam redderent hominibus, vt aditus inde Persis in futurum non esset. Gubazes itaque his conditionib. Imperatori relatis eum orauit, vt Lazis hæc pecunia mitteretur, vt miseride vita laborantes seruarentur. Insuper & sibimet stipendium decem annorum deberi dicebat, postquam in Silentiariorum numero in palatio cooptatus nihil inde tulit. Iustinianus verò eius postulatis facile annuit, superueniente tamen negotio quodam, insequente tempore pecuniam non misit. Gubazes itaque hæc egit. Dasisthæus autem, vt iuue-

Petra opidum, Iustinianus opus.

Fauces custodia belli euentum facilem & felicem reddunt.

Gubaz i postulatu annuit sapiens princeps.

nis admodum, minimeq; huic bello Persico aptus, studio ac diligentia in rebus nequaquam fretus ceterum ad fauces misit, quibus ipse adesse in tanto periculo neglexit, sed ad Petraræ obsidionem remanens nihil egit, quanquam paucis existentibus inimicis: ab initio enim non plusquam mille & quingenti erant à Romæis & Lazis per longum tempus apud mœnia oppugnati, vulnerati autem & virtute maxima, quam vnquam viderimus, durantes plurimi periere, ad paucosque demum redacti sunt. Perse igitur in desperationem atque anxietatem venientes quieuerunt. Romæi autem circa muros fossam in breui loco fecerunt, vt murus hic rueret: verum adeò propinquæ huic domus erant, vt pro mœnibus hosti essent: quod Romæos nihil commouit, magnoperè sperantes, quòd si alibi foderet, facile se potituros. Quamobrem Dastitheus de his omnib. Imperatorem certiore fecit, ac interim præmia victoriæ militibus proposuit, planè significans, quæ per ipsum munera Imperator fortibus daturus esset. Persæ igitur Romæis & Zanis acriter oppugnantib. præter opinionem acriter resistebant, quanquam pauci admodum relictî. Postquam autem Romæi nihil agebant, rursus ad fodiendum conuersi, adeoque opere subitus processere, vt murorum fundamenta præterierint. Quod si Dastithæus statim ipsis fundamentis ignem subicere voluisset, existimo profecto facile ciuitatem cepisset: nunc verò ab Imperatore responsum expectans, morando tempusque terendo superfedit. Et hæc quidem in Romæorum exercitu sic se habuerunt. Mermeroes autem cum toto Persarum exercitu in Iberia fines processit, Phasim fluum dextrorsus habens, per loca Lazicæ ire nullatenus volebat, ne quid ex ea parte esset impedimento. Erant enim in ciuitate viri quinquaginta voluntarij, atque ele-

cti, Im-

*Moræo
nens & ni
mum cum
tando, sibi
tadom suis
que creat
damnum &
opprobrium.*

*Mermerois
Persa pro
uidencia tu-
ta.*

Et, Imperatorem Iustinianum Callinicum clamantes, quibus præerat Ioannes Thomæ filius, vir Armenius, cognomento Guzes. Hic enim Thomas multas arces apud Lazos iussu Imperatoris ædificauit, exercitumque illic rexit. Ioannes igitur ad manus cum Persis veniens, vulneratusque statim cum sequentibus in castra reuertit, postquam nullus ex Romanorum exercitu alter alteri auxilio venit.

18 VIR autem Persa Miranes nomine, qui Peraræ præsidio præerat, ciuitati timens, Persis omnibus mandauit diligentissime custodiã habere. Ipse autè ad Dasithæum palpatorios ac deceptorios habuit sermones, nulla tamen ratione in concordiam veniens. * Persarum plusquam mille ceciderunt, Romæ iam turba irruente reiecti, in montium illorum cacumina cursu se recipiendo seruati sunt. Hoc Dasithæus discens, statim obsidionem soluit, nihilque exercitui dicens, Phasim fluuium primus traiecit, reliqui confertim Romæi subsecuti sua omnes apud castra relinquendo. Persæ autem hæc animaduertentes & portas aperuerunt, & exeutes ad hostium tabernacula castra euertebant. Zani verò minime Dasithæum secuti, hic clamore sublato, se cursu in hostes conuertentes, paruo labore multos interfecerunt: Persæ intra mœnia rursus fugerunt. At Zani, ubi castra Romanorum spoliauerunt, rectã Rhizæum, deinde Athenas venientes, per Trapezuntios postremò domum reuerterunt. Mermæros autem, ac Persarum exercitus huc die nona post Dasithæi discessum venerunt, ubi & Persarum præsidio relictos faucios quidem cœcl. integros ac incolumes cl. inuenerunt, reliqui omnes interiere: quorum corpora extra mœnia nullatenus eiecerunt, sed tetro intus lacessiti odore præter opinionem tolerauerunt, ut nullã hostibus obsidendi

Dasithæus ab hoste deceptus turpi fuga officium deseruit.

* Hic verba nonnulla in Græco exemplo plari deficiente videtur.

Castris spoliatur.

Obsessi autem subleuantur.

Eorundem fortitudo. Et frategema.

promptitudinem factore auerfis præberent. Quod Mermeroes animaduertens, simulque increpans, ac lachrymans, dignam Romæorum repub. dicebat esse, qui ad hoc debilitatis venerint, vt centum & viginti Persas sine mœnibus, nulla arte aut vi capere potuissent, protinusque murorum partē, quæ corruit, exædificari magna diligentia iussit. Vbi verò neque calcem in promptu, neque aliquid aliud ædificio aptum paratum habebant, hæc commententi sunt. Culleos lineos, in quibus Persæ necessaria in Colchidem ferunt, arena repletos in lapidū loco posuere, quæ hic simul congesta pro muro fuerunt: deinde e fortissimis tria milia ibidem præsidio dimisit, quibus non multo temporis cibaria reliquit, simul & curā ædificandi mandauit, ipse cum reliquo exercitu retrò adequitauit. Gubases inter hæc discens, quæ Romæis & apud Petram, & apud fauces contigerunt, alteras ipse apud Phasidem fauces minimè propterea reliquit, vbi totius spei summa erat, pro comperto habens, quod quamquam Persæ Romæos extra fluuium violent, nullo modo Lazorum regiam, neque Petræ ciuitati, nisi flumen transissent, nocituri erāt, nec eos vllum transeundi modum deficientibus etiā nauibus habere. Nam fluuius is si vsquā alter maximè profundus, latitudine magna, impetu quoque tanto, vt in mare prorumpens longe distinctus feratur, nusquam cæteris maris aquis commixtus, vt ex ea pura bibendi nautis in medio pelago sit facultas. Intra fluuium vbique præsidium habent Lazi, ne nauibus hostilibus locum traiciendi ac in terram applicandi tribuant. Imperator autē Iustinianus Saboritū genti pecuniā ex fœdere pactam misit paulo ante alium quoque exercitum magnum in Lazos misit, qui nondum huc venerunt, cui præfuit Rhecitanus, homo Thrax genere, prudentiâque & rei militaris

*Romæorum
ignauia tur-
pis.*

*Aliud ob-
fessorum fra-
tegema.*

*Gubasis in
proposito cō-
stantia.*

*Fluuiorum
situ, res ma-
ximi in bel-
lis momēti.*

*Prudentia
principis ad
omnia inten-
tio.*

militaris disciplina magis
habere. Mermeroes uero
digerat, ut nihil supra uer-
tente ad victum necessarium
non satis habere cibaria
milia relicta erant. Quam
perant, vis ad longum
non minus quam ad
eum nihil quod referret
continebat. Porro magis
peritas magnam & Colch-
peritas ueneres, qui com-
lum qua oportuna for-
Quoniam lozæ &
decesserunt nullis de-
derant capere. Quis
siliam interuim Per-
legimus dicere pro-
plonitas. Monentes
habent eos protecti fa-
interfendat nocte
per. Perz regere, qui
per magis, uenere hab-
quum, simulque fluui-
de proteas, alio sum-
tant. Lazi ante locum
perni dormientes, par-
tentes offendere. Quis
per adesse congre. Sed
stili long. partem comp-
cluz, pauci almodum
limes conferre. Romæ
per insidentes. Quis
tem. & uenerat. Quis
ran vique peruenit.
sophiam interferre

militaris disciplina insignis. Et hæc quidem sic se habuere. Mermeroes interea in montibus, quò confugerat, vti mihi supra narratur, existens; Petram inde ad victum necessariis munire studebat, quum non satis habere cibariorum custodes, qui ad tria millia relictæ erant, animaduerneret: sed quæ in pròptu erant, vix ad sumptum exercitui suo satis erant non minus quam xxx. millium existenti, & ex eo nihil quod referret Petram mittere posse existimabat. Putauit itaque eis potius fore, partem exercitus magnam è Colchide discedere, paucòsque hîc remanere, qui commodius ad Petram præsidium quæ opportuna forent importare valerent. Quamobrem Romæi & Lazi hostes mille inuadentes, quorum nullus diffugere valuit, partim cecidunt, partim capiunt, quique circa Gubazen & Dasisthæum, & numerum Persarum exercitus, & viæ longitudinem discere potuere, & in quo loco res ipsorum essent. Mouentes igitur cum toto exercitu, aduersus eos profecti sunt numero xiiij. millia, vt in recensendis nocte militibus in stationibus apparuit. Persæ igitur, quum nihil obuium in toto, quàm longum, itinere habuissent, nihil hostile cogitantes, simulque fluuium minimè permeabilem esse putantes, alto somno dormiuerunt. Romæi autem & Lazi ante lucem ex improviso irruentes, partim dormientes, partim semisomnes in lectis iacentes offenderunt: quapropter ipsorum nulli vires adesse contigit, sed plurimi deprehenfi ac intercepti sunt, partim capti, inter quos vnus fuit præfectus, pauci admodum in tenebris sequentes incolumes euasere. Romæi itaque & Lazi hostium castra inuadentes, multas inde opes adsecuti, & arma, & iumenta, eòsque longè infectando ad Iberiam vsque peruenere, hîc & aliis occurrentes Persis plurimos interfecere. Sic è Lazice Persæ omni-

K. j.

*Mermerois
strenui ducis
vigilantia.*

*Persarum
clades Stul-
tissimum est
in bello ni-
hil hostile
aliquoties
cogitare &
dum hostis
imminet so-
mno indul-
gere.*

*Clade affe-
cti Persæ so-
cios obis-
sio
maximo
damno affi-
ciunt.*

no discesserunt. Romæi autem itémque Lazi quid alia vsui opportuna, tum farinae plurimum hic inuenientes omnia cremauerunt quæ ex Iberia barbari importauere, vt Petram inferrent, ac Lazorum plures in faucibus reliquerunt, vt non amplius huc vsui necessaria Persæ importare valeant, cumque præda omni ac captiuis reuenter anno quarto expeditionis in Persas, Iustiniani verò imperij tertio & vicefimo. Ioannes autem Cappadox anno superiore ab imperatore reuocatus est, quo tempore finis item vitæ Theodoræ Augustæ aduenit: qui Ioannes ob suspicionem magistratu deiectus, sacerdotium sumere compulsus est, quanquam in eo statu in phrenesim quandoque atque opinione non consequendi imperij venit. *Querit enim demoni ambitioni homines deditos summorum honorum spe deludere, qui præsertim constanti natura seu proposito non sunt: quod Ioanni accidit, cui mira ac vana soliti prædicere homines, quum alia, tum futurum, vt is quandoque Augusti habitum indueret, quod fortasse fatum in hoc verum apparuit, quod quidam sacerdos nomine Augustus Byzantij The-sauri Sophiæ templi custos prope aderat, quando Ioannes sacerdotis habitum induit, fortèque suum cæteris tunc deficientibus commodauidit.*

Ioannis Cappadoci ambitio.

Ambitiosum magistrum.

PROCO.

PROCO
BELLOY
CO

147

*1. Antiquus
V. antiochus
grecus
dum de suo
pauli & ipse
magistrum
ceteris
fuit.*

*2. Quum vero
imperatorem
dum imperatorem
magistrum
Antiochus
magistrum
fuit.*

*3. Vultus in
et Hippocrati
et propter
te Antiochus
cum imperij
fuit Vultus
fuit Antiochus
fuit Antiochus*